

Nr 169.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om tillfälliga bostäder vid skogs- och flottningsarbete m. m. (skogsförlägningslag); given Stockholms slott den 6 april 1951.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till lag om tillfälliga bostäder vid skogs- och flottningsarbete m. m. (skogsförlägningslag).

GUSTAF ADOLF.

Gustav Möller.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås att skogshärbärgeslagen den 21 maj 1937 (nr 268) och flottledshärbärgeslagen den 19 juni 1919 (nr 428) ersättas av en ny gemensam lag, konstruerad i huvudsaklig överensstämmelse med de principer efter vilka den nuvarande skogshärbärgeslagen är utformad.

Enligt förslaget skall den nya lagen gälla, utöver de arbeten som omfattas av nuvarande lagstiftning, även skogsvårds- och flottlägningsarbete. Den nu i skogshärbärgeslagen föreskrivna skyldigheten för arbetsgivare att sörja för förekomsten av tillfälliga bostäder och stall å eller i närheten av arbetsstället föreslås kompletterad med en skyldighet för arbetsgivaren att tillse, att även andra av honom anvisade bostäder och stall i byggnader, vilka ej stadigvarande användas såsom bostad resp. stall, uppfylla lagens föreskrifter. En nyhet i förslaget är, att det i vissa fall skall åligga arbetsgivaren att tillhandahålla arbetstagarna särskilda raststugor.

Detaljbestämmelserna rörande bostädernas beskaffenhet föreslås något utökade och preciserade i förhållande till vad som gäller enligt skogshärbärgeslagen. Vissa bestämmelser rörande utrymme, rumshöjd och förva-

ringsutrymmen — motsvarande dem som nu avse bostäder vilka användas vintertid under någon längre tid — föreslås gälla alla här avsedda tillfälliga bostäder, som oavsett årstiden användas under någon längre tid. Särskilda regler beträffande bostäders varmboning föreslås gälla alla under den kallare årstiden använda bostäder. Anordningar för gemensam mathållning anses böra finnas i alla för åtta eller flera arbetstagare avsedda bostäder, varjämte vissa bestämmelser upptagas rörande kök och matrum samt avskilt rum för kocka ävensom beträffande maximibeläggningen per rum samt torkrum. Detaljbestämmelser rörande stallens beskaffenhet — sådana saknas nu — föreslås införda i lagen.

Tillsynen å lagbestämmelsernas efterlevnad föreslås koncentrerad till skogsyrkesinspektionen och arbetarskyddsstyrelsen. Bestämmelser härom liksom föreskrifter rörande skyddsombud ha utformats i nära anslutning till motsvarande stadganden i den allmänna arbetarskyddslagen.

Arbetarskyddsstyrelsen och, efter styrelsens bemyndigande, skogsyrkesinspektör skola enligt förslaget äga medgiva dispens från lagens bestämmelser.

Den nya lagen föreslås skola träda i kraft den 1 januari 1952. De bestämmelser, som avse bostäders förseende med kök och matrum samt maximibeläggningen per rum, skola dock icke tillämpas under en övergångstid av två år. Vidare skall enligt förslaget under samma tid ej påfordras, att bostad anordnas för gemensam mathållning annat än där den är avsedd för tio eller flera arbetstagare.

Förslag

till

Lag

om tillfälliga bostäder vid skogs- och flottningsarbete m. m.
(skogsförläggningsslag).

Härigenom förordnas som följer.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

Denna lag äger enligt vad nedan sägs tillämpning å arbete med skogsavverknings- och försågning av virke i direkt samband därmed ävensom å skogsvårds-, kolnings-, flottnings-, flottläggnings-, flottledsbyggnads-, väg- och vattenavledningsarbete.

2 §.

Bedrives arbete, som avses i denna lag, på sådant avstånd från ställe, där bostad finnes att tillgå, att det icke skäligen kan fordras att arbetstagarna skola begiva sig dit för att erhålla inkvartering, skall arbetsgivaren sörja för att arbetstagarna äga tillgång till bostad å eller i närheten av arbetsstället. Användas hästar vid arbetet och finnes icke inom skäligt avstånd från arbetsstället tillgång till erforderligt stallrum, skall genom arbetsgivarens försorg å eller i närheten av arbetsstället jämväl tillhandahållas stallrum.

Anvisar arbetsgivare, ändå att sådant fall som nu är sagt ej föreligger, åt arbetstagare bostad i byggnad, som icke stadigvarande användes för bostadsändamål, eller stallrum i byggnad, som icke stadigvarande nyttjas till stall, är arbetsgivaren pliktig sörja för att bostaden eller stallet uppfyller föreskrifterna i denna lag.

3 §.

Därest arbete, som avses i denna lag, bedrives på sådant avstånd från bostaden, att arbetstagarna icke lämpligen kunna där intaga middagsmålet, samt det kan anses påkallat jämväl med hänsyn till omständigheterna i övrigt, åligger det arbetsgivaren att tillhandahålla raststuga å eller invid plats där arbetet bedrives.

4 §.

I denna lag förstås med arbetstagare envar, som utför arbete för annans räkning utan att i förhållande till denne vara att anse såsom självständig företagare, och med arbetsgivare envar, för vilkens räkning arbete utföres av sådan arbetstagare utan att mellan dem står någon tredje person, vilken såsom självständig företagare åtagit sig att ombesörja arbetets utförande. Vid flottningsarbete skall dock såsom arbetsgivare städse anses flottningsförening, när flottning sker i allmän flottled, samt eljest den som i flottleden innehar flottningsrätten.

Om bostäder.

5 §.

Bostad, som avses i denna lag, skall erbjuda tillräckligt utrymme, tillfredsställande skydd mot köld och fukt ävensom goda möjligheter till vila samt skall i övrigt motsvara de fordringar, som med hänsyn till yrkets behov samt den tid och de förhållanden, under vilka bostaden kan förväntas bli använd, skäligen kunna ställas på en tillfällig bostad.

Vad i första stycket sägs utgör ej hinder för att, därest under den varmare årstiden inkvartering på samma plats erfordras endast några få nätter, inkvartering sker i tält.

6 §.

I fråga om bostad, som användes under någon längre tid, skall särskilt iakttagas följande:

- a) På varje inkvarterad person skall under normala förhållanden komma ett utrymme av minst 7 kubikmeter.
- b) Avståndet mellan golv och innertak får ej understiga 2 meter; finnas under- och översängar, får rumshöjden ej understiga 2,35 meter.
- c) Bostad skall vara försedd med erforderligt utrymme för förvaring av livsmedel samt kläder och övriga personliga tillhörigheter.

7 §.

Beträffande bostad, som användes under den kallare årstiden, skall särskilt iakttagas följande:

- a) Bostad skall vara försedd med tillfredsställande anordningar för uppvärmning och luftväxling.
- b) Väggar, golv och tak skola vara utförda och anordnade så, att tillfredsställande varmboning erhålles.
- c) Fönster skall vara anordnat med dubbla rutor.
- d) Bostad skall hava förstuga eller dubbla ytterdörrar.
- e) Till bostad, som är avsedd för fyra eller flera arbetstagare, skall höra

varmbonat torkrum av erforderlig storlek och försedd med tillfredsställande anordningar för luftväxling.

8 §.

Bostad vid skiljeställe eller flottlägningsplats skall vara försedd med torkrum av erforderlig storlek.

9 §.

Bostad, som användes vid arbete med skogsavverkning eller försågning av virke i direkt samband därmed eller vid kolnings-, flottlägnings-, flottledsbyggnads- eller vägarbete eller ock vid flottningsarbete vid skiljeställe och som är avsedd att bebos av åtta eller flera arbetstagare, skall vara försedd med kök och avskilt utrymme för kocka samt inredd så, att gemensam mathållning kan anordnas i bostaden. Är bostaden avsedd för flera än tolv arbetstagare, skall den hava matrum som, där så lämpligen finnes böra ske, får förenas med köket.

10 §.

I bostad, som användes vid arbete varom sägs i 9 §, få ej i något rum inkvarteras flera än tolv arbetstagare.

11 §.

Dricksvatten av lämplig beskaffenhet skall tillhandahållas inom skäligt avstånd från bostad och stall.

På lämpligt avstånd från bostad skall finnas avträde.

12 §.

Arbetarskyddsstyrelsen äger, om skäl äro därtill, medgiva undantag från vad i 9 § sägs.

Därest det i visst fall finnes av särskilda skäl påkallat, äger arbetarskyddsstyrelsen medgiva undantag från stadgande i 6, 7, 8 eller 10 §.

Arbetarskyddsstyrelsen äger i den utsträckning styrelsen finner lämpligt överlämna åt skogsyrkesinspektör att enligt de närmare föreskrifter styrelsen utfärdar medgiva undantag, som avses i denna paragraf.

Om stall.

13 §.

Stall, som avses i denna lag, skall, allt efter vad som kan anses påkallat med hänsyn till omständigheterna, erbjuda tillräckligt utrymme och tillfredsställande skydd mot köld och fukt. Avståndet mellan spiltgolv och innertak får ej understiga 2,2 meter.

I fråga om stall, som användes under den kallare årstiden, skall särskilt iakttagas följande:

- a) Är stall avsett för flera än tre hästar, skall det vara uppdelat på två eller flera rum.
- b) Fönster skall vara anordnat med dubbla rutor.
- c) Stall skall hava tillfredsställande anordningar för luftväxling.
- d) Vid stall skall finnas foderbod.

14 §.

Angående undantag från bestämmelserna i 13 § skall vad i 12 § andra och tredje styckena är föreskrivet äga motsvarande tillämpning.

Om skyddsombud.

15 §.

Å arbetsställe, som avses i denna lag, bör bland arbetstagarna utses ett eller flera skyddsombud.

Val av skyddsombud förrättas av arbetstagarna eller, på framställning av dem, av lokal organisation, genom vilken de kunna anses företrädda.

Där förhållandena påkalla det, äger arbetarskyddsstyrelsen medgiva, att organisation som ovan sägs utser skyddsombud utanför kretsen av arbetstagare vid visst arbetsställe, ävensom meddela de föreskrifter, som därvid skola iakttagas. Vad nu stadgats utgör ej hinder för att skyddsombud tillika utses enligt andra stycket.

Om val av skyddsombud skall arbetsgivaren och skogsyrkesinspektören underrättas.

16 §.

Skyddsombud har att framföra arbetstagarnas önskemål beträffande bostad och stall, som avses i denna lag, och bör verka för goda levnadsförhållanden inom förläggningen samt söka vinna arbetstagarnas medverkan därtill. Finner skyddsombud viss åtgärd böra vidtagas, har ombudet att hos arbetsgivaren eller den som å arbetsstället företräder arbetsgivaren göra framställning därom. Den som från skyddsombud mottagit sådan hänvändelse har att utan dröjsmål lämna ombudet besked i frågan. Har av skyddsombud gjord framställning icke inom skäligen tid beaktats, äger ombudet påkalla skogsyrkesinspektörens ingripande.

Vid inspektion skall tillsynsorgan om möjligt bereda skyddsombud tillfälle närvara vid förrättningen.

Tillsynsorgan är pliktigt att kostnadsfritt tillställa skyddsombud avskrift av råd, anvisning eller annat skriftligt meddelande rörande arbetsstället, som avlåtits till arbetsgivaren.

17 §.

Skyddsombud får icke hindras att fullgöra sina uppgifter. Arbetstagare må ej på den grund att han utsetts till skyddsombud eller i anledning av

hans verksamhet som skyddsombud tillskyndas försämrade arbetsförhållanden, ej heller får arbetsgivare av sådan orsak skilja honom från anställningen eller försämra hans anställningsvillkor.

Bryter arbetsgivare eller arbetstagare mot vad i första stycket stadgats, är han skyldig ersätta därav uppkommen skada. Vid bedömande om och i vad mån skada uppstått skall hänsyn tagas även till omständigheter av annan än rent ekonomisk betydelse. Om det med hänsyn till den skadevållandes ringa skuld, den skadelidandes förhållande i avseende å tvisten, skadans storlek i jämförelse med den skadevållandes tillgångar eller till omständigheterna i övrigt finnes skäligt, må skadeståndets belopp nedsättas; fullständig befrielse från skadeståndsskyldighet må ock äga rum. Äro flera ansvariga för skada, skall skadeståndsskyldigheten dem emellan fördelas efter vad som prövas skäligt med hänsyn till den större eller mindre skuld, som finnes ligga envar till last, samt till omständigheterna i övrigt.

Avtalsuppsägning eller annan dylik rättshandling, som sker i strid mot vad i första stycket är stadgat, är ogill.

18 §.

Talan på grund av 17 § skall väckas inom sex månader från avslutandet av den åtgärd, varpå anspråket grundas. Försummas det, är talan förlorad.

19 §.

Mål, som avse tillämpningen av 17 §, upptagas och avgöras av arbetsdomstolen; dock skall talan mot arbetstagare väckas vid allmän domstol.

Fackförening eller annan liknande förening av arbetstagare äger vid arbetsdomstolen väcka och utföra talan för medlem i föreningen; och må denne ej själv kära med mindre han visar, att föreningen undandrager sig att tala å hans vägnar. Vad som finnes stadgat om part med hänsyn till jävförhållande, personlig inställelse, hörande under sanningsförsäkran och andra frågor som röra bevisningen skall ock gälla den för vilken förening kärar.

Om tillsyn å lagens efterlevnad.

20 §.

Tillsyn å efterlevnaden av denna lag utövas av arbetarskyddsstyrelsen samt, under dess överinseende och ledning, av skogsyrkesinspektionens befattningshavare.

Närmare bestämmelser om tillsynens organisation meddelas av Konungen.

21 §.

Den som har att utöva tillsyn å efterlevnaden av denna lag skall, närhelst han så påfordrar, äga tillträde till bostad och stall, som äro under-

kastade hans tillsyn, ävensom rätt att där företaga undersökning, vartill hans tjänsteåligganden kunna giva anledning.

Arbetsgivare så ock den som å arbetsställe företräder honom är pliktig att på anfordran lämna tillsynsorgan de upplysningar, som erfordras för tillsynens behöriga utövande.

22 §.

Åsidosätter i annat fall än som avses i 23 § arbetsgivare något av vad i 2 §, 3 §, 5 § första stycket, 6—11 §§ eller 13 § stadgas, äger skogsyrkesinspektören, där så prövas nödigt, skriftligen förelägga arbetsgivaren att inom utsatt skälig tid vidtaga sådan åtgärd att det åsidosatta stadgandet iakttages eller ock skriftligen förbjuda honom att efter utsatt skälig tid bedriva visst arbete eller använda viss bostad eller visst stall utan att iakttaga visst vid förbudets meddelande angivet villkor. Innan föreläggande eller förbud meddelas, skall tillfälle att avgiva yttrande beredas arbetsgivaren och, där fråga är om åtgärd beträffande bostad eller stall, som upplåtits till arbetsgivaren, jämväl upplåtaren.

Medför arbetsgivares underlåtenhet att iakttaga vad enligt 2 §, 5 § första stycket, 6, 7 eller 13 § åligger honom synnerlig olägenhet, äger skogsyrkesinspektören utan att avbida vederbörandes yttrande meddela förbud, som avses i första stycket, att träda i kraft omedelbart och gälla tills vidare, intill dess annorlunda förordnas, ävensom där så finnes påkallat låta genom polismyndighetens försorg på arbetsgivarens bekostnad vidtaga nödiga åtgärder för att säkerställa att förbudet upprätthålles.

Är i fall, som avses i första eller andra stycket, fråga om åtgärd beträffande bostad eller stall, som upplåtits till arbetsgivaren, äger skogsyrkesinspektören meddela förbud mot upplåtelse av bostaden för inkvartering av arbetstagare eller av stallet för inhysande av hästar, intill dess med bostaden eller stallet vidtagits viss angiven åtgärd.

Arbetarskyddsstyrelsen äger utan föregående beslut av skogsyrkesinspektör förordna om åtgärd, som avses i denna paragraf.

23 §.

Underlåter flottningsförening att enligt vad i denna lag sägs uppföra bostad eller raststuga för flottningsarbetare, skall skogsyrkesinspektören, där så prövas nödigt, anmäla förhållandet till arbetarskyddsstyrelsen, som mot föreningen äger föra talan vid vattendomstol. Om sådan talan skall gälla vad i 6 kap. 17 § vattenlagen är stadgat.

Försummar flottningsförening att underhålla bostad eller raststuga för flottningsarbetare, har skogsyrkesinspektören att göra anmälan härom till länsstyrelsen; och skall i fråga om länsstyrelsens behandling av sådan anmälan gälla vad i lagen om allmän flottled stadgas om underhåll av skyddsbyggnader.

24 §.

I fall, som avses i 22 §, skall vad där stadgats icke äga tillämpning å verksamhet, som bedrives av staten. Finner arbetarskyddsstyrelsen, i anledning av anmälan från skogsyrkesinspektör eller eljest, i avseende å sådan verksamhet missförhållande föreligga som i nämnda lagrum sägs, skall styrelsen hos den myndighet, vilken har överinseende över verksamheten, påkalla erforderlig åtgärd. Vidtages ej sådan åtgärd, äger styrelsen underställa ärendet Konungens prövning.

25 §.

Över föreläggande eller förbud, som meddelats av skogsyrkesinspektör, må klagan föras hos arbetarskyddsstyrelsen inom två veckor från den dag, klaganden erhöll del av detsamma. Underrättelse härom skall lämnas, då föreläggandet eller förbudet meddelas.

Angående klagan över arbetarskyddsstyrelsens beslut stadgas i 29 §.

Särskilda bestämmelser.

26 §.

Underlåter någon att ställa sig till efterrättelse förbud eller föreläggande, som meddelats med stöd av 22 §, straffes med dagsböter eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårande, med fängelse i högst sex månader.

27 §.

Där någon mot bättre vetande lämnar arbetarskyddsstyrelsen eller skogsyrkesinspektör oriktig uppgift angående vidtagande av åtgärd, varom anvisning lämnats honom jämlikt denna lag, straffes med dagsböter.

Har någon för annans räkning mot bättre vetande lämnat oriktig uppgift, som avses i denna paragraf, vare ock han förfallen till ansvar som nu sagts.

28 §.

Beträffande verksamhet, som bedrives av staten, skall vad i denna lag är stadgat om arbetsgivare gälla arbetsföreståndaren.

29 §.

Över beslut av arbetarskyddsstyrelsen i ärende, som avses i denna lag, må talan föras hos Konungen genom besvär i den ordning som är bestämd för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut.

30 §.

Till ledning vid tillämpningen av denna lag äger arbetarskyddsstyrelsen meddela råd och anvisningar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1952. Fråga om undantag från lagens bestämmelser må dock behandlas redan före nämnda dag.

Genom denna lag upphävas skogshärbärgeslagen den 21 maj 1937 (nr 268) samt lagen den 19 juni 1919 (nr 428) om skyldighet i vissa fall att vid flottled anordna härbärgen åt flottningsarbetarna.

Där i lag eller författning förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i den nya lagen, skall den bestämmelsen i stället tillämpas.

Bostad, som anordnats före den nya lagens ikraftträdande, må utan hinder av vad som stadgats i 9 § om kök och matrum samt i 10 § användas för sitt ändamål under två år efter lagens ikraftträdande. Är bostaden avsedd för mindre än tio arbetstagare, skall under samma tid ej på grund av vad i 9 § sägs påfordras att bostaden anordnas för gemensam mathållning.

Förbud, som meddelats med stöd av 7 § skogshärbärgeslagen, skall såvitt angår tid efter den nya lagens ikraftträdande anses hava meddelats jämlikt motsvarande bestämmelse i den nya lagen.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 9 mars
1951.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON,
VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, ANDERSSON,
LINGMAN.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie-, kommunikations-, finans- och jordbruksdepartementen anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, fråga angående *reviderad skogs- och flottledshärbärgeslagstiftning m. m.* samt anför.

Inledning.

I skrivelse den 16 augusti 1944 (nr 279) anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda frågan om förbättrande av skogsarbetarnas och med dem närstående arbetargrupper bostadsförhållanden på arbetsplatserna.

På grund av denna hemställan tillkallades den 19 januari 1945 tre sakkunniga för att inom socialdepartementet biträda med utredning av detta spörsmål. Enligt direktiven för utredningen skulle de sakkunniga *dels* undersöka på vad sätt de baracker, som statens arbetsmarknadskommission anskaffat under krigsåren, kunde, då de ej längre erfordrades för sitt ursprungliga ändamål, överlåtas för att användas till att förbättra skogsarbetarnas bostadsförhållanden *och dels* granska de materiella bestämmelserna i skogshärbärgeslagen den 21 maj 1937 (nr 268) och lagen den 19 juni 1919 (nr 428) om skyldighet i vissa fall att vid flottled anordna härbärgen åt flottningsarbetarna — den s. k. flottledshärbärgeslagen — samt däri föreslå de ändringar, som påkallades av de gångna årens erfarenheter. Vid utredningen borde härjämte uppmärksammas i vad mån staten borde, utöver vad som vore stadgat, giva bidrag åt skogsägare, som på grund av svag ekonomi kunde antagas icke vara i stånd att utan sådant bidrag bära kostnaden för anskaffande av härbärgen av föreskriven beskaffenhet.

De sakkunniga¹, vilka antogo benämningen 1945 års skogshärbärges-

¹ De sakkunniga voro dåvarande skogs- och flottledsinspektören, numera byrådirektören Oscar Wallner, ordförande, disponenten för Jämtlands skogsägareförening Otto Sahlin och ledamoten av riksdagens första kammare redaktören Hemming Sten.

utredning, ha fullgjort sitt uppdrag genom att avlämna ett betänkande i två delar. I betänkandets första del, som avgavs den 22 februari 1947 (SOU 1947: 37), redovisas en undersökning rörande bostads- och levnadsförhållandena på hemmansskogarna, och vissa åtgärder föreslås i syfte att komplettera och förbättra bostadsbeståndet därstädes.

Betänkandets andra del avlämnades den 18 mars 1949 (SOU 1949: 19) och innefattar en granskning av gällande lagstiftning på detta område. Denna del av betänkandet utmynnar i förslag till lag om tillfälliga bostäder vid skogs- och flottnings- m. fl. arbeten (skogsförläggningsslag), avsedd att ersätta de nuvarande skogs- och flottledshärbärgeslagarna.

Sedan utredningens förslag remissbehandlats i vanlig ordning, anhåller jag att få upptaga detta ärende till behandling.

Översikt över författningsbestämmelserna på området.

Historik. I början på 1900-talet uppmärksammade man de primitiva förhållanden, som karakteriserade skogsarbetarnas livsföring på arbetsplatserna i skogarna, och krav på statliga åtgärder framställdes bl. a. i motioner vid 1909 och 1912 års riksdagar. Sistnämnda års riksdag hemställde i skrivelse (nr 147), att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning rörande skogsarbetarnas ställning och levnadsförhållanden i Norrland samt, i den mån det funnes önskligt, även i andra landsdelar ävensom vidtagna de åtgärder, som kunde föranledas av utredningen.

Den av riksdagen begärda utredningen anförtroddes åt socialstyrelsen, som år 1916 framlade berättelse över verkställda undersökningar i en publikation benämnd »Skogsarbetarnas levnads- och arbetsförhållanden i Värmland, Dalarna och Norrland», varefter styrelsen den 4 september 1917 avgav förslag till lag angående beredande i vissa fall vid skogsavverkning, flottning och kolning av härbärke åt arbetarna m. m. Ett på grundval av socialstyrelsens förslag utarbetat förslag till lag i ämnet framlades genom proposition nr 353 för 1919 års lagtima riksdag. Enligt förslaget skulle lagen avse härbärgen vid skogsavverkning och kolning; däremot skulle flottningsarbete ej falla under lagen. På förslag av andra lagutskottet (utlåtande nr 16) antog riksdagen det framlagda lagförslaget, dock med viss ändring i fråga om bestämmelserna rörande tillsyn å lagens efterlevnad. Lag i ämnet utfärdades den 25 april 1919 (nr 222).

Till 1919 års lagtima riksdag framlades även (proposition nr 304), i anslutning till förslag om ny flottningsslagstiftning, förslag till lag om skyldighet i vissa fall att vid flottled anordna härbärgen åt flottningsarbetarna. Sedan andra lagutskottet (utlåtande nr 28) yttrat sig över lagförslaget, godkändes detta med vissa mindre jämkningar av riksdagen, varefter den ännu gällande flottledshärbärgeslagen utfärdades den 19 juni 1919 (nr 428).

I anslutning till 1919 års lagstiftning på detta område utfärdades den 19 december 1919 kungörelse (nr 822) angående tillsyn å härbärgen för skogsavverknings-, kolnings- och flottningsarbetare. Enligt denna kungörelse skulle länsstyrelserna — som jämlikt lagstiftningen skulle omhänderha ledningen av tillsynen å lagstiftningens efterlevnad — därvid biträdas av bl. a. en särskilt förordnad specialinspektör (skogshärbärgesinspektören).

Vid skogs- och flottledshärbärgeslagstiftningens tillkomst förutsattes det att med hänsyn till den allmänt hållna avfattning, som lagstiftningen erhållit, lagbestämmelserna skulle kompletteras genom särskilda anvisningar. Dylika anvisningar utfärdades den 10 juni 1920 av socialstyrelsen i dess egenskap av chefsmyndighet för yrkesinspektionen.

Såsom redan berörts kvarstår 1919 års flottledshärbärgeslagstiftning oförändrad. Däremot ha hithörande bestämmelser i övrigt ändrats vid flera tillfällen. Genom lag den 12 juni 1931 (nr 289) utsträcktes skogshärbärgeslagens tillämpningsområde till att avse även flottledsbyggnadsarbete, varjämte tillsynen å lagens efterlevnad överflyttades från länsstyrelserna till yrkesinspektionens chefsmyndighet (socialstyrelsen). I kungörelse den 18 december 1931 (nr 425) om tillsyn å härbärgen för skogsavverknings-, kolnings-, flottledsbyggnads- och flottningsarbetare föreskrevs att tillsynen å skogshärbärgeslagens efterlevnad skulle utövas, under överinseende av yrkesinspektionens chefsmyndighet, av skogs- och flottledsinspektören jämte assistenter samt av jägmästare och länsjägmästare med biträde av underlydande personal. Den 20 januari 1932 utfärdade socialstyrelsen i samråd med domänstyrelsen råd och anvisningar angående skydd mot yrkesfara vid skogsavverkningsarbete.

I anledning av en vid 1936 års riksdag väckt motion hemställde riksdagen i skrivelse (nr 116), att Kungl. Maj:t måtte verkställa utredning angående möjligheten att åstadkomma en förbättring av skogsarbetarnas härbärgen under avverkningstiden samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Den av riksdagen önskade utredningen gjordes av socialstyrelsen, som den 28 oktober 1936 avlämnade ett förslag i frågan. Ett på grundval av socialstyrelsens förslag upprättat förslag till ny skogshärbärgeslagstiftning — avsedd att gälla även arbete med försågning av virke i direkt samband med skogsavverkning ävensom väg- och vattenavledningsarbete — underställdes 1937 års riksdag genom proposition nr 112. Andra lagutskottet hemställde i utlåtande nr 40 att propositionen måtte bifallas av riksdagen. Utskottsutlåtandet godkändes av riksdagen (skrivelse nr 264), och ny skogshärbärgeslag utfärdades den 21 maj 1937 (nr 268). I denna lag ha sedermera genom lag den 3 juni 1938 (nr 213) vidtagits vissa jämkningar i samband med att den allmänna arbetarskyddslagstiftningen ändrats.

Vid 1937 års riksdag beslöts tillika viss förstärkning av skogs- och flottledsinspektionen, i anslutning vartill 1931 års tillsynskungörelse ersattes av

kungörelsen den 21 maj 1937 (nr 271) om tillsyn å härbärgen för arbetare, sysselsatta med skogsavverknings- m. fl. arbeten.

Sedan ledningen av yrkesinspektionen den 1 januari 1938 överflyttats till riksförsäkringsanstalten, utfärdade riksförsäkringsanstalten den 5 november 1938 nya anvisningar avseende anordnandet av skogs- och flottledshärbärgen samt övervakningen av lagstiftningen härom.

I samband med den omorganisation av arbetarskyddet, som efter beslut av 1948 års riksdag kom till stånd genom arbetarskyddsstyrelsens inrättande och varigenom arbetarskyddsstyrelsen blev chefsmyndighet för yrkesinspektionen, blev skogs- och flottledsinspektionen ytterligare förstärkt. Nya bestämmelser om tillsynen utfärdades genom kungörelsen den 21 januari 1949 (nr 18) om tillsyn å härbärgen för arbetstagare, sysselsatta med skogsavverknings- m. fl. arbeten.

Efter beslut av 1933 års riksdag lämnar staten ekonomiskt stöd i syfte att förbättra skogsarbetarnas bostadsförhållanden. De första bestämmelserna härom återfunnos i kungörelsen den 16 september 1933 (nr 549) angående statsbidrag till vissa väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo. Sedan denna kungörelse i vissa hänseenden ändrats genom kungörelsen den 6 juni 1941 (nr 493), ersattes den av den ännu gällande kungörelsen den 30 juni 1943 (nr 530) angående statsbidrag till vissa väg- och flottledsbyggnader m. m.

Gällande skogshärbärgeslagstiftning. Skogshärbärgeslagen den 21 maj 1937 (nr 268) avser skogsavverkningsarbete, arbete med försågning av virke i direkt samband med skogsavverkning, kolnings-, väg-, vattenavlednings- och flottledsbyggnadsarbete. Bedrives dylikt arbete så långt från ställe, där bostad finnes att tillgå, att det icke skäligen kan påfordras att arbetarna skola begiva sig dit för att få natthärbärke, åligger det enligt 1 § arbetsgivaren att sörja för att arbetarna å eller i närheten av arbetsstället äga tillgång till sådant härbärke. Vid de av dessa arbeten, där hästar användas i arbetet, åligger det arbetsgivaren att sörja även för att å eller i närheten av arbetsstället finnes tillgång till lämpligt stallrum för hästarna.

Beträffande härbärgenas beskaffenhet upptager lagen i 2 § vissa allmänt hållna föreskrifter, som avse härbärgen i allmänhet, samt i 3 § ett antal mera detaljerade bestämmelser rörande härbärgen, som användas vintertid under någon längre tid. Enligt reglerna i 2 § skall härbärke erbjuda tillräckligt utrymme, tillfredsställande skydd mot köld och nederbörd ävensom i övrigt — med tillbörlig hänsyn tagen till den tid och de förhållanden, under vilka härbärgen kan förväntas komma till användning — motsvara skäligen fordringar på en tillfällig bostad. Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning beträffande stallrum. Vidare föreskrives i 2 §, att härbärke, som är avsett att bebos av minst 10 arbetare, skall inredas

så att gemensam mathållning lämpligen kan anordnas. Undantag härifrån må medgivas av arbetarskyddsstyrelsen.

I 3 § stadgas bl. a., att lufttrycket per inkvarterad arbetare under normala förhållanden skall vara minst 5 kbm och att avståndet mellan golv och innertak ej må understiga 2 meter i den del av bostaden, som ej disponeras för inredning (sovplatser, skåp m. m.). Övriga detaljbestämmelser avse beskaffenheten av golv och fönster samt anordnandet av torkrum, förvaringsrum och avträde.

Bestämmelser om tillsyn å efterlevnaden av lagen upptagas i 4 §, om tillsynsorganens inspektionsbefogenheter i 5 § och om skyddsombud i 6 §.

I 7 § angivas de tvångsåtgärder, som kunna komma i fråga mot den som underlåter att rätta sig efter lagens föreskrifter. Sålunda äger arbetarskyddsstyrelsen eller skogsyrkesinspektören förbjuda arbetsgivare att använda visst härbärge eller stall eller att bedriva visst arbete, såvida ej arbetsgivaren vidtager anbefallda åtgärder. Bestämmelserna i 7 § äga ej tillämpning å verksamhet, som bedrivs av staten. Beträffande statliga arbeten gäller i stället, att skogsyrkesinspektören skall, om han finner att viss åtgärd bör vidtagas, anmäla frågan till den myndighet, som har överinseende över verksamheten. Denna myndighet har sedan att antingen vidtaga den påkallade åtgärden eller underställa ärendet Kungl. Maj:ts prövning.

Arbetsgivare, som överträder meddelat förbud, straffas enligt 8 § med dagsböter eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårande, med fängelse.

Närmare bestämmelser om tillsynen å lagens efterlevnad upptagas såsom nämnts i kungörelse härom den 21 januari 1949 (nr 18). Tillsynen utövas, under arbetarskyddsstyrelsens överinseende och ledning, av skogsyrkesinspektionens befattningshavare samt jägmästare och länsjägmästare med biträde av underlydande personal. Med avseende å skogsyrkesinspektionen är riket indelat i två distrikt, det norra och det södra. I norra distriktet utgöras befattningshavarna av skogsyrkesinspektör samt assistent, skogsunderinspektörer och extra tjänstemän. I södra distriktet är byrådirektören och chefen för arbetarskyddsstyrelsens skogsavdelning skogsyrkesinspektör och biträdes i sådan egenskap av förste byråinspektören, byråinspektören, skogsunderinspektören och extra tjänstemän å avdelningen.

Gällande flottledshärbärgeslagstiftning. Då flottled framgår på sådant avstånd från bebyggd ort, att det icke skäligen kan påfordras att flottningsarbetarna under flottningens bedrivande skola begiva sig dit för att erhålla natthärbärge, skola enligt 1 § flottledshärbärgeslagen den 19 juni 1919 (nr 428) bostäder anordnas åt arbetarna å sådana platser invid flottleden, där det kan beräknas att arbetarna komma att uppehålla sig åtminstone vissa tider varje år flottning bedrivs, eller där eljest mera stadigvarande

behov av natthärbärge yppas. Skyldigheten att anordna härbärge vid allmän flottled åligger flottningsförening samt vid enskild flottled den som där innehar flottningsrätten.

Med hänsyn till de olikartade förhållanden, som ansetts råda vid skilda flottleder, har i 2 § flottledshärbärgeslagen endast i allmänna ordalag angivits de fordringar, som skola ställas på härbärgena. Enligt lagen skall härbärge erbjuda tillräckligt utrymme, tillfredsställande skydd mot köld och nederbörd samt motsvara de fordringar på en tillfällig bostad, som äro skäligen med hänsyn till yrkets behov, ortens förhållanden samt den tid, varunder härbärgets kan förväntas komma till användning.

Frågan huruvida och var härbärge skall anordnas vid allmän flottled skall enligt 3 § prövas av vattendomstol. I vattenlagen ha härbärgen för flottningsarbetare vid allmän flottled likställts med och inordnats bland de anläggningar, som anses erforderliga för flottleds inrättande. Angående underhållet av dessa härbärgen gäller enligt 3 § flottledshärbärgeslagen vad i lagen om flottning i allmän flottled stadgas om underhåll av skyddsbyggnader vid dylik flottled. Det åligger sålunda flottningsförening att vederbörligen underhålla härbärgena, och vid försummelse härutinnan ankommer det på länsstyrelse att pröva, under vilka villkor flottning vidare må tillåtas. Länsstyrelse äger även, om så erfordras, genast låta avhjälpa bristerna på flottningsföreningens bekostnad.

De befogenheter, som i fråga om härbärgen vid allmänna flottleder tillagts vattendomstolen, tillkomma vid enskilda flottleder länsstyrelserna. Om vid sådan flottled flottningsrättsinnehavaren underlåter att ställa sig till efterrättelse i lagen lämnade föreskrifter, äger länsstyrelse enligt 4 § vid vite förbjuda honom att efter utsatt skälig tid bedriva flottning i leden utan att ha vidtagit angivna åtgärder. Detta stadgande äger dock icke tillämpning å staten tillhörig enskild flottled, utan skall beträffande dylik frågan anmälas till domänstyrelsen, som har att antingen vidtaga den påfordrade åtgärden eller ock underställa ärendet Kungl. Maj:ts prövning.

Tillsynen å lagens efterlevnad utövas av länsstyrelserna, som därvid åtnjuta biträde av skogsyrkesinspektionens befattningshavare samt jägmästare och länsjägmästare med biträde av underlydande personal.

Gällande statsbidragsbestämmelser. Enligt 1 § kungörelsen den 30 juni 1943 (nr 530) angående statsbidrag till vissa väg- och flottledsbyggnader m. m. må statsbidrag (byggnadsbidrag) anvisas bl. a. för uppförande av skogshärbärge eller annan liknande förläggning å skog tillhörig enskild person, när särskilda skäl äro därtill. Förutsättning för att statsbidrag skall beviljas är enligt 2 §, att sökanden själv brukar den fastighet, för vars utnyttjande anläggningen helt eller delvis skall komma till stånd, att sökanden på grund av svag ekonomi kan antagas icke vara i stånd att utan bidrag bära den på honom belöpnande kostnaden för anläggningen, att det

uppenbarligen är av väsentlig betydelse för bränsleanskaffningen eller för motverkande av arbetslöshet att anläggningen uppföres samt att anläggningen utföres enligt anvisningar, som meddelats av skogsyrkesinspektören. Byggnadsbidrag utgår med högst 25 procent av den av skogsvårdsstyrelsen godkända kostnaden för företaget. I särskilda fall och med Kungl. Maj:ts medgivande må bidrag utgå med 50 procent av nämnda kostnad.

Inkvarteringsförhållandena inom skogshanteringen.

Såsom närmare framgår av redogörelsen å s. 22—36 i utredningens betänkande del I kan den produktiva skogsarealen inom Nordsverige, d. v. s. de norrländska länen samt Kopparbergs och Värmlands län, beräknas till över 16 milj. hektar. Därav utgöra de allmänna skogarna och bolagsskogarna vardera omkring 30 procent samt de övriga skogarna, främst hemmansskogarna, omkring 40 procent. De allmänna skogarna och bolagsskogarna kännetecknas vanligen av stora brukningsenheter, under det att den genomsnittliga arealen per brukningsdel inom hemmansskogarna uppgår till endast omkring 60 hektar. Antalet brukningsdelar inom hemmansskogarna är omkring 107 000. Av den virkeskvantitet, som avverkas, beräknas omkring hälften komma från hemmansskogarna.

Utredningen — som främst riktat sin uppmärksamhet på förhållandena inom Nordsverige, enär enligt utredningens uppfattning övriga delar av landet ej i någon högre grad beröras av härbärgeslagstiftningen — uppskattar antalet skogsarbetare vintertid inom de sju nordligaste länen till omkring 140 000, av dem omkring 85 000 helt eller delvis sysselsatta å hemmansskogar. Av det totala antalet beräknas omkring 37 procent vara inkvarterade i bygden och omkring 63 procent bo i skogsförläggningar. Av dem som arbeta å hemmansskogarna anses drygt 25 procent eller omkring 22 000 vintertid bo i tillfälliga bostäder. Enligt vad utredningen framhåller, är det emellertid sannolikt, att arbetarna i större utsträckning skulle bo i härbärgen, om å hemmansskogarna antalet någorlunda tillfredsställande förläggningar vore större. Närmare uppgifter om arbetskraften inom det nordsvenska skogsbruket återfinnas å s. 37—59 i utredningens betänkande del I.

Utredningen anser sig kunna konstatera, att lagstiftningen rörande skogs- och flottningsarbetarnas tillfälliga bostäder varit av stor betydelse såväl för de därav berörda arbetstagarna och för folkhälsan i skogsbygderna som för skogshanteringen i allmänhet. Tack vare denna lagstiftning och det samarbete, som kommit till stånd mellan den skogligen yrkesinspektionen samt arbetsgivare och arbetstagare inom skogshanteringen, har enligt utredningens uppfattning en avsevärd förbättring i fråga om bostads- och levnadsförhållandena på arbetsplatserna i skogarna successivt ägt rum från tiden före den första skogshärbärgeslagens tillkomst och fram till våra dagar. För denna utveckling redogöres närmare i betänkandet (del I s. 60—

117 och del II s. 21—38). Enligt vad utredningen framhåller har förbättringen tagit sig uttryck icke blott däri, att förläggningar numera tillhandahållas i större omfattning än förr, utan även i en höjd standard hos bostäderna. Nytt byggnadsmaterial har kommit i marknaden och funnit användning även inom skogsbruket, bl. a. vid tillverkning av olika typer av flyttbara byggnader, vilka i stor omfattning kommit att tagas i bruk såsom skogsförläggningar. Skogsstugorna äro rymligare än förr såväl vad beträffar golvyta som takhöjd, och man söker även att göra dessa bostäder ljusa och trevliga. De gemensamma långbritsarna — den gamla formen för sovplatser i kojorna — förekomma nu jämförelsevis sällan och bostäderna förses vanligen med sängar, oftast för två man och anordnade i två våningar. Under senare år ha emellertid enmanssängar börjat införas i allt större omfattning. Livsföringen i våra dagars skogsstugor gestaltar sig också på ett helt annat sätt än i de gamla kojorna, huvudsakligen beroende på att systemet med gemensam mathållning kan sägas ha slagit igenom i de större förläggningarna i praktiskt taget hela norra Sverige. Antalet gemensamma skogsarbetarhushåll under vintersäsongen beräknas uppgå till minst 4 000 med omkring 50 000 hushållsmedlemmar.

Den förbättring, som sålunda småningom skett, har emellertid — framhåller utredningen — huvudsakligen ägt rum inom storskogsbruket. Bondeskogsbruket har icke på långt när förmått hålla jämna steg med de större arbetsgivarna i fråga om förbättrade bostäder på arbetsplatserna.

Beträffande anledningen härtill anför utredningen, att denna främst är att söka i den långt drivna uppdelningen av bondeskogarna på ett mycket stort antal brukningsdelar. Varje skogsfastighet utgör sålunda i regel en förvaltningsenhet. Skogsarealerna per brukningsdel äro i regel små och ofta fördelade på flera skiften med ogynnsam form, vilket medför svårigheter vid anordnande av härbärgen och skogsstall i enlighet med skogshärbärgeslagens fordringar. Såsom helhet betraktat arbetar visserligen bondeskogsbruket under lika gynnsamma ekonomiska betingelser som storskogsbruket, men resultatet blir ett annat om man ser till varje brukningsdel för sig, vilket framgår av att förläggningskostnaden per avverkad kbm beräknas till i genomsnitt 36 öre för domänstyrelsen och 31 öre för ett antal trävarubolag, medan motsvarande kostnader för bondeskogsbruket variera från 21 öre för arealer över 400 hektar till 1 krona 30 öre för arealer å 25—50 hektar.

Utredningen påpekar vidare, att hemmansägarna hittills ordnat förläggningsfrågan företrädesvis med hänsyn enbart till de egna fastigheternas behov, varvid man i största utsträckning sökt att så länge som möjligt utnyttja gamla, vanligen endast för sommarbruk avsedda fåbodstugor m. m. Användande av härbärgen och skogsstall gemensamt för flera hemmansägare, som ha sina skogsskiften intill eller i närheten av varandra, har hittills förekommit mycket sporadiskt. Härtill kommer — anför utredningen — att utvecklingen å hemmansskogarna icke i tillnärmelsevis samma grad

som inom storskogsbruket stimulerats genom skogsyrkesinspektionens tillsyn å skogshärbärgeslagens efterlevnad. I enlighet med erhållna direktiv har inspektionens verksamhet här sålunda, bortsett från de fall, där omständigheterna gjort ett ingripande oundgängligen nödvändigt, i regel varit av rent rådgivande karaktär.

Vad åter angår bostadsförhållandena för flottningsarbetarna — antalet sådana arbetare vid de nordsvenska flottlederna uppskattar utredningen till omkring 45 000, av dem bortåt 42 500 vid allmänna flottleder — anför utredningen, att utvecklingen även här varit tämligen ojämn (betänkandet del II s. 38—70). En successiv förbättring i fråga om antalet bostäder har dock skett. Medelavståndet mellan bostäderna vid allmänna flottleder utgör numera omkring 14 km för huvudvattendrag och 7 km för bivattendrag; vid de enskilda flottlederna, vilka samtliga äro bivatten, äro stugorna något tätare placerade. Vid vissa flottleder kompletteras bostadsbeståndet genom att arbetsgivaren tillhandahåller tält eller i vissa fall genom att arbetarna själva medföra småtält. Antalet i tält förlagda arbetare beräknas till inemot 1 000. Även i fråga om bostädernas standard är utvecklingen ojämn. Många större arbetsgivare ha på senare år gått mycket långt i sina strävanden att tillhandahålla goda bostäder åt arbetarna. Främst gäller detta bostäder vid skiljeställen och andra liknande arbetsplatser, där bostäderna årligen användas mera stadigvarande. Utredningen anser emellertid, att bostäderna på många håll ej motsvara nutida krav. Vidare framhåller utredningen, att till följd av flottningsarbetets rörlighet och växlande arbetsförhållanden möjligheter att anordna gemensam mathållning i regel ej föreligga. Vid skiljeställena, där arbetet bedrivs stationärt samt med ordnad arbetstid och gemensamma raster, ävensom på vissa platser vid flottlederna, såsom vid större virkesmagasin och tappställen m. m., där flera flottningsarbetare ha stadigvarande sysselsättning, äro dock sådana förutsättningar för handen, och där har gemensam mathållning även i stigande omfattning anordnats.

I fråga om skogsstallen konstaterar utredningen, att dessa ännu för ett par årtionden sedan i allmänhet voro anordnade på ett föga tillfredsställande sätt. En märkbar förbättring av skogsstallens standard har visserligen inträffat därefter, men denna förbättring har dock icke skett i samma takt som beträffande skogsarbetarnas bostäder, och enligt utredningens uppfattning föreligga alltjämt många brister i fråga om stallens ändamålsenlighet. Detta gäller främst bondeskogsbruket, där antalet hästar av utredningen uppskattas till inemot 6 000.

Frågan om statliga stödåtgärder m. m.

Utredningens förslag. För att få till stånd en rationell lösning av bondeskogsbrukets förläggningsfråga och därmed förbättrad livsföring i förläggningarna böra enligt utredningens mening förläggningarna i största möjliga

utsträckning anordnas gemensamt av flera hemmansägare med varandra närbelägna skogsskiften. I syfte att stimulera till gemensamhetsbyggande förordar utredningen införandet av byggnadsbidrag med 50 procent av byggnadskostnaderna. Byggnadsbidrag föreslås kunna utgå icke blott vid uppförande av nya förläggningar utan även vid iståndsättande för gemensamt användande av befintliga skogsstugor, fäbodstugor, stall m. m. Ifrågavarande byggnadsbidrag böra beviljas utan ekonomisk behovsprövning och utan hänsyn till om intressentens skogsinnehav är större eller mindre.

För att nedbringa förläggingskostnaderna för hemmansägare, som är nödsakad att uteslutande för egen del anordna förläggning, förordar utredningen, att byggnadsbidrag skall beviljas med 75 procent av byggnadskostnaderna, om sökandens innehav av produktiv skogsmark ej överstiger 100 hektar, 60 procent av kostnaderna, om skogsmarksinnehavet överstiger 100 men ej 200 hektar, samt 40 procent av kostnaderna, om skogsmarksinnehavet överstiger 200 men ej 400 hektar eller, om skogsmarksarealen uppgår till mer än 400 hektar, Kungl. Maj:t på grund av särskilda förhållanden så medgivit. Då synnerliga skäl föranleda därtill, föreslås enskild hemmansägare, vars produktiva skogsmark ej utgör 400 hektar, med Kungl. Maj:ts medgivande kunna få byggnadsbidrag med 85 procent av kostnaderna för förläggningens anordnande. Bortsett från de fall, där Kungl. Maj:ts medgivande anses böra fordras, föreslås även dessa byggnadsbidrag skola utgå utan ekonomisk behovsprövning.

Med hänsyn till de låga rotvärdena inom Norrbottens och Västerbottens län samt inom Särna och Idre socknar föreslås för dessa områden ett tilläggsbidrag å 10 procent av byggnadskostnaderna till såväl gemensamt som enskilt anordnande av förläggningar.

Administrationn av bidragsverksamheten föreslås skola ankomma på skogsstyrelsen med biträde av skogsvårdsstyrelserna samt skogsyrkesinspektionen.

Den sammanlagda kostnaden för iståndsättande av det å Nordsveriges hemmansskogar befintliga beståndet av skogsförläggningar samt för därutöver erforderlig komplettering med nya skogshärbärgen och skogsstall beräknas av utredningen till 20,3 milj. kronor, därav 13,5 milj. kronor avseende nyuppförande av härbärgen och stall samt 6,8 milj. kronor till reparation av befintliga förläggningar. Med tillämpning av i genomsnitt 60 procent byggnadsbidrag skulle i enlighet härmed statens kostnader uppgå till omkring 12 milj. kronor, därest möjligheterna att erhålla statsbidrag utnyttjades fullt. Utredningen föreslår, att statsbidragsverksamheten finansieras med de prisutjämningsavgifter, som enligt beslut av 1946 och 1947 års riksdagar uttagits vid export av vissa trävaror.

Vidare förordar utredningen, att de baracker, som statens arbetsmarknadskommission anskaffat under krigsåren och som ej längre fordras

för sitt ursprungliga ändamål, i första hand utnyttjas för att komplettera hemmansskogarnas bostadsbestånd. För att för skogsägarna underlätta förvärvet av dessa baracker föreslår utredningen, att rabatt beviljas vid sådan försäljning. Rabatt föreslås utgå med 50 procent av kostnaden för baracken uppsatt å köparens skog, vare sig försäljningen sker för gemensamhetsbruk eller till enskild hemmansägare, i senare fallet dock endast om köparens produktiva skogsmark ej överstiger 400 hektar samt köparen förbinder sig att i mån av utrymme upplåta baracken till andra arbetsgivare för inkvartering av skogsarbetare, sysselsatta å hemmansskog. Försäljningen av barackerna skall enligt förslaget handhavas av länsarbetsnämnderna. Om försäljning av baracker skulle komma till stånd i den omfattning utredningen tänkt sig, beräknar utredningen att rabatterna skola uppgå till 1,5 milj. kronor.

För att skapa ordning och reda i förläggningsbyggandet å hemmansskogarna samt för att underlätta handläggningen av ärenden rörande byggnadsbidrag bör enligt utredningens mening för varje socken eller läns-skogsvaktardistrikt, där anordnande av skogsförläggningar med bidrag kan komma i fråga, genom skogsvårdsstyrelsens försorg upprättas en *b e h o v s p l a n*, upptagande de förläggningar som anses erforderliga.

Slutligen anser utredningen det nödvändigt, att en omfattande *p r o p a g a n d a v e r k s a m h e t* bedrivs på detta område, varjämte det anses önskvärt, att man sörjer för att hemmansägarna få *s a k k u n n i g t b i s t å n d* såväl vid planläggningen av förekommande byggnadsföretag som under arbetets gång ävensom för att byggnadsarbetena kontrolleras och avsynas. Denna verksamhet bör anförtras åt skogsyrkesinspektionen. Här för förordas att hos inspektionen anställas två konsulenter med skogsskoleutbildning och placerade i lönegrad Eo 16.

Beträffande utredningens förslag i dessa delar hänvisas i övrigt till betänkandet del I s. 199—264.

Sammanfattning av yttrandena. Över utredningens betänkande del I ha efter remiss yttranden avgivits av statskontoret, socialstyrelsen, riksförsäkringsanstalten, statens arbetsmarknadscommission, statens byggnads-lånebyrå, statens institut för folkhälsan, domänstyrelsen, lantbruksstyrelsen, skogsstyrelsen, egnahemsstyrelsen, länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Värmlands, Örebro, Västmanlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, Stockholms stads och läns hushållningssällskap, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Göteborgs och Bohus samt Älvsborgs läns norra hushållningssällskap, Skaraborgs, Värmlands, Örebro, Västmanlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens läns hushållningssällskap, Norr-

landskommittén, statens bränslekommission, statens industrikommission, Svenska arbetsgivareföreningen, Föreningen skogsarbeten, Värmlands och västra Bergslagens skogsarbetsgivareförening, Svenska lantarbetsgivareföreningen, Sveriges skogsägareföreningars riksförbund, Sveriges skogsägareförbund, Skogssällskapet, Norrlands skogsvårdsförbund, Svenska flottledsförbundet, Landsorganisationen i Sverige, trävaruindustridepartementet inom Sveriges arbetares centralorganisation ävensom Riksförbundet landsbygdens folk.

I så gott som samtliga yttranden tillstyrkes att statliga stödåtgärder vidtagas i syfte att förbättra bostadsförhållandena på hemmansskogarna. Utredningens förslag har emellertid på sina håll kritiserats ur olika synpunkter.

Vad först angår behovet av förläggningar framhåller *arbetsmarknadskommissionen*, att utredningens uppskattning av arbetskraftsåtgången på hemmansskogarna — omkring 85 000 arbetare vintertid — är icke oväsentligt för hög. Vidare är det enligt arbetsmarknadskommisionens mening tydligt, att utvecklingen går i riktning från särskilda förläggningar i skogen mot förbättrade kommunikationer och förläggning i bygden. Arbetsmarknadskommissionen anser, att utredningen icke tillräckligt beaktat detta förhållande.

Liknande synpunkter anföras av *skogsstyrelsen* och *Norrlandskommittén*.

I fråga om de föreslagna byggnadsbidragen uttalar *statskontoret*, att bidragen icke böra beviljas utan inkomstprövning. I flera yttranden framhålles, att skogsarealen icke enbart bör utgöra grund för differentieringen av bidragen till enskilda härbärgen. *Skogsstyrelsen* föreslår, att om differentiering skall göras — vilket enligt styrelsens mening ej utan vidare är klart — den sker på grundval av den normala avkastningens värde eller skogens taxeringsvärde. Styrelsen framhåller vidare, att bidragssystemet i första hand bör taga hänsyn till den areal, som är avsedd att betjänas av visst härbärke, och ej till ägarens sammanlagda areal.

I enahanda riktning uttala sig *arbetsmarknadskommissionen*, *egnahestyrelsen*, *Norrlandskommittén* och *Norrlands skogsvårdsförbund*.

Flera remissinstanser anse byggnadsbidragen vara alltför höga, och i åtskilliga yttranden påyrkas förenkling av systemet.

Norrlandskommittén anser, att högre belopp än 2 milj. kronor tills vidare ej bör avsättas för ifrågasvarande ändamål.

Vad åter angår de föreslagna rabatterna meddelar *arbetsmarknadskommissionen*, att några baracker av det avsedda slaget icke längre äro disponibla för ändamålet.

Utredningens förslag om upprättande av behovsplaner har givit anledning till invändningar från några håll, varvid bl. a. ifrågasatts om nyttan av en hela landet omfattande behovsplan kunde motsvara kostnaden för dess upprättande. *Norrlandskommittén* och *skogsstyrelsen* framhålla, att en behovsplan för ett visst område ej bör upprättas förrän

framställning om bidrag till byggnad eller reparation av härbärke gör frågan aktuell; den utveckling av vägnätet som sker och den pågående omflyttningen av folket torde eljest måhända efter kort tid göra planen inaktuell.

Angående den föreslagna propaganda- och rådgivningsverksamheten påpekar *arbetsmarknadskommissionen* i sitt yttrande, att en sådan verksamhet redan synes åvila skogsyrkesinspektörerna jämlikt tillsynskungörelsen. I andra yttranden uttalas den meningen, att ifrågasvarande verksamhet lämpligen bör anförtros åt skogsvårdsstyrelsernas tjänstemän.

Frågan om reviderad lagstiftning.

Utredningens förslag. Vid granskning av de materiella bestämmelserna i gällande lagstiftning på detta område mot bakgrunden av nuvarande bostadsförhållanden på arbetsplatserna i skogarna och vid flottlederna konstaterar utredningen, att utvecklingen i viktiga hänseenden gått utöver den standard, som kan anses motsvaras av gällande föreskrifter. På många håll förekommer dock en betydande eftersläpning. Utredningen anser sig böra föreslå vissa ändringar i och tillägg till gällande bestämmelser, så att dessa komma att motsvara tidens krav i fråga om skogs- och flottningsarbetarnas bostäder utan att gränsen för skäliga kostnader överskrides. Härigenom påskyndas enligt utredningens uppfattning utvecklingen i fråga om den del av bostadsbeståndet i skogarna, som icke motsvarar den standard, som numera kan anses vedertagen. Genom en förbättring av de tillfälliga skogsbostädernas standard bör vidare enligt utredningens mening arbetskraftsrekryteringen inom skogshanteringen underlättas.

Vidare har utredningen funnit, att den nuvarande uppdelningen av härbärgesbestämmelserna icke längre bör bibehållas. De erfarenheter, som vunnits under den tid flottledshärbärgeslagen varit gällande, ha nämligen givit vid handen, att de skäl, som tidigare åberopats för att skyldigheten att hålla bostäder vid flottningsarbeten icke skulle kunna samordnas med motsvarande skyldighet inom andra arbetsområden, numera ej göra sig gällande med samma styrka. Den allmänna uppfattningen är också nu den, att även flottningsarbetarna böra äga tillgång till natthärbärke på skäligt avstånd från plats, där arbetet för dagen avslutas. Skogsyrkesinspektionen har vid sitt arbete utgått från denna ståndpunkt. Ett ytterligare motiv för ett sammanförande i en lag utgör det förhållandet, att samma bostäder ofta användas vid såväl flottnings- som skogsarbete. Ett betydande antal bostäder för skogsarbetare — i regel vinterbonade och i övrigt anordnade i enlighet med de föreskrifter, som gälla för förläggningar vilka användas vintertid under någon längre tid — tages således årligen i bruk vid flottningsarbete. Detta gäller särskilt de enskilda flottlederna. Å andra sidan är det kanske ännu vanligare, att bostäder, uppförda för flottningsarbetar-

nas härbärgerande under flottningstiden, användas även vid avverkningsm. fl. arbeten.

Även ur praktiska synpunkter är det enligt utredningens mening lämpligt, att ifrågavarande stadganden sammanföras i en lag.

Den nya lagen bör — framhåller utredningen — gälla utöver de arbeten, som omfattas av nuvarande lagstiftning, jämväl skogsvårds- och flottläggningsarbete. Vidare föreslås, att lagens föreskrifter skola göras tillämpliga ej blott å bostäder och stallar utanför bebyggd ort utan även å vissa i bygden belägna byggnader, nämligen sådana som icke stadigvarande användas för bostadsändamål eller såsom stall.

I fråga om flottledshärbärgena anser utredningen skyldigheten att hålla härbärgen böra göras lika omfattande som beträffande skogshärbärgena. Den nu gällande inskränkningen, att flottledshärbärgen blott behöva hållas där mera stadigvarande behov därav yppas, bör därför utgå.

Vidare bör enligt utredningen arbetsgivaren åläggas att under den kallare årstiden tillhandahålla särskilda raststugor, då arbetsplatsen är belägen på sådant avstånd från bostaden, att arbetstagarna icke lämpligen kunna intaga middagsmålet i bostaden, och det jämväl med hänsyn till övriga omständigheter kan anses påkallat.

Detaljbestämmelserna rörande bostädernas och stallens beskaffenhet föreslås av utredningen i flera hänseenden utökade och skärpta gentemot vad som nu gäller enligt skogshärbärgeslagen. Härvid är främst att märka, att bostädernas utrymme föreslås ökat från minst 5 kbm per inkvarterad arbetare till minst 7 kbm, varjämte den nuvarande takhöjden av minst 2 meter i den del av härbärgen, som ej disponeras för inredning, föreslås bli lägst 2 meter i hela bostaden och, om sängar ovanför varandra användas, lägst 2,35 meter. Dessa minimibestämmelser föreslås skola gälla icke blott vintertid använda bostäder utan alla bostäder, som oavsett årstiden användas någon längre tid. Vidare förordas, att anordning för gemensam mathållning, som nu skall finnas i förläggningar avsedda att bebos av minst tio arbetare, i fortsättningen skall finnas i alla för åtta eller flera arbetare avsedda förläggningar. Bestämmelser om särskilt kök, avskilt kockarum samt särskilt matrum föreslås införda i lagen. Vissa bestämmelser om maximibeläggningen per rum anses även böra upptagas i lagen, nämligen högst åtta arbetstagare, om bostaden ej är anordnad för gemensam mathållning, eljest högst tolv.

Vidare föreslås vissa ändringar i reglerna om tillsynen å lagbestämmelsernas efterlevnad, främst innebärande att tillsynen å flottledshärbärgena nära samordnas med vad som nu gäller enligt skogshärbärgeslagen.

För förläggningar, som uppförts före ikraftträdandet av de föreslagna bestämmelserna, föreslår utredningen en övergångstid av två år i vad avser bestämmelserna om gemensam mathållning — med visst undantag för förläggningar för tio eller flera arbetstagare — samt maximibeläggning.

Sammanfattning av yttrandena. Över utredningens betänkande del II ha efter remiss yttranden avgivits av följande myndigheter, nämligen statskontoret, socialstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen — som i ärendet hört länsarbetsnämnderna i Norrland samt i Kopparbergs och Värmlands län — arbetarskyddsstyrelsen, riksförsäkringsanstalten, medicinalstyrelsen, statens institut för folkhälsan, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen, byggnadsstyrelsen, domänstyrelsen, skogsstyrelsen, lantbruksstyrelsen, veterinärstyrelsen, vattenöverdomstolen, Norrbygdens, Västerbygdens och Österbygdens vattendomstolar, länsstyrelserna i Kronobergs, Värmlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län ävensom hushållningssällskapen i dessa län utom Västernorrlands läns hushållningssällskap. Vid länsstyrelsernas yttranden ha fogats utlåtanden från bl. a. skogsvårdsstyrelserna i Västernorrlands, Jämtlands och Västerbottens län, förste provinsialläkarna i Kronobergs och Jämtlands län, Norra Ångermanlands och Södra Västerbottens skogsägareförening, Ådalarnas skogsägareförening, Ljunga älvs flottningförening, Ångermanälvens flottningförening, Sundsvallsbolagens gemensamma förvaltning aktiebolag, Wifstavarfs aktiebolag, Forss aktiebolag, Mo och Domsjö aktiebolag samt Korsnäs aktiebolag.

Yttranden över utredningens ifrågakarande förslag ha vidare avgivits av Svenska arbetsgivareföreningen, Föreningen skogsarbeten, Värmlands och västra Bergslagens skogsarbetsgivareförening, Föreningen Värmlands skogsarbetsstudier, Svenska lantarbetsgivareföreningen, Sveriges skogsägareföreningars riksförbund — som i sin tur inhämtat yttranden från skogsägareföreningarna i de sju nordligaste länen — Sveriges skogsägareförbund, Svenska flottledsförbundet, Landsorganisationen i Sverige — som bifogat yttrande från Svenska skogs- och flottningsarbetareförbundet — ävensom Riksförbundet landsbygdens folk.

I flertalet remissyttranden har utredningens förslag till ny lagstiftning i huvudsak tillstyrkts eller lämnats utan erinran. Sålunda finner *socialstyrelsen* de skärpta bestämmelserna i förslaget väl motiverade med hänsyn till den på flera håll redan pågående gynnsamma utvecklingen i fråga om bostädernas kvalitet och förbättrade levnadsförhållanden i förläggningarna. *Socialstyrelsen* förutsätter, att det alltjämt skall bli en uppgift för skogsyrkesinspektionen att bedriva propaganda för en fortgående förbättring i dessa avseenden. *Medicinalstyrelsen* anser utredningens förslag vara i stort sett väl avvägt och tillgodose de hygieniska krav, som enligt nutida krav måste hävdas i fråga om bostäder åt berörda arbetargrupper.

Arbetsmarknadsstyrelsen anför:

Enligt styrelsens uppfattning har den brist på arbetskraft till skogsbruket, som varit rådande under de senare åren, verksammast bidragit till att förläggningarnas standard på sina håll höjts till en nivå, som ligger över

den som är stadgad i nu gällande lag. Detta måste anses innebära ett faktiskt erkännande av behovet av en standardhöjning, och det är därför icke opåkallat, att nu gällande stadganden om standarden så ändras, att standardkraven höjas i syfte att åstadkomma en förbättring av det sämre förlägningsbeståndet.

Landsorganisationen understryker, att förslaget fordringar utgöra minimikrav på ifrågavarande bostäder. *Riksförsäkringsanstalten, statens institut för folkhälsan* samt *Svenska skogs- och flottningsarbetareförbundet* förorda i vissa hänseenden mera skärpta bestämmelser än som upptagits i utredningens förslag.

I en del yttranden ha dock framställts erinringar mot utredningens förslag. Bland dem, som gjort kritiska uttalanden, märkes *skogsstyrelsen*, som anför:

Strävandena att ytterligare förbättra förlägningsförhållandena framgå efter två linjer, dels den av utredningen föreslagna att upprusta de tillfälliga förläggningarna, dels vidtagande av åtgärder för att främja arbetarnas utnyttjande av fasta bostäder. Då effektiva åtgärder i sistnämnda syfte böra ha till följd en begränsning av upprustningsprogrammet beträffande skogshärbärgena vill skogsstyrelsen något mera ingående uppehålla sig vid de tendenser inom skogsbruket som kan tyda på en utveckling i riktning från tillfälliga förläggningar.

I den mån skogshanteringen får en mera intensiv prägel (och en utveckling i den riktningen måste anses vara lika ofrånkomlig beträffande skogsbruket som andra näringar) torde arbetet sommartid ökas. Härigenom blir sysselsättningen jämnare fördelad över året. I och med att skogsarbetet blir mindre säsongbetonat kunna företagarna driva nödvändiga arbeten med en till numerären mindre men jämnare sysselsatt och fastare anställd arbetarkader. Denna tendens till utnyttjande av mera fasta skogsarbetare har framträtt i den mellansvenska skogsbygden, där möjligheterna att sysselsätta arbetskraften året runt hittills varit större än i Norrland. Erfarenheterna härav ha varit goda. Detta förklaras dels med att den jämnare sysselsättningen varit ägnad att befordra arbetarnas yrkesskicklighet, dels med att huggningarna året runt fordrat mindre tidsåtgång per arbetsmoment än vid enbart vintersysselsättning. Även om övergången till helårsarbete endast äger rum där betingelser på lång sikt finnas för en sådan driftsform torde det vara klart att storskogsbruket i viss ökad omfattning kommer att i framtiden anlita mera jämnt sysselsatta och fastare anställda arbetare.

Erfarenheten har givit vid handen att såväl dessa arbetare som jordbrukare och lantarbetare, vilka året runt ägna skogsbruket sina tjänster, högst ogärna avstå från den fasta förläggningens fördelar. De sträva i varje fall efter att slippa vistas borta från hemmet under långa perioder. För den till jordbruket knutna arbetskraften beror detta icke endast på en naturlig åstundan att komma i åtnjutande av bygdens bekvämligheter utan ofta på att deras hjälp behövs för vissa dagliga sysslor på gården, främst ladugårdsskötseln, som alltmer tenderar att engagera den manliga arbetskraften. Det är huvudsakligen stödjordbruket och de s. k. ofullständiga jordbruket som ge sina innehavare och dessas söner tid att vid sidan av vissa hemmasysslor åtaga sig arbete inom skogsbruket. Då man betänker att

skogsarbetarna inom det stora nordsvenska skogsområdet, omfattande utom Norrland jämväl Kopparbergs län och delar av Värmlands, Örebro och Västmanlands län, till två tredjedelar rekryteras av folk med anknytning till jordbruket, så framstår det som en välbetänkt åtgärd att även framgent knyta denna befolkning vid skogsbruket. Detta kan bl. a. ske genom utbyggande av trafiknätet i skogarna med ödebygdsvägar, skogsbilvägar och cykelstigar så att arbetarna få ökade möjligheter att morgon och afton färdas mellan hemmet och arbetsplatsen med cykel eller annat fordon. Enligt skogsstyrelsens uppfattning kommer utvecklingen även i norra Sverige att gå från särskilda förläggningar i skogen mot förbättrade kommunikationer och förläggning i bygden; låt vara att man i dessa fall liksom beträffande den mera lösa arbetskraften fortfarande har att räkna med skogshärbärgen i relativt stor omfattning.

Med det sagda har skogsstyrelsen velat framhålla angelägenheten av att vid regionalplanering eller annan planering kojbehovet inom större sammanhängande områden prövas i anslutning till behovet av bättre kommunikationer så att det klart utrönes om det icke i vissa fall skulle vara fördelaktigare att påskynda byggandet av vägar och cykelstigar än att uppföra dyrbara förläggningar. Dessa överväganden kunna också göras i anslutning till upprättandet av de behovsplaner, som utredningen behandlat i del I av betänkandet. Härvid borde jämväl undersökas om behovet av nya förläggningar å bondeskogarna kunde minskas icke enbart medelst gemensamhetsbyggande av bönder utan också genom samgående mellan bönder, å ena, samt bolag, domänverket, flottningföreningar m. fl., å andra sidan.

Skogsstyrelsen understryker därför vikten av att sådana åtgärder vidtagas — genom kommunikationsledningens utbyggande eller andra anordningar — som i möjligaste mån inskränka behovet av tillfälliga härbärgen. De härbärgen, som likväl kvarstå såsom behövliga, böra enligt skogsstyrelsens uppfattning få en standard av ungefär den nöjaktighetsgrad, som härbärgesutredningen föreslagit.

Skogsstyrelsen anför emellertid vidare, att styrelsen är tveksam rörande behovet av skärpt lagstiftning. Denna tvekan är betingad dels av medvetandet att kojupprustningen gått raskt fram under den nu gällande lagens hägn, dels av att skogsarbetarnas fackliga organisationer visat sig ha goda möjligheter att genom avtalsuppgörelser tillförsäkra arbetstagarna rimliga förbättringar i olika förläggningshänseenden.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län och skogsvårdsstyrelsen i Västerbottens län finna, i likhet med skogsstyrelsen, att strävandena mera böra inriktas på att förbättra möjligheterna till daglig förflyttning till arbetsställena i skogen genom att ytterligare utbygga vägnätet i skogarna. Länsstyrelsen tillägger, att det måste vara bättre, om skogsarbetarna kunna övernatta i sina hem eller i bostäder i bygden, än att de sammanföras i särskilda skogsförläggningar. Olägenheterna av att tid åtgår för förflyttning morgon och kväll uppvägas väl av de större möjligheterna till samvaro med familjen och tillgången till de förströelsemöjligheter som bygden erbjuder.

Värmlands läns hushållningssällskap finner den eftersläpning, som utredningen påtalar, kunna avhjälpas med nuvarande lagstiftning och anser en nöjaktig garanti för att så verkligen sker ligga däri, att en arbetsgivare, som av missriktad sparsamhet visar benägenhet att eftersätta berättigade krav på bostadsstandard, löper risk att bli utan arbetare.

De ekonomiska konsekvenserna av lagförslaget väcka betänkligheter hos Värmlands och västra Bergslagens skogsarbetsgivareförening, som finner förslaget syfta till att lagbinda den relativt höga bostadsstandard, som under trycket av de senare årens konkurrens om arbetskraften på vissa håll uppnåtts tack vare en för skogsbruket gynnsam konjunktur. Föreningen anser det icke vara givet, att de stora utgifter, som förslaget kommer att åsamka skogsbruket, kunna bäras av detsamma under en lågkonjunktur.

Norra Ångermanlands och södra Västerbottens skogsägareförening framhåller, att man vid genomförandet i praktiken av åtgärderna för höjd bostadsstandard måste taga hänsyn till att kostnaderna ej bli orimliga ur årskostnadssynpunkt eller kapitalinvesteringsynpunkt, detta sista ej minst viktigt med hänsyn till de mycket stora krav, som nu ställas på skogsägaren att efter avverkningarna vidtaga reproduktionsåtgärder för tryggnad av återväxten och för att sätta redan upptagna hyggen eller trasbestånd i skick.

De som tillstyrkt lagförslaget ha stundom gjort detta under vissa förbehåll. Angelägenheten av att de nya föreskrifterna genomföras under smidigt hänsynstagande till förhållandena i varje särskilt fall betonas av bl. a. *domänstyrelsen, länsstyrelsen i Kronobergs län, hushållningssällskapet i samma län, länsstyrelsen i Kopparbergs län samt Wifstavarfs aktiebolag*. De framhålla, att särskild hänsyn måste tagas till de mindre skogsägarnas ekonomiska bärkraft. Länsstyrelsen i Kopparbergs län tillägger, att en rigorös tillämpning leder till att avverkningar i vissa trakter omöjliggöras för andra än skogsbolag, som äga eller förmå ordna lagenliga skogshärbärgen; redan nu föreligger i en del trakter en viss monopolställning bland skogsköparna för de stora bolagen, och denna skulle ytterligare stärkas genom en mot de mindre skogsägarna sträng tillämpning av lagen.

I en del yttranden framhålles vidare, att en lång övergångstid för redan uppförda byggnader måste medgivas och att möjligheterna till dispens måste klart framhävas. I andra yttranden uttalas, att skärpningarna icke böra äga tillämpning å före den nya lagens ikraftträdande tillkomna byggnader eller att i vart fall nu lagenliga byggnader böra få brukas tills de normalt förslitits.

Sveriges skogsägareförbund anför bl. a. följande:

Förbundet delar utredningens mening, att det är av betydelse, att de tillfälliga bostäder, som erbjudas skogsarbetarna på arbetsplatserna, äro

av tillräcklig storlek och av god beskaffenhet, så att de möjliggöra god hygien och trivsamt livsföring. Såsom utredningen jämväl vitsordat, ha de större skogsägarna även nedlagt stora omsorger och betydande kostnader för ernående av detta mål. Motivet för skogsägarnas handlande därvid har varit, att det är till skogsbrukets eget bästa, att detta äger tillgång till en yrkeskunnig och socialt högtstående arbetarstam, som känner tillfredsställelse i sin verksamhet och vill kvarbliva vid denna. Bostadsförhållandena på arbetsplatserna, de fasta såväl som de tillfälliga, äro enligt förbundets mening av synnerlig betydelse, då det gäller att framskapa och vidmakthålla en yrkesskicklig skogsarbetarstam. Förbundet delar därför även i princip utredningens mening, att man, inom ramen för rimliga kostnader, bör söka höja standarden på de tillfälliga bostäderna på skogsarbetsplatserna i samma takt som förbättringarna och höjandet av standarden hos bostäderna i övrigt inom resp. orter.

Alla torde sålunda vara ense om målet, att man vill ernå en fullt tillfredsställande kvalitet på skogsarbetarnas tillfälliga bostäder. Det är emellertid samtidigt en ekonomisk avvägningsfråga och en fråga om tekniska byggnadsmöjligheter, i vilket tempo man skäligen bör eller kan i praktiken realisera de byggnadsarbeten, som krävas för nåendet av berörda standardhöjning. Förbundet hyser i denna senare fråga i viss mån mot utredningen avvikande mening. — — —

Förbundet har vid detaljgranskningen av utredningens reformkrav funnit flertalet av dessa vara i och för sig ändamålsenliga och befogade och därför även lämpade att uppställas som riktpunkter vid den fortsatta utvecklingen på detta område. Emellertid måste förbundet samtidigt framhålla, att många av de krav och önskemål, som utredningen framställt, för sitt realiserande nödvändiggöra omfattande ny- eller ombyggnadsarbeten i det befintliga beståndet av bostäder och stall i skogarna. Särskilt lärer detta bli fallet i fråga om åtgärder, avseende att öka medelutrymmet per person i förläggningarna, att minska beläggningen per rum och att öka rumshöjden i bostäderna. Med nu rådande knapphet på arbetskraft i skogsbygderna, höga byggnadskostnader m. m. kommer genomförandet på kort tid av ett omfattande byggnadsprogram att bli mycket betungande för skogsägarna. Förbundet finner det därför angeläget, att den standardhöjning beträffande skogsbostäderna, vartill lagförslaget syftar, får genomföras under en tämligen lång övergångstid. Förbundet anser det även vara ett rimligt krav, att bostäder, som beträffande sin allmänna standard, varmbonung av väggar och golv m. m., fönster- och eldstadsanordningar o. d. befinnas tillfredsställande, få nyttjas sin normala brukningstid ut, även om kraven på medelutrymme och takhöjd m. m. icke äro fullt tillgodosedda.

Förbundet vill i detta sammanhang framhålla, att vidmakthållandet samt vid behov nyuppförandet av det bestånd av tillfälliga bostäder och stall i skogarna, som kräves redan enligt den nu gällande skogshärbärgeslagen, är en mycket kostnadskrävande uppgift. Som exempel härpå vill förbundet nämna, att vid ett av de större skogsbolagen med fastigheter i södra Norrland och Dalarna, vilket bolag får anses vara i nu förevarande hänseende representativt, uppgingo kostnaderna för skogshärbärgen och skogsstall under femårsperioden 1943—1947 i medeltal årligen till cirka 1 krona per hektar produktiv skogsmark eller 40 öre per avverkad kubikmeter. För de större företagen rör det sig sålunda om totala årliga kostnader på sexsiffriga tal.

Skogsägareförbundets uppfattning delas av *Svenska arbetsgivareföreningen*, *Svenska lantarbetsgivareföreningen* och *Föreningen skogsarbeten*.

En längre övergångstid beträffande alla eller en del av de skärpta föreskrifterna föreslås även av bl. a. *arbetarskyddsstyrelsen*, *domänstyrelsen*, *länsstyrelserna i Kopparbergs, Gävleborgs och Västernorrlands län*, *Kopparbergs, Gävleborgs och Norrbottens läns hushållningssällskap*, *Sveriges skogsägareföreningars riksförbund* samt *Riksförbundet landsbygdens folk*.

Statligt stöd, framförallt i de former som föreslagits i första delen av utredningens betänkande, utgör enligt *skogsvårdsstyrelsen i Västerbottens län* och *Norrbottens läns hushållningssällskap* en förutsättning för att lagförslagets förbättringar skola komma till stånd i tillräcklig omfattning inom bondeskogsbruket.

Svenska skogs- och flottningsarbetareförbundet anser sannolikt, att någon verklig upprustning på bondeskogarna ej torde komma till stånd med mindre de statliga stödåtgärderna i betänkandets förra del samtidigt realiseraras.

Departementschefen.

Sedan många år tillbaka är inkvarteringsfrågan för dem som syssla med skogs- och flottningsarbete i vårt land reglerad genom lagstiftning. Den första lagstiftningen på detta område kom till stånd år 1919. Genom en den 25 april nämnda år utfärdad lag (nr 229) ålades arbetsgivare, för vars räkning skogsavverknings- eller kolningsarbete bedrevs på sådant avstånd från ställe, där bostad funnes att tillgå, att arbetarna icke varje dag efter arbetets slut kunde begiva sig dit för att få natthärbärge, skyldighet att sörja för arbetarnas inkvartering å eller i närheten av arbetsstället. En motsvarande — om än något mindre långt gående — skyldighet avseende flottningsarbetet infördes genom lag den 19 juni 1919 (nr 428).

Flottledshärbärgeslagen av år 1919 gäller alltså i oförändrad lydelse. Däremot har den första skogshärbärgeslagstiftningen blivit utbyggd vid ett par tillfällen. År 1931 utsträcktes sålunda lagstiftningen att avse även flottledsbyggnadsarbete, och år 1937 fördes under dess tillämpningsområde in även arbete med försågning av virke i direkt samband med skogsavverkning samt väg- och vattenavledningsarbete. I samband med sistnämnda utvidgning blev hela lagstiftningen föremål för revision, och en ny skogshärbärgeslag utfärdades den 21 maj 1937 (nr 268). Genom denna lag, som ännu äger giltighet, erhöll skogshärbärgeslagstiftningen en något annan utformning än den tidigare lagstiftningen i ämnet haft. Liksom fallet är med den nuvarande flottledshärbärgeslagen karakteriserades den första skogshärbärgeslagen av att lagens föreskrifter voro mycket allmänt hållna. I 1937 års skogshärbärgeslag kompletterades de allmänna reglerna angående här-

bärgenas beskaffenhet med vissa stadganden, innefattande minimibestämmelser att gälla under särskilda förhållanden. Syftet med att dylika detaljföreskrifter upptogos i lagen var att man därigenom ville vinna att åtgärder till förbättring av härbärgena, så att de skulle fylla vissa minimikrav i fråga om utrymme m. m., skulle komma att vidtagas utan inskridande från skogsyrkesinspektionens sida. Vidare ansåg man sig kunna förvänta att genom en dylik precisering inspektionens arbete skulle underlättas.

Det torde icke råda några delade meningar om att allt efter utvecklingens gång en betydande förbättring ägt rum av skogsarbetarnas bostadsförhållanden på arbetsplatserna. Denna förbättring synes emellertid företrädesvis ha skett inom det större skogsbruket; och det torde alltjämt förhålla sig så, att mångenstädes mycket ännu brister i fråga om bostadsbeståndet i skogarna. Sedan frågan motionsvis tagits upp i riksdagen, har också riksdagen i skrivelse den 16 augusti 1944 (nr 279) till Kungl. Maj:t hemställt om utredning av frågan om förbättrande av skogsarbetarnas och med dem närstående arbetargrupper bostadsförhållanden på arbetsplatserna.

Den av riksdagen önskade utredningen har numera slutförts av 1945 års skogshärbärgesutredning, som föreslår dels att olika stödåtgärder skola vidtagas för att förbättra bostadsbeståndet på hemmansskogarna och dels att lagbestämmelserna på området i skilda hänseenden skola ändras. I förra hänseendet förordar utredningen, att vissa baracker, som staten låtit anskaffa under det senaste världskriget och som ej längre behövas för sitt ursprungliga ändamål, mot rabatterade priser ställas till skogsägarnas förfogande samt att skogsägarna i övrigt beviljas avsevärda bidrag för uppförande av skogshärbärgen. Vidare föreslås viss förstärkning av skogsyrkesinspektionen, så att den rådgivnings- och propagandaverksamhet, som utredningen finner erforderlig för att föra dess ifrågavarande förslag ut i livet, kan komma till stånd.

I lagstiftningsmässigt hänseende innebär utredningens förslag att de nuvarande båda härbärgeslagarna ersättas av en gemensam lag, konstruerad i överensstämmelse med de principer efter vilka den nuvarande skogshärbärgeslagen är utformad.

I flertalet av de remissyttranden, som avgivits över skogshärbärgesutredningens förslag, ha förslagen i huvudsak tillstyrkts; man är således i remissyttrandena genomgående positivt inställd till att åtgärder vidtagas för att, där så behövs, bringa skogsförläggningarnas standard upp till en nivå, som kan anses motsvara tidens krav. Att så sker är också enligt min mening ett betydande samhällsintresse. Av såväl humanitära som sociala skäl är det angeläget, att den utveckling av den allmänna bostadsstandarden, som skett under senare år, i önskvärd utsträckning avspeglas genom en förbättring av de tillfälliga bostäderna för skogs- och flottningsarbetarna. Ur arbetsmarknadspolitisk synpunkt är det även viktigt att tillgång finnes

till tidsenliga förläggningar, då bostadsförhållandena på arbetsplatserna inom detta yrke **uppenbarligen** äro av stor betydelse såväl när det gäller nyrekryteringen av arbetskraft som för kvarhållandet av en skicklig skogsarbetarstam.

Mot skogshärbärgesutredningens förslag har emellertid på sina håll rests en del olika invändningar. I den mån kritiken hänför sig till utformningen av utredningens lagförslag, återkommer jag därtill i det följande. I detta sammanhang vill jag endast **uppehålla** mig vid en fråga, som berör själva huvudtanken i utredningens förslag.

I vissa remissyttranden har framhållits att strävandena på detta område icke så mycket borde inriktas på att höja standarden på de tillfälliga skogsbostäderna utan hellre på att genom förbättrade kommunikationer o. d. underlätta möjligheterna till daglig förflyttning från arbetsställena i skogen till bygden, enär utvecklingen inom skogshanteringen ginge från förläggningar i skogen mot inkvartering i bygden. Enligt min mening är en sådan utveckling givetvis önskvärd, och jag anser att den bör understödjas i all möjlig utsträckning. Men spørsmålet härom är en fråga på längre sikt; och även om kommunikationsmöjligheterna alltmer förbättras, torde det alltid komma att kvarstå ett stort behov av förläggningar i närheten av arbetsplatserna. Framför allt gäller detta de nordligaste delarna av vårt land, där de stora avstånden ofta omöjliggöra en daglig förflyttning av arbetarna. Jag vill emellertid ej underlåta att framhålla, att omständigheterna i förevarande hänseende givetvis måste beaktas vid lagstiftningens tillämpning.

Även om jag sålunda anser läget vara sådant, att ytterligare åtgärder med syfte att tillgodose skogs- och flottningsarbetarnas behov av lämpliga bostäder äro behövliga, är det dock av olika skäl icke möjligt att realisera utredningens förslag i dess helhet. De baracker, som åsyftas med förslaget, ha numera i stort sett tagits i anspråk för andra ändamål och kunna alltså icke, såsom utredningen tänkt sig, ställas till det mindre skogsbrukets förfogande. De av utredningen förordade byggnadsbidragen skulle enligt utredningens förslag finansieras med de prisutjämningsavgifter, som efter beslut av 1946 och 1947 års riksdagar uttogos vid export av vissa timmer och av vilka medel 5 milj. kronor avsattes för sociala ändamål. Av dessa medel återstår emellertid numera endast en mindre del. För finansiering av utredningens förslag i denna del skulle alltså fordras, att statsmedel anvisas. I nuvarande statsfinansiella läge är jag emellertid icke beredd att förorda att så sker. Någon utökning av bidragsverksamheten på detta område utöver den, som äger rum jämlikt kungörelsen den 30 juni 1943 (nr 530) angående statsbidrag till vissa väg- och flottledsbyggnader m. m., synes f. n. ej kunna komma i fråga.

Med hänsyn till den utbyggnad, som i och med arbetarskyddsstyrelsens

tillkomst skett av yrkesinspektionen, torde anledning saknas att i detta sammanhang föreslå någon ytterligare förstärkning av skogsyrkesinspektionen. Erforderlig rådgivningsverksamhet m. m. torde kunna ombesörjas av de olika organ, som redan finnas.

Trots att jag sålunda icke nu kan biträda förslaget att lämna ökat statligt ekonomiskt stöd på detta område, anser jag likväl förutsättningar föreligga för en revision av hithörande lagbestämmelser. De ekonomiska resurserna att bättra härbärgesbeståndet i skogarna torde nämligen numera vara helt andra än tidigare. Möjligheterna att komma till rätta med hithörande problem torde också i hög grad underlättas, om — såsom utredningen förordat — ett samgående kommer till stånd mellan olika skogsägare.

Genom en anpassning av lagstiftningen till nutida krav måste enligt min mening en utveckling i önskad riktning påskyndas. Särskilt befogad framstår en reformering av bestämmelserna i flottledshärbärgeslagen, vilka kvarstå oförändrade sedan lagens tillkomst år 1919 och vilka tvivelsutan i vissa hänseenden måste anses vara föråldrade. Skäl synas också föreligga att sammanfatta de olika härbärgesbestämmelserna i en och samma lag, enär i stort sett samma krav numera torde kunna uppställas i fråga om de tillfälliga bostäderna inom skogshanteringen, vare sig dessa äro avsedda att nyttjas inom det egentliga skogsbruket eller vid flottningen. Samma bostäder användas för övrigt ofta vid såväl skogs- som flottningsarbete.

Det förslag till lagstiftning i ämnet, som framlagts av skogshärbärgesutredningen, synes mig i huvudsak vara väl avvägt. Enligt min mening torde förslaget i stort sett tillgodose krav, som måste anses berättigade ur hygienisk och trivselsynpunkt, utan att ramen för vad som kan anses skäligt ur kostnadssynpunkt överskrides. Utredningens förslag har därför synts kunna läggas till grund för ett förslag till ny skogs- och flottledshärbärgeslagstiftning, som upprättats inom socialdepartementet.

Innan jag övergår till att behandla detaljerna i departementsförslaget vill jag erinra om att de förhållanden, som lagstiftningen avser att reglera, enligt sakens natur äro synnerligen varierande och att lagstiftningen kommer att verka under mycket skilda förutsättningar. Den inspektion, som utövas å lagstiftningens efterlevnad, bör därför ske med all hänsyn tagen till de föreliggande omständigheterna. Vid lagtillämpningen måste således beaktas — förutom arbetsplatsens belägenhet, arbetets omfattning och långvarighet samt de förhållanden i övrigt under vilka arbetet bedrivs — vederbörandes ekonomiska förutsättningar att bära de med skogsförläggningens anordnande förenade kostnaderna. Med anlitande av de dispensmöjligheter, som lagstiftningen erbjuder, böra därför liksom hittills fordringarna på härbärgena avvägas med hänsyn tagen till förhållandena i varje särskilt fall.

Specialmotivering till lagförslaget.

Såsom redan framhållits torde det vara lämpligt, att ifrågavarande lagstiftning erhåller form av en ny lag gemensam för alla de tillfälliga bostäder det här gäller. I nära anslutning till vad skogshärbärgesutredningen förordat — jfr betänkandet del II s. 110 — synes den nya lagen böra rubriceras lag om tillfälliga bostäder vid skogs- eller flottningsarbete m. m. (skogs-förläggningsslag). Såsom utredningen funnit, bör den nya lagen genom särskilda underrubriker uppdelas i olika avsnitt. Därvid torde såsom ett första avsnitt i lagen under rubriken »Allmänna bestämmelser» böra upptagas regler om lagens tillämpningsområde samt om arbetsgivarens allmänna skyldigheter enligt lagstiftningen. Under rubrikerna »Om bostäder» och »Om stall» torde sedan få upptagas de bestämmelser, som äro avsedda att reglera här avsedda bostäders och stalls beskaffenhet. Därefter synas böra följa avsnitten »Om skyddsombud» och »Om tillsyn å lagens efterlevnad». Slutligen torde under rubriken »Särskilda bestämmelser» sammanföras straffbestämmelser m. m.

Allmänna bestämmelser.

Nuvarande lagstiftning.

Skogshärbärgeslagen upptager i 1 § följande bestämmelser.

Bedrives skogsavverkningsarbete, arbete med försågning av virke i direkt samband med skogsavverkning, kolnings-, väg-, vattenavlednings- eller flottledsbyggnadsarbete på sådant avstånd från ställe, där bostad finnes att tillgå, att det icke skäligen kan påfordras, att arbetarna skola begiva sig dit för erhållande av natthärbärge, åligger det arbetsgivaren att sörja för att arbetarna å eller i närheten av arbetsstället äga tillgång till sådant härbärge.

Vid skogsavverknings-, väg-, vattenavlednings- och flottledsbyggnadsarbete åligger det arbetsgivaren att jämväl sörja för att å eller i närheten av arbetsstället tillgång finnes till lämpligt stallrum för de hästar, som användas vid arbetet.

I denna lag förstås med arbetare envar, som utför arbete för annans räkning utan att i förhållande till denne vara att anse såsom självständig företagare, och med arbetsgivare envar, för vilkens räkning arbete utföres av sådan arbetare, utan att mellan dem står någon tredje person, vilken såsom självständig företagare åtagit sig att ombesörja arbetets utförande.

Flottledshärbärgeslagens motsvarande regler, vilka återfinnas i lagens 1 §, ha följande lydelse.

Framgår flottled, allmän eller enskild, på sådant avstånd från bebyggd ort, att det icke skäligen kan påfordras, att flottningsarbetarna skola under flottningens utförande begiva sig dit för erhållande av natthärbärge, vare flottningsförening eller i fråga om enskild flottled den, som där innehar flottningsrätten, pliktig sörja för att härbärgen finnas tillgängliga för arbetarna å sådana platser invid flottleden, där påräknas kan, att de komma att uppehålla sig åtminstone vissa tider varje år flottning bedrives, eller där eljest mera stadigvarande behov av natthärbärge yppas.

I fråga om vilka personer enligt denna lag äro att anse såsom arbetare, gälla vad som stadgas i 2 § av lagen om arbetarskydd den 29 juni 1912.

Utredningens förslag.

Under 1—3 §§ i utredningens förslag — beträffande vilka närmare hänvisas till s. 111—118 i betänkandet del II — upptagas dessa föreskrifter.

1 §.

1 mom. Bedrives skogsavverkningsarbete, arbete med försågning av virke i direkt samband med skogsavverkning, skogsvårds-, kolnings-, väg-, vattenavlednings-, flottnings-, flottledsbyggnads- eller flottlägningsarbete på sådant avstånd från ställe, där möjlighet till inkvartering finnes, att det icke skäligen kan påfordras, att arbetstagarna skola begiva sig dit för erhållande av natthärbärge, åligger det arbetsgivaren att sörja för att bostad finnes att tillgå å eller i närheten av arbetsstället.

2 mom. Är arbetsplats belägen på sådant avstånd från bostad, att arbetstagarna icke lämpligen kunna intaga middagsmålet i bostaden och det med hänsyn till övriga omständigheter kan anses påkallat, åligger det arbetsgivaren att under den kallare årstiden tillhandahålla raststuga.

3 mom. Vid skogsavverknings-, kolnings-, väg-, vattenavlednings- och flottledsbyggnadsarbete åligger det arbetsgivaren att jämväl sörja för att å eller i närheten av arbetsstället tillgång finnes till stallrum för de hästar, som användas vid arbetet.

2 §.

I denna lag förstås med arbetstagare envar, som utför arbete för annans räkning utan att i förhållande till denne vara att anse såsom självständig företagare, och med arbetsgivare envar, för vilkens räkning arbete utföres av sådan arbetstagare utan att mellan dem står någon tredje person, vilken såsom självständig företagare åtagit sig att ombesörja arbetets utförande. Såsom arbetsgivare anses i fråga om flottningsarbete i allmän flottled flottningsförening och i enskild flottled den, som där innehar flottningsrätten.

3 §.

Föreskrifterna i denna lag äga tillämpning jämväl i fråga om i bebyggd ort belägen byggnad, som icke stadigvarande användes för bostadsändamål, eller uthusbyggnad, som icke stadigvarande användes såsom stall, och som tages i bruk för inkvartering av arbetstagare eller inhysande av hästar vid i denna lag avsedda arbeten.

Beträffande frågan om lagstiftningens tillämpningsområde framhåller utredningen, att de senare årens erfarenheter givit vid handen, att även skogsvårdsarbete och flottlägningsarbete borde omfattas, samt anför härom.

Skogsvårdsarbete bör här fattas i vidsträckt bemärkelse. Dit bör sålunda hänföras icke blott egentligt skogsvårdsarbete, såsom hyggesrensning, kulturarbeten, röjnings- och stämplingsarbete m. m. utan även exempelvis skogsendelningsarbeten. Nämda arbeten bedrivs ofta under sådana förhållanden, att inkvartering i tillfälliga bostäder blir erforderlig. Oftast torde det på skogarna befintliga bostadsbeståndet vara tillräckligt även för in-

kvarteringsbehovet vid skogsvårdsarbeten men det förekommer dock ej sällan, i synnerhet vid kartläggnings- och taxeringsarbeten, att det därmed sysselsatta manskapet får logera under synnerligen primitiva former eller tillryggalägga avsevärda sträckor morgon och afton för att söka sig nattkvarter. Vid ifrågavarande arbeten, som i regel bedrivs under den varmare årstiden, synes i många fall tältförläggning utgöra en ändamålsenlig lösning av härbärgeringsproblemet.

I detta sammanhang bör anmärkas, att utredningen under förslaget 4 § upptagit ett stadgande, att förläggning i tält må ske under den varmare årstiden, om inkvartering erfordras endast för en eller annan natt på samma plats.

Utredningen anför vidare.

Arbete med flottläggning av virke bedrivs företrädesvis utanför älvmyndigheterna i de nordligaste länen. Vanligen har varje större trävarubolag i övre Norrland sin egen flottläggningsplats, där arbetet pågår under sommaren och hösten. Betydande mankapsstyrkor sysselsättas årligen med arbete av detta slag och flertalet arbetstagare inkvarteras därvid i baracker, i regel flerrummiga. I vissa fall förhyra arbetsgivarna för detta ändamål bostadshus i närbelägen bygd. Gemensamma hushåll med kockor förekomma i regel, varför en hel del av ifrågavarande baracker äro försedda med kök och ofta även med särskilda matrum. Många av nyssnämnda baracker och bostadshus äro av den beskaffenhet, att de bereda arbetstagarna tillfredsställande bostads- och levnadsförhållanden, medan andra i dessa avseenden lämna en del övrigt att önska. Framhållas må, att större krav böra ställas på dessa i närheten av industrierna belägna förläggningar, där arbetstagarna bo under flera månader i sträck, än på sådana, som vanligen anordnas efter flottlederna för flottningsarbetarnas inkvartering. De äro sålunda närmast att jämföra med bostäderna vid flottledernas skiljeställen.

Enligt vad utredningen inhämtat har skogsyrkesinspektionen betraktat flottläggningsarbete som ett slags flottningsarbete och därför genom inspektioner och åtgärder i övrigt verkat för åstadkommande av ändamålsenliga förläggningar även vid dessa arbetsplatser. Emellertid är den nu gällande flottledshärbärgeslagen tillämplig endast å bostäder vid flottleder, allmänna och enskilda. Det kan därför göras gällande, att då ifrågavarande förläggningar ej tillhöra flottlederna, de ej heller omfattas av flottledshärbärgeslagen. Någon tvekan om att de böra falla under dess tillämpningsområde synes emellertid ej böra råda, då ifrågavarande arbete bedrivs under praktiskt taget enahanda förhållanden som vid skiljeställena. Några invändningar ha ej heller gjorts mot den tillsyn över dessa bostäder, som sålunda har utövats av skogsyrkesinspektionen.

Utredningen ifrågasätter, huruvida man inte bör ytterligare utvidga lagens tillämpningsområde och låta lagen omfatta allt arbete, som bedrivs utanför bygd där bostad finnes att tillgå. Ett stadgande av dylik innebörd medför emellertid, att lagen skulle komma att gälla även myrslätterarbete samt anläggnings-, linje- eller järnvägsarbete, som bedrivs i ödebygder eller glest befolkade trakter. Enligt utredningens uppfattning bör dock skogsförläggningenslagen i första hand avse arbeten inom skogshanteringen, och utred-

ningen anser därför lämpligast, att den nuvarande anordningen med uppräknade av de olika arbeten, å vilka lagen äger tillämpning, får bestå.

Rörande begreppen arbetsgivare och arbetstagare har utredningen ansett sig böra anknyta till den nuvarande lagstiftningen. Den i skogshärbärgeslagen lämnade definitionen å arbetsgivare har endast något modifierats med hänsyn till flottledshärbärgeslagens motsvarande bestämmelse.

I fråga om arbetsgivarens skyldighet att sörja för tillfälliga bostäder framhåller utredningen, att den funnit uttrycket »ställe, där möjlighet till inkvartering finnes» vara att föredraga framför skogshärbärgeslagens formulering »ställe där bostad finnes att tillgå» och flottledshärbärgeslagens uttryck »bebyggd ort». Sistnämnda båda uttryck ha nämligen, enligt vad utredningen uttalar, vållat tveksamhet angående huruvida gällande lagar äro tillämpliga på t. ex. i bygden befintliga ödegårdar, bagarstugor eller andra liknande byggnader, i vilka skogs- och flottningsarbetare bruka inkvarteras. Skogsyrkesinspektionen har, upplyser utredningen, i detta avseende tolkat lagstiftningen så, att den är tillämplig på dessa och liknande slag av tillfälliga bostäder i bygden, och från dess tillämpning undantagit endast sådana rum i befolkningens fasta bostäder, som upplåtas till inkvartering av skogs- och flottningsarbetare; för dessa bostäder gäller i stället hälsovårdsstadgan. För att lagen skall giva klart besked på denna punkt, föreslår utredningen vidare, att lagens föreskrifter jämväl skola äga tillämpning i fråga om i bebyggd ort belägen byggnad, som icke stadigvarande användes för bostadsändamål men som tages i bruk för inkvartering av arbetstagare vid i denna lag avsedda arbeten.

Såsom framgår av 1 § flottledshärbärgeslagen är arbetsgivarens skyldighet att tillhandahålla bostäder vid flottningsarbete f. n. begränsad till att avse sådana platser invid flottleden, där det kan påräknas att arbetstagarna komma att uppehålla sig åtminstone vissa tider varje år flottning bedrivs eller där eljest mera stadigvarande behov av natthärbärge yppas. Denna begränsning anser utredningen böra slopas.

Utredningen har övervägt, att i lagen närmare precisera det avstånd mellan inkvarteringsstället och arbetsplatsen, då skyldighet att tillhandahålla tillfällig bostad inträder, samt anför härom, att enligt hittills tillämpad praxis ett avstånd av 2,5 å 3 km vintertid i allmänhet ansetts medföra sådan skyldighet, om arbetstagarna måste färdas till fots eller på skidor. I vissa arbets- och löneavtal inom skogshanteringen har träffats överenskommelse om gångvägsersättning till arbetstagarna, då avståndet räknat efter kortaste färdväg från den av arbetsgivaren anvisade bostaden överstiger 3 km. Dessa bestämmelser om gångvägsersättning äro dock ej avsedda att tillämpas under normala förhållanden vintertid. I sådana fall anses det ändamålsenligt, att förläggningar anordnas, då avståndet från bebyggd ort till arbetsplats uppgår till omkring 3 km.

Enligt utredningens uppfattning bör emellertid ifrågavarande avstånd icke fixeras i lagen. Den vägsträcka till och från arbetsplatsen, som arbetarna skäligen kunna tillryggalägga, måste nämligen komma att variera under olika årstider, på grund av terrängförhållanden och förefintligheten av vägar. Utredningen anser därför, att det framdeles liksom hittills bör överlämnas åt tillsynsorganen att, då så erfordras, från fall till fall avgöra, huruvida skyldighet för arbetsgivare att anordna tillfällig bostad bör föreligga.

Såsom motiv för skyldigheten för arbetsgivaren att under vissa förhållanden tillhandahålla raststugor framhåller utredningen, att man numera allmänt kommit till insikt om att raststugorna äro av stort värde ej blott för att förebygga ohälsa utan även ur produktionssynpunkt.

Utredningen fortsätter.

Utredningen har kommit till den uppfattningen, att ett stadgande om raststuga bör avfattas i allmänna ordalag såsom skett i lagförslaget, och att det sålunda bör överlämnas åt tillsynsorganen att i tveksamma fall taga ställning till huruvida skyldighet att tillhandahålla sådan skall anses föreligga. Till ledning härvid böra i arbetarskyddsstyrelsens anvisningar angivas vissa normer. Utredningen anser sålunda att vid ställningstagandet hänsyn bör tagas främst till avståndet mellan arbetsplats och bostad men även till arbetets varaktighet och det antal man, som därvid sysselsättas. Föremärkta avstånd — 3 km — är i längsta laget. En sådan föreskrift skulle medföra, att arbetstagarna även vintertid i många fall komme att såsom hittills intaga middagsmålet vid en öppen eld i skogen. I de fall, då de föredraga att åka skidor till bostaden, tager förflyttningen fram och tillbaka så lång tid av middagsrasten i anspråk, att den tid, som blir över till vila, blir för kort särskilt för huggarna. Vidare torde böra undantagas kortvariga arbeten, pågående endast en eller annan vecka vintertid. Det förutsättes därvid, att arbetstagarna i sådana fall intaga middagsmålet i bostaden, då kylan är besvärande eller vädret är dåligt. Med sådana kortvariga arbeten böra likställas avverkningar, som visserligen pågå under längre tid men vid vilka behov av raststugor ej förefinnes annat än under kortare tid. För att skyldighet att tillhandahålla raststuga skall inträda böra vid arbetsplatsen vidare sysselsättas åtminstone 3—4 man. Slutligen synes skyldigheten böra begränsas till sådana arbetsplatser, där arbetstagarna själva anse raststuga erforderlig. Då såväl arbetsplats som bostad äro belägna vid vinterplogad landsväg, händer det t. ex. ej sällan, att arbetstagarna föredraga att åka cykel till bostaden framför att vila i skogen.

I fråga om skyldigheten för arbetsgivare att sörja för tillgång till stall anser utredningen den nuvarande metoden att i lagen uppräknas de slag av arbeten, där sådan skyldighet föreligger, böra bibehållas. Utredningen föreslår, att dessa arbeten utökas med kolningsarbete, enär vid skogskolning hästar användas såväl vid inkörning av kolved som vid utkörning av kol.

Yttranden.

Rörande frågan om utvidgning av lagens tillämpningsområde till att avse jämväl skogsvårds- och flottlägningsarbete hälsar Svenska skogs- och flottningsarbetareförbundet denna utvidgning med tillfredsställelse, enär därigenom förbundets gamla önskemål, att ifrågavarande lagstiftning borde omfatta allt arbete inom skogshanteringen, blivit tillgodosett.

Sveriges skogsägareförbund förklarar sig vara tveksamt beträffande lämpligheten att inordna skogsvårdsarbeten av alla slag under lagen samt anför.

Vid många av dessa arbeten, exempelvis stämpling och skogsindelning, äro arbetsstyrkorna mycket fåtaliga och förflyttningar ske oavlåtligt under arbetets gång. Dessa arbeten utföras regelmässigt under den varma årstiden. Att tillskapa skogshärbärgen enbart för sådana arbeten bör knappast ifrågakomma. Utredningen antyder, att tältförläggning bör kunna godkännas vid arbeten av ifrågavarande slag. Så kan givetvis stundom vara lämpligt. Medförande av tältutrustning är emellertid en arbetskrävande och hinderksam åtgärd. Förbundet tror, att vid dessa under den varma årstiden bedrivna arbeten hittills tillämpad praxis, nämligen att manskapet söker nattlogi i närliggande bygd eller tillgängliga skogskojoj, alltjämt bör kunna tillämpas utan hälsorisker eller sociala olägenheter.

Föreningen skogsarbeten samt Mo och Domsjö aktiebolag intaga samma ståndpunkt. Föreningen finner lagförslagets möjligheter till tältförläggning kunna få väsentlig betydelse i detta sammanhang, därest lagens medgivande till sådan förläggning under den varmare årstiden ej blott gäller för en eller annan natt på samma plats utan för något längre tid. Bolaget framhåller, att en utvidgning av lagen till att omfatta skogsvårdsarbeten sannolikt kommer att verka hämmande på verkställighet av åtskilliga dylika arbeten, enär många skogsägare säkerligen komma att tveka, innan de igångsätta sådana arbeten, om de stå inför ett tvång att bekosta härbärgen.

Frågan om omfattningen av arbetsgivarens skyldighet att tillhandahålla tillfälliga bostäder beröres i flera yttranden.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län finner det föreslagna stadgandet om lagens tillämpning jämväl å vissa i bebyggd ort belägna byggnader böra utgå. Bostäder i sådan byggnad måste enligt länsstyrelsens mening anses vara bostadsrum i hälsovårdsstadgans mening, och det kunde leda till egendomliga konsekvenser, om en bostad i bebyggd ort skulle höra under skogsförläggningsslagen och föras in under skogsyrkesinspektionens tillsyn enbart på grund av att den tillfälligt tages i anspråk för inhysande av skogsarbetare. Kraven på bostadsstandard äro olika i hälsovårdsstadgan och i utredningens lagförslag, och tvekan kan på den grund uppkomma, vilkendera lagen som är tillämplig i det särskilda fallet. Det synes i de nu avsedda fallen vara

tillräckligt med föreskrifterna i hälsovårdsstadgan och tillsynen av de lokala hälsovårdsmyndigheterna.

Arbetskyddsstyrelsen tillstyrker däremot utredningens förslag, att lagen skall tillämpas å vissa tillfälliga bostäder å bebyggd ort. I lagen bör dock direkt angivas att lagen i detta hänseende blott avser av arbetsgivaren anvisade bostäder.

Sveriges skogsägareförbund säger sig icke ha något att erinra mot utredningens förslag under förutsättning, att lagens föreskrifter endast gälla de delar av byggnaden, som komma till användning som skogsarbetarbostad. Det bör givetvis ej kunna påfordras, att exempelvis ett oanvänt trefamiljshus upprustas i sin helhet, därest en av lägenheterna användes som tillfällig bostad för skogsarbetare.

Å andra sidan hävdas i några yttranden, att arbetsgivaren bör åläggas att sörja för inkvartering av arbetstagarna i alla de fall, då dessa ej kunna bo hemma eller själva vilja ordna bostadsfrågan, samt att lagen bör göras tillämplig på alla av arbetsgivaren anvisade bostäder.

Länsarbetsnämnden i Jämtlands län anför.

Med »möjlighet till inkvartering» synes i lagen (§ 1) avses såväl byggnad, vilken icke stadigvarande användes för bostadsändamål, som byggnad, vilken stadigvarande användes för sådant ändamål. Enligt lagförslaget 3 § skall endast byggnad tillhörande förstnämnda kategori falla under lagen, medan byggnad under andra kategorien faller under hälsovårdsstadgan.

Enligt länsarbetsnämndens mening är lagförslaget i nu berörda delar icke klarläggande. Sålunda kan uttrycket i 1 § »där möjlighet till inkvartering finnes» vid tillämpningen lätt giva anledning till tveksamhet. Det rationella synes vara att arbetsgivaren får svara för bostad i samtliga fall, då arbetsgivaren ej kan bo i sitt eget hem eller han själv önskar anskaffa bostad.

De föreslagna bestämmelserna om övervakningen av beskaffenheten av bostad, som anskaffas av arbetsgivaren, kunna också giva anledning till besvärigheter vid tillämpningen. I de fall, då det gäller byggnad, som stadigvarande användes för bostadsändamål, skulle övervakningen ankomma på hälsovårdsmyndigheterna, i andra fall på skogsyrkesinspektionen.

Önskvärt vore enligt länsarbetsnämndens förmenande att skogsförläggningsslagen komme att omfatta alla bostäder, som arbetsgivare jämlikt 1 § enligt det av länsarbetsnämnden föreslagna ändrade innehållet anvisar arbetstagare. Önskemålet härom framstår så mycket starkare om man beaktar det förhållandet att inom stadigvarande bebodda byggnader på den norrländska landsbygden ej sällan finnas utrymmen, som icke stadigvarande utnyttjas för bostadsändamål och som därför kunna tagas i anspråk för inkvartering av skogsarbetare m. fl.

Enligt vad *arbetsmarknadsstyrelsen* uttalar, förtjänar vad länsarbetsnämnden i Jämtlands län anfört beaktande. Styrelsen tillägger, att såsom stadigvarande bostäder använda byggnader i skogsbygden ofta ha utrymmen, som kunna upplåtas till förläggning för skogsarbetare utan att de

lämna nöjaktigt skydd mot köld. Dessa utrymmen sakna ofta även lämplig inredning för att lämna goda möjligheter till vila.

Skogsvårdsstyrelsen och *hushållningssällskapet i Jämtlands län* ha givit uttryck åt samma uppfattning som länsarbetsnämnden i länet.

Beträffande frågan om man i lagen bör fixera avståndet mellan arbetsplatsen och inkvarteringsstället, då skyldighet bör inträda för arbetsgivare att sörja för tillfällig bostad, yttrar *förste provinsialläkaren i Kronobergs län*, att det enligt hans mening vore en svaghet hos utredningens förslag att så ej skett. Denna omständighet kommer säkerligen att giva anledning till tvister, ty även med utredningens i betänkandet framlagda synpunkter måste det bli mycket svårt för tillsynsorganen att avgöra denna fråga från fall till fall.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län ifrågasätter, om ej i lagen borde komma till uttryck att avståndet i och för sig icke alltid bör vara enbart avgörande för huruvida det skäligen bör kunna påfordras av arbetstagarna, att de skola begiva sig till viss plats, där inkvarteringsmöjlighet finnes, utan att även exempelvis sådana omständigheter som terrängförhållandena och förefintligheten av vägar böra spela in.

Den föreslagna bestämmelsen om raststugor har föranlett erinringar i några remissyttranden.

Arbetskyddsstyrelsen ifrågasätter sålunda, huruvida bestämmelser angående raststugor böra intagas i skogsförläggningsslagen, eftersom vissa föreskrifter i berörda hänseende redan finnas intagna i arbetskyddslagen och arbetskyddskungörelsen. Arbetskyddsstyrelsen tillägger emellertid, att då berörda föreskrifter äro tämligen allmänt avfattade och tvekan möjligen kan uppstå, huruvida de äro tillämpliga på de i skogsförläggningsslagen avsedda arbetena, det måhända är av behovet påkallat, att det föreslagna stadgandet införes i skogsförläggningsslagen. Bestämmelsen att raststuga behöver tillhandahållas endast under den kallare årstiden synes dock enligt styrelsens mening böra utgå, när vid vissa i lagen omnämnda arbeten, t. ex. flottläggning, vägarbeten och plantskolearbeten, behov av raststugor kan föreligga även under annan årstid.

Riksförsäkringsanstalten delar arbetskyddsstyrelsens mening samt tillägger, att det måhända icke står i riktigt god överensstämmelse med arbetskyddslagen, att föreskriften om tillhandahållande av raststugor begränsas till att gälla den kallare årstiden.

Sveriges skogsägareförbund anser ifrågavarande spörsmål lämpligast böra ordnas genom frivilliga avtal mellan arbetsgivare och arbetstagare. Skulle emellertid i lagen komma att införas tvingande skyldighet för arbetsgivare att uppföra raststuga, bör en sådan föreskrift endast avse det fall, att arbetet under den kalla årstiden pågår någon längre tid å samma arbetsplats samt att minst fyra arbetare äro sysselsatta där.

Föreningen skogsarbeten uttalar med instämmande av *Svenska arbetsgivareföreningen* och *Svenska lantarbetsgivareföreningen* följande.

På bedömandet av lämpligheten och skäligheten i anordnandet av raststugor inverka från fall till fall högst skiftande omständigheter, vilket också framgår av utredningens uttalanden. Att under sådana förhållanden lagfästa en skyldighet att tillhandahålla raststugor kan icke vara rimligt, så mycket mindre som frågan är reglerad i kollektivavtal. Föreningen motsätter sig att denna fråga göres till föremål för lagstiftning.

Även *Gävleborgs läns hushållningssällskap* finner det tveksamt, om ett lagstadgande om raststugor är nödvändigt, då bestämmelser härom redan finnas i gällande avtal.

I de yttranden, som avgivits av *Värmlands och västra Bergslagens skogsarbetsgivareförening* samt *skogsvårdsstyrelsen i Jämtlands län*, föreslås att de synpunkter angående arbetets omfattning, arbetsstyrkan, avståndet från bostaden etc., som — när det gäller anordnande av raststugor — framlagts i utredningens motivering till bestämmelsen, böra komma till uttryck i lagtexten. *Domänstyrelsen* däremot förordar, att ifrågavarande synpunkter i utredningens motivering intagas i de anvisningar, som skola förtydliga lagens tillämpning.

Föreningen Värmlands skogsarbetsstudier framhåller, att inom de värmländska skogsbolag, som stå bakom föreningen, flyttbara raststugor sedan flera år tillhandahållits, då antalet skogsarbetare per arbetsplats varit så stort att raststugor lämpligen kunnat användas. Det måste emellertid understrykas, att om de skogliga arbetsgivarna skola kunna förväntas ha något intresse för att bekosta raststugor, arbetarna å sin sida måste medverka till regelbundna och uthålliga arbetsdagar. I den föreslagna lagbestämmelsen bör därför enligt föreningens mening som en förutsättning för skyldigheten att hålla raststugor stadgas, att detta kan anses påkallat »för att möjliggöra full arbetstid».

Föreningen tillägger.

De praktiska erfarenheterna av att använda raststugor ha visat, att stugorna icke alltid skötas på önskvärdt sätt och att de icke heller alltid bli flyttade, allteftersom avverkningarna framskrida. Till följd härav bli stugorna understundom stående tämligen långt från den aktuella arbetsplatsen, varigenom arbetarna finna det för tidsödande att uppsöka kojorna, med påföljd att dessa icke bli utnyttjade. Skyldigheten för arbetsgivarna att tillhandahålla rastkojor måste därför vara kombinerad med skyldighet för arbetarna att systematiskt flytta kojorna allteftersom arbetena framskrida inom en och samma avverkningstrakt.

Sveriges skogsägareförbund och *Värmlands och västra Bergslagens skogsarbetsgivareförening* anse likaledes, att arbetarna genom en bestämmelse böra åläggas att verkställa de flyttningar av raststugorna, som påkallas av arbetets fortskridande över avverkningstrakten. Föreningen tillägger, att

transport från den ena avverkningstrakten till den andra däremot liksom hittills skall åligga arbetsgivaren.

Departementschefen.

Såsom framgår av den tidigare redogörelsen har härbärgeslagstiftningen under utvecklingens gång erhållit ett allt vidsträcktare tillämpningsområde. Från början omfattade lagstiftningen skogsavverknings-, kolnings- och flottningsarbete. År 1931 vidgades tillämpningsområdet att avse även flottledsbyggnadsarbete, och år 1937 blev lagstiftningen härutöver tillämplig å arbete med försågning av virke i direkt samband med skogsavverkning samt väg- och vattenavledningsarbete.

Skogshärbärgesutredningen föreslår nu, att den av utredningen förordade gemensamma lagstiftningen på detta område får omfatta, förutom nyssnämnda arbeten, skogsvårdsarbete samt flottlägningsarbete. Härigenom skulle lagstiftningen bli tillämplig å praktiskt taget allt arbete inom skogshanteringen.

Förslaget att i lagen införa flottlägningsarbete — vilket bedrivs under förhållanden likartade med dem inom flottningsarbetet vid skiljeställena — har vid remissbehandlingen icke från något håll mött gensaga. Däremot ha i några remissyttranden framförts erinringar mot förslaget att lagstadga skyldighet för arbetsgivaren att sörja för tillfälliga bostäder även när det gäller skogsvårdsarbete, därvid bl. a. uttalats farhågor för att en dylik utvidgning av lagstiftningens tillämpningsområde kunde föranleda, att behövt skogsvårdsarbete ej bleve utfört. Farhågorna härför synas mig dock vara överdrivna. Det bostadsbestånd, som fordras inom skogsarbetet i övrigt, torde nämligen i stor utsträckning kunna utnyttjas även vid skogsvårdsarbete. Vidare vill jag hänvisa till de möjligheter att ordna inkvarteringsfrågan genom tältförläggning, som departementsförslaget erbjuder, samt att skogsvårdsarbete ofta utföres under sådana förhållanden, att förläggning bör kunna ordnas i tält. Jag biträder därför utredningens förslag även i denna del.

Med hänsyn till att lagstiftningen sålunda blir tillämplig å ett ganska stort antal arbeten, synes det lämpligt att låta lagen inledas med en särskild paragraf, som reglerar lagens tillämpningsområde.

Under 2 § torde böra sammanföras de regler, som bestämma arbetsgivarens allmänna skyldigheter enligt lagen. Beträffande dessa regler vill jag först framhålla, att frågan, huruvida det i visst fall skall åligga arbetsgivaren att sörja för att arbetstagarna skola ha tillgång till inkvartering å eller invid arbetsstället, bör liksom hittills i första hand avgöras med hänsyn till hur långt avståndet är från arbetsstället till den bostad, som eljest står arbetstagarna till buds. Jag delar utredningens uppfattning, att detta avstånd icke bör fixeras i lagen, utan att den nu-

varande allmänt hållna formuleringen bör bibehållas. Det är nämligen knappast möjligt att i lag närmare fixera avståndet, eftersom detta måste växla allt efter väg- och terrängförhållanden, årstid m. m. Åt dem som ha att tillse att lagstiftningen efterlevs bör därför även i fortsättningen överlämnas att från fall till fall träffa sista avgörandet härvidlag.

Enligt den nuvarande skogshärbärgeslagen synes det i vissa fall vara oklart, vilka fordringar en av arbetsgivaren anvisad bostad bör fylla för att kunna anses godtagbar i det hänseende det nu gäller. Sålunda framhåller utredningen, att tveksamhet uppkommit huruvida 1937 års skogshärbärgeslag är tillämplig å de ödegårdar, bagarstugor och andra dylika utrymmen i bygden, som stundom utnyttjas såsom skogsförläggningar. För att undanröja denna tveksamhet föreslår utredningen — närmast i anslutning till skogsyrkesinspektionens praxis — den bestämmelsen, att lagen jämväl skall tillämpas å i bebyggd ort belägen byggnad, som ej stadigvarande användes för bostadsbruk men tillfälligt tages i anspråk för skogsarbetarna.

Utredningens förslag på denna punkt har föranlett viss kritik, därvid framhållits att en dylik bestämmelse kunde medföra ovisshet om huruvida i visst fall skogsförläggningsslagen eller hälsovårdsstadgan vore att tillämpa. Detta förhållande har föranlett länsstyrelsen i Kopparbergs län att påyrka bestämmelsens slopande, medan å andra sidan arbetsmarknadsstyrelsen är inne på tanken att låta skogsförläggningsslagen bli tillämplig å alla av arbetsgivaren anvisade bostäder; man skulle alltså i lagen föreskriva skyldighet för arbetsgivaren att sörja för bostad åt arbetstagarna i samtliga de fall, då dessa ej kunde bo i sina hem eller själva önskade skaffa sig bostad.

Att på dylikt sätt föra in även en del av det fasta bostadsbeståndet under ifrågavarande lagstiftning skulle emellertid innebära att lagstiftningen i viss mån berövades sin hittillsvarande karaktär. Något behov därav torde ej heller föreligga. Däremot bör enligt min mening den tanke, som uppbär utredningens förslag i denna del, förverkligas. Några konflikter avseende förhållandet mellan hälsovårdsstadgan och skogsförläggningsslagen torde i praktiken icke behöva uppkomma. Emellertid är hälsovårdsstadgan f. n. föremål för översyn av särskilt tillkallade sakkunniga — 1948 års hälsovårdsstadgekommitté — och enligt direktiven för de sakkunniga skola de uppmärksamma bl. a. gränsdragningen mellan hälsovårdsstadgan och arbetarskyddslagen. I samband därmed torde även ifrågavarande spörsmål få övervägas för hälsovårdsstadgans del.

En bestämmelse i detta hänseende har upptagits under 3 § i departementsförslaget. I överensstämmelse med vad arbetarskyddsstyrelsen anmärkt i sitt remissyttrande har i departementsförslaget angivits, att fråga skall vara om byggnad, som anvisats av arbetsgivaren. Därest allenast viss del av en byggnad tages i anspråk såsom skogsförläggning, bör givetvis såvitt det nu gäller endast denna del komma i beaktande.

Utredningens förslag att lagfästa skyldigheten i vissa fall för arbetsgivare att tillhandahålla *r a s t s t u g o r* — föreskrifter härom finnas f. n. upptagna både i de anvisningar, som yrkesinspektionens chefsmyndighet utfärdat, och i vissa kollektivavtal — anser jag böra genomföras, dock utan den begränsning till den kallare årstiden, som förordas av utredningen. Givetvis ha raststugorna sin största betydelse vintertid, men fall kunna förekomma, då behov därav föreligger även under annan tid av året. För ett borttagande av den av utredningen föreslagna begränsningen talar även, att bestämmelsen härigenom närmare anslutes till de generellt hållna föreskrifterna i 9 § arbetarskyddslagen.

Någon anledning att, utöver vad utredningen föreslagit, i lag närmare reglera vederbörandes skyldigheter med avseende å *raststugorna* synes icke föreligga.

I fråga om skyldigheten för arbetsgivare att hålla *stallrum* synes bestämmelsen härom böra givas en något mera generell avfattning än den f. n. har.

Slutligen har i detta avsnitt upptagits regler om vem som enligt lagen skall anses som *arbetsgivare* och vem som *arbetstagare*. I överensstämmelse med vad nu gäller bör vid flottningsarbete skyldigheten att tillhandahålla tillfälliga bostäder alltid åligga flottningsförening i fråga om flottning i allmän flottled samt flottningsrättsinnehavaren, när det gäller flottning i enskild flottled. I de undantagsfall, då flottningsarbetet omhänderskas av annan, kan nämligen denne med hänsyn till arbetets vanligen begränsade omfattning och kortvarighet ej rimligen åläggas att sörja för tillfälliga bostäder efter flottleden. På flottningsföreningen ankommer för övrigt enligt lagen om flottning i allmän flottled att handha flottledens tillhörigheter, vartill även räknas byggnader för arbetarnas härbärgerande under flottningen.

Om bostäder.

Nuvarande lagstiftning.

I skogshärbärageslagen återfinnas under 2 och 3 §§ följande bestämmelser.

2 §.

Härbärge, varom i 1 § sägs, skall ej mindre erbjuda tillräckligt utrymme samt tillfredsställande skydd mot köld och nederbörd än även i övrigt, med tillbörlig hänsyn tagen till den tid och de förhållanden, under vilka härbärget kan förväntas komma till användning, motsvara skäligen fordringar på en tillfällig bostad.

Härbärge, som är avsett att bebos av minst tio arbetare, skall, där ej yrkesinspektionens chefsmyndighet finner skäl medgiva undantag, så inredas, att gemensam mathållning där lämpligen kan anordnas.

Vad i första stycket är sagt om härbärge skall äga motsvarande tillämpning beträffande stallrum, som avses i 1 §.

3 §.

I fråga om härbärke, som användes vintertid under någon längre tid, skall av arbetsgivare särskilt iakttagas:

a) På varje inkvarterad arbetare skall under normala förhållanden komma ett luftutrymme av minst fem kubikmeter.

b) Avståndet mellan golv och innertak må ej understiga två meter i den del av bostaden, som ej disponeras för inredning (sovplatser, skåp m. m.).

c) Härbärke skall vara anordnat med trägolv. Uppföres härbärke vintertid eller å tjälad mark, skall det förses med trossbotten eller annan därmed likvärdig anordning.

d) Härbärke skall vara anordnat med innanfönster eller fönster med dubbla rutor på något avstånd från varandra i samma båge.

e) Härbärke avsett för fyra eller flera arbetare skall vara anordnat med torkrum samt förvaringsrum, lämpligen i anslutning till förstuga.

f) På lämpligt avstånd från härbärke skall finnas avträde inom skjul.

Där det i visst fall finnes av särskilda skäl påkallat, äger yrkesinspektionens chefsmyndighet medgiva undantag från vad i denna paragraf stadgas.

Flottledshärbärgeslagen innehåller under 2 § en bestämmelse, att härbärke skall erbjuda tillräckligt utrymme samt tillfredsställande skydd mot köld och nederbörd. Vidare stadgas att härbärgets med hänsyn till yrkets behov och ortens förhållanden samt den tid, varunder härbärgets kan förväntas komma till användning, skall motsvara skäliga fordringar på en tillfällig bostad.

Utredningens förslag.

Under rubriken »Bostädernas anordnande» upptager utredningsförslaget följande bestämmelser.

4 §.

1 mom. Bostad, som i denna lag avses, skall erbjuda tillräckligt utrymme, tillfredsställande skydd mot köld och fukt samt goda möjligheter till vila ävensom i övrigt med tillbörlig hänsyn tagen till yrkets behov samt den tid och de förhållanden, under vilka bostaden kan förväntas komma till användning, motsvara skäliga fordringar på en tillfällig bostad.

2 mom. Där inkvartering erfordras endast för en eller annan natt på samma plats, må under den varmare årstiden arbetstagarna härbärgas i tält.

5 §.

I fråga om bostad, som i denna lag avses och som användes under någon längre tid, skall av arbetsgivare särskilt iakttagas:

a) På varje inkvarterad person skall under normala förhållanden komma ett utrymme av minst sju kubikmeter.

b) Avståndet mellan golv och innertak må ej understiga två meter. Användas sängar ovanför varandra, må rumshöjden ej understiga 2,35 meter.

c) Bostaden skall vara försedd med erforderliga förvaringsutrymmen för livsmedel samt kläder och övriga personliga tillhörigheter.

6 §.

I fråga om bostad, som i denna lag avses och som användes under den kallare årstiden, skall av arbetsgivare särskilt iakttagas:

a) Väggar och innertak skola vara av sådan konstruktion och i övrigt så anordnade, att tillfredsställande varmboning erhålles. Golvet skall vara isolerat med trossbotten eller därmed likvärdig anordning.

b) Fönsterna skola vara anordnade såsom innanfönster eller med dubbla rutor på tillräckligt avstånd ifrån varandra.

c) Bostad skall vara försedd med förstuga eller dubbla ytterdörrar.

d) Bostad skall kunna på tillfredsställande sätt ventileras.

e) I eller invid bostad, avsedd för fyra eller flera arbetstagare, skall finnas varmbonat torkrum av tillräcklig storlek och försett med tillfredsställande ventilationsanordningar.

7 §.

Bostad vid skiljeställe eller flottlägningsplats skall vara försedd med torkrum av tillräcklig storlek.

8 §.

Bostad för åtta eller flera arbetstagare avsedd att användas vid skogsavverkningsarbete, arbete med försågning av virke i direkt samband med skogsavverkning, kolnings-, väg-, flottledsbyggnads- eller flottlägningsarbete eller arbete vid skiljeställe i flottled skall, där ej arbetarskyddsstyrelsen finner skäl medgiva undantag, vara försedd med kök och avskilt utrymme för kocka samt, om bostaden är avsedd för flera än tolv arbetstagare, matrum, som må kombineras med köket, ävensom i övrigt vara så inredd, att gemensam mathållning där lämpligen kan anordnas.

9 §.

I bostad, avsedd att användas vid i 8 § omnämnda arbeten och som icke är anordnad för gemensam mathållning, må i varje rum ej inkvarteras flera än åtta arbetstagare. Är bostaden anordnad för gemensam mathållning, må i varje rum ej inkvarteras flera än tolv arbetstagare.

10 §.

Om dugligt dricksvatten ej finnes att tillgå inom skäligt avstånd från bostad eller stall, åligger det arbetsgivaren att draga försorg om anskaffande av dricksvatten.

11 §.

På lämpligt avstånd från bostad skall finnas avträde.

Vidare innehåller förslaget bland »Särskilda stadganden» följande bestämmelse.

15 §.

Där det i visst fall finnes av särskilda skäl påkallat, äger arbetarskyddsstyrelsen medgiva undantag från vad i 5, 6, 7, 9 och 12 §§ stadgas.

Arbeterskyddsstyrelsen äger i den utsträckning styrelsen finner lämpligt överlämna åt skogsyrkesinspektör att enligt de närmare föreskrifter styrelsen utfärdar medgiva undantag, som ovan och i 8 § sägs.

Framställning om undantag må även göras muntligen.

I fråga om de allmänna fordringarna å en skogsförläggning föreslår utredningen — på sätt framgår av s. 118—122 i betänkandet del II — endast mindre jämkningar i vad nu gäller. Ordet nederbörd föreslås utbytt mot fukt. Härigenom vill utredningen utmärka, att bostaden även bör vara så anordnad, att t. ex. fuktbildning genom kondensering såvitt möjligt undvikas. Vidare föreslår utredningen att med hänsyn till de i regel stora fysiska påfrestningar, som skogs- och flottningsarbeten medföra för sina utövare, direkt i lagen utsäges att bostaden skall erbjuda goda möjligheter till vila.

En nyhet i förhållande till nuvarande lagstiftning utgör stadgandet i 4 § 2 mom. i förslaget, som medger att arbetstagare får härbärgas i tält under den varmare årstiden i sådana fall, då inkvarteringen blott gäller en eller annan natt på samma plats. Enligt utredningens mening synes det icke skäligen kunna påfordras, att arbetsgivarna skola tillhandahålla bostäder i vanlig mening vid sommartid bedrivna arbeten, vilka äro av starkt ambulerande natur, t. ex. slutrensningsarbete vid flottning och vissa skogsvårdsarbeten. Tältförläggning utgör vid sådana arbeten ofta en ändamålsenlig form av förläggning.

De i 5 § upptagna detaljbestämmelserna för bostäder, som användas under någon längre tid — beträffande dem hänvisas till s. 122—127 i betänkandet del II — avse utrymme, rumshöjd och förvaringsutrymmen. I fråga om dessa detaljer anser utredningen det icke vara tillfyllest att, såsom skett i skogshärbärgeslagen, begränsa fordringarna endast till vintertid brukade bostäder. Under senare år ha nämligen sommarhuggningarna bedrivits i större omfattning än tidigare och torde framdeles komma att ytterligare öka till följd av bl. a. en allmän strävan att bereda en stam av skogsarbetare arbete året om. Antalet även sommartid mera stadigvarande använda förläggningar kommer därför sannolikt att bli allt större.

Vad som bör avses med uttrycket »under någon längre tid» anser sig utredningen icke kunna allmängiltigt ange utan föreslår, att det liksom hittills överlämnas åt tillsynsorganen att utforma lagtillämpningen i detta avseende med hänsyn till behovet vid olika slag av arbeten. Dock böra enligt utredningens uppfattning hithörande bestämmelser äga tillämpning på det stora flertalet vid skogsavverkningsarbete använda förläggningar, ävensom på de flottledsbostäder, som årligen nyttjas mera stadigvarande, t. ex. vid dammar, forsar och andra platser med varaktigare bevakning, samt skiljeställen, flottlägningsplatser och virkesmagasin vid flottlederna.

När utredningen föreslår minimigränsen för utrymmet per inkvarterad arbetstagare höjd till 7 kbm, framhåller utredningen, att utvecklingen numera i stor utsträckning passerat den tidigare gränsen 5 kbm samt att en skärpning av minimigränsen är ägnad att motverka den eftersläpning, som på vissa håll förefinnes i fråga om utrymmet. Efter att ha påpekat att ett mera allmänt införande av enmansängar kommer att medföra ökade krav på utrymme och golvyta, anför utredningen.

För att i bostad med särskilt matrum bostadsrum ej må bli för litet, bör utrymmet i sådant rum ej understiga 5 kubikmeter per person. Enligt vad erfarenheten visat är detta utrymme erforderligt dels med hänsyn till luftvolymen och dels för att den fria golvytan må bli någorlunda tillräcklig. Utredningen har emellertid icke ansett sig böra föreslå intagande i lagen av föreskrift om utrymmet i särskilt bostadsrum utan bör enligt utredningens uppfattning jämväl denna synpunkt beaktas vid utformandet av chefsmyndighetens anvisningar i ämnet. I de större stugor, vilka enligt utredningens förslag skola vara anordnade med särskilt matrum eller kombinerat kök-matrum, kommer det sammanlagda utrymmet per person självfallet att överstiga 7 kubikmeter.

I fråga om rummets höjd föreslår utredningen viss skärpning av vad nu gäller enligt skogshärbärgeslagen eller att rumshöjden, då sängar i två våningar användas, skall vara 2 meter. Det har nämligen visat sig — framhåller utredningen — att vid nämnda takhöjd värmen i sängarna nära taket blir besvärande, då temperaturen är lämplig på undersängarnas nivå. Tillsynsmyndighetens anvisningar ha vidare redan gått utöver den nu föreskrivna rumshöjden och anger denna till 2,3 meter i bostäder med nyss angiven inredning. Med hänsyn till att åtskilliga av de flyttbara bostäder, som nu äro i bruk, ha en av boardskivornas storlek betingad rumshöjd av omkring 2,35 meter, anser sig utredningen böra godtaga angivna mått på höjden i rum med sängar ovanför varandra.

Beträffande frågan om förvaringsutrymmen diskuterar utredningen, huruvida ej i lagtexten bör intagas en bestämmelse om anordnande av källare i förläggningar, som äro avsedda för längre tid. Utredningen avvisar dock tanken härpå med hänsyn till att, särskilt vintertid, andra godtagbara lösningar på förvaringsproblemet i fråga om livsmedel stå till buds. Den av utredningen valda formuleringen av bestämmelsen om förvaringsrum möjliggör dock, framhåller utredningen, för tillsynsorganen att då så erfordras föreskriva om anordnande av källare vid såväl sommar- som vinterförläggningar.

Med hänsyn till att skogsavverknings- och andra skogsarbeten igångsättas under senhösten eller bedrivs även under de tidigare vårmånaderna, anser utredningen det nu i 3 § skogshärbärgeslagen förekommande uttrycket »vintertid» böra i 6 § av utredningens förslag utbytas mot den mera täckande formuleringen »den kallare årstiden». Beträffande föreskrifterna i 6 §, vilken paragraf alltså handlar om b o s t ä d e r a v s e d d a

att användas under den kallare årstiden, hänvisas till utredningens betänkande del II s. 127—135.

I 7 § har utredningen upptagit en särskild bestämmelse om torkrum. Bestämmelsen, som ej är begränsad till viss årstid, avser torkrum vid vissa flottledsbostäder, nämligen bostäder vid skiljeställen och flottläggningsplatser. Utredningen framhåller, att arbetet vid dessa arbetsställen pågår under större delen av flottningssäsongen och vanligen med större antal arbetstagare, varför det synts befogat med tillgång till torkrum vid dessa förläggningar. Vid andra flottledsbostäder föreligger enligt utredningens mening ej samma behov av särskilt torkrum, när de i stort sett endast äro i bruk ett mindre antal dagar under den varmare årstiden.

Beträffande föreskrifterna om gemensam mathållning konstaterar utredningen, såsom redogörelsen å s. 136—140 i betänkandet del II utvisar, att under den tid som förflutit, sedan den gällande skogshärbärgeslagen antogs, gemensamma hushåll tillkommit i betydande omfattning även i mindre förläggningar än sådana, som äro avsedda för tio arbetstagare. Med hänsyn härtill och till den genomgripande förbättring av livsföringen och trevnaden i förläggningarna, som dessa hushåll visat sig medföra, anser sig utredningen ej böra tveka att föreslå, att gränsen för arbetsgivarnas skyldighet i förevarande avseende sänkes, så att denna skyldighet kommer att inträda i fråga om bostäder för minst åtta arbetstagare. Utredningen uttalar i detta sammanhang, att av skogsyrkesinspektionens erfarenhet att döma något motstånd ej torde komma att resas häremot, åtminstone ej från de större arbetsgivarnas sida, när de gemensamma hushållen synas verksamt ha bidragit till att många av de yngre arbetstagarna fortsatt att ägna sig åt skogsarbete i stället för att söka sig till industriorter.

I utredningens förslag begränsas skyldigheten att anordna bostad för gemensam mathållning till att gälla endast i fråga om skogsavverkningsarbete, arbete med försågning av virke i direkt samband med skogsavverkning, kolnings-, väg-, flottledsbyggnads- och flottläggningsarbete samt arbete vid skiljeställe i flottled. Utredningen undantager sålunda det egentliga flottningsarbetet. Anledningen härtill är att detta arbete enligt utredningen i regel är av så ambulerande natur att någon gemensam mathållning i egentlig bemärkelse icke förekommer, om man bortser från sorteringsarbete. Vidare undantagas vattenavledningsarbeten i skogen, vilka huvudsakligen bestå av sommartid bedrivna dikningsarbeten med ett fåtal arbetstagare på varje arbetsplats, likaså skogsvårdsarbete, där gemensamma hushåll hittills ej heller förekommit.

Utredningen förutsätter, att närmare anvisningar beträffande inredning och erforderliga utrymmen i för gemensam mathållning avsedd bostad skola meddelas av arbetarskyddsstyrelsen.

I förslaget 9 §, som ej har någon motsvarighet i nuvarande härbärges-

lagar, ha intagits bestämmelser om maximibeläggningen per rum. Härvidlag anför utredningen att det f. n. ej sällan förekommer en beläggning av 16—20 man i enrummiga bostäder, vilket för de däri boende medför betydande svårigheter att upprätthålla ordning och snygghet i bostaden och att tillgodose personliga önskemål i fråga om livsföring och fritidens användande. Dessa olägenheter äro vida större, då var och en har att styra och ställa för sig själv än då, såsom vanligt är vid gemensam mathållning, en kocka svarar för kosthåll, städning och renhållning. Utredningen föreslår därför sådan maximering av rumsbeläggningen, att i de av här ifrågavarande bostäder, som äro avsedda att användas för individuell mathållning, ej flera än åtta samt i andra dylika bostäder, anordnade för gemensam mathållning, ej flera än tolv arbetstagare må inkvarteras i samma rum.

I nu gällande härbärgeslagar finnes ingen bestämmelse om dricksvatten. Ett stadgande härom bör enligt utredningens mening upptagas i skogsförläggningsslagen, enär berättigade klagomål i många fall anförts i detta hänseende. Som det i en skogsförläggning dagligen åtgår avsevärda mängder vatten särskilt om hästar användas vid arbetet, anser utredningen det av vikt att tillgång till vatten finnes i närheten av förläggningen.

Enligt skogshärbärgeslagen skall avträde finnas vid härbärke, som användes vintertid under någon längre tid. I flottledshärbärgeslagen finnes ingen motsvarande föreskrift. Utredningen anser, att utvecklingen i detta avseende gått förbi skogshärbärgeslagen och att det är befogat att kräva avträde vid samtliga här avsedda bostäder.

Särskilda dispensbestämmelser, som röra flertalet av de nu angivna detaljföreskrifterna, upptagas under 8 och 15 §§ i utredningens lagförslag. Dispens skall enligt förslaget meddelas av arbetarskyddsstyrelsen. Utredningen har övervägt, om icke åt skogsyrikesinspektör borde i lagen givas befogenhet att bevilja eftergift i fråga om vissa av ifrågavarande stadganden. Med hänsyn till att det inom arbetarskyddsstyrelsen inrättats en skogsavdelning samt till att enligt arbetarskyddslagen eftergift från nämnda lags bestämmelser i princip skall meddelas av arbetarskyddsstyrelsen, förordar dock utredningen, att nuvarande ordning bibehålles. I anslutning till den i nyssnämnda lag stadgade ordningen föreslår emellertid utredningen, att arbetarskyddsstyrelsen må kunna uppdraga åt skogsyrikesinspektör att meddela eftergift i den omfattning styrelsen finner lämpligt.

För att förenkla förvaltningsförfarandet föreslår utredningen i 15 §, att framställning om undantag skall kunna göras muntligen. Utredningen tillägger, att om sådana muntliga framställningar under befattningshavarnas tjänsteresor komma att godtagas, detta även skulle innebära ett tillgodoseende av kravet på snabbhet vid ärendenas behandling, enär eventuellt erforderliga undersökningar med anledning av framställningen då omedelbart kunna verkställas på ort och ställe.

Yttranden.

De föreslagna bestämmelserna om bostädernas anordnande m. m. godtagas i stort sett i remissyttrandena. Framställda erinringar gälla i huvudsak, att detaljbestämmelserna böra i vissa speciella avseenden jämkas.

I några yttranden framhålles — såsom redan framgår av den sammanfattande redogörelsen över yttrandena som tidigare lämnats — att den i 4 § 2 mom. givna möjligheten till täl t f ö r l ä g g n i n g givits alltför snäv formulering. *Domänstyrelsen* anför sålunda, att det med hänsyn till nutidens allmänt utbredda intresse för camping, täl t f ö r l ä g g n i n g s u p p e n b a r a b e h a g under gynnsamma väderleksbetingelser samt det förhållandet att lagen skall gälla även skogsvårdsarbeten, torde vara motiverat med en viss uppmjukning av det kategoriska förbehållet »en eller annan natt på samma plats». Detta uttryck borde utbytas mot »under kortare tid på samma plats». *Lantbruksstyrelsen* och *Föreningen skogsarbeten* dela denna uppfattning. *Riksförsäkringsanstalten* föreslår, att täl t f ö r l ä g g n i n g bör vara medgiven, så snart inkvarteringen avser »högst några få nätter på samma plats». Även *Mo och Domsjö aktiebolag* anser en uppmjukning av bestämmelsen påkallad samt framhåller, att arbetstagarna enligt bolagets erfarenhet ogärna bo i kojförläggningar sommartid.

Bestämmelsen i utredningsförslagets 4 § om m i n i m i u t r y m m e föranleder *domänstyrelsen* att ifrågasätta, om tillräckligt starka skäl föreligga för en så stor ökning av luftkubiken som föreslagits; flertalet nuvarande bostäder uppfyller ej detta krav. *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* finner utrymmesgränsen ej böra sättas högre än 6,6 kbm, motsvarande det nu i praktiken genomsnittliga utrymmet per person. *Sundsvallsbolagens gemensamma förvaltning aktiebolag* vill icke förorda en större höjning än till 6,5 kbm samt tillägger, att eftersom utvecklingen går mot ett ersättande av den gängse baracktypen med flera byggnader — därav en byggnad för kök och matsal m. m. samt en eller flera bostadsbaracker för manskapet — utrymmet i sådana fall bör kunna få reduceras i jämförelse med vad som fastställes för övriga förläggningar.

Föreningen skogsarbeten finner den föreslagna höjningen av minimiutrymmet innebära en forcering av utvecklingen i alltför snabb takt och anser en något lägre gräns böra övervägas. *Skogsvårdsstyrelsen i Jämtlands län* föreslår en sänkning av den föreslagna gränsen för utrymmet till 6 kbm. Enligt *Wifstavarfs aktiebolag* bör den gamla bestämmelsen om minimiutrymme kvarstå.

I ett yttrande påyrkas emellertid högre minimiutrymme. *Statens institut för folkhälsan* anser nämligen det av utredningen föreslagna minimiutrymmet vara ur bostadshygienisk synpunkt väl knappt och uttalar som önskemål en minimisiffra på 10 kbm.

I fråga om detaljföreskrifterna i 5 och 6 §§ i utredningens

förslag ifrågasätter *skogsyrkesinspektören i norra distriktet*, om det är nödvändigt, att beträffande golvisoleringen tala om dess tekniska utförande, då väggar och innertak, där konstruktionerna kunna vara minst lika skiftande som beträffande golvet, icke närmare beröras i detta avsende. I lagen bör endast utsägas, att väggar, tak och golv skola vara av sådan konstruktion och i övrigt så anordnade, att tillfredsställande varmboning erhålles. I lagen bör ej talas om olika typer av fönsterisolering. Det är tillräckligt med ett stadgande, att fönsterna skola vara anordnade med dubbla rutor, varefter det får ankomma på arbetsgivarna att avgöra huru de dubbla fönstren skola anordnas. Detaljerade bestämmelser i övrigt rörande golv och fönster m. m. böra inflyta i arbetarskyddsstyrelsens anvisningar. Bestämmelserna om torkrum böra gälla, utöver för vissa större, vintertid använda bostäder samt bostäder vid skiljeställe eller flottlägningsplats, även för andra bostäder, som användas under någon längre tid under den varmare årstiden. Behov av torkrum föreligger nämligen även vid exempelvis virkesmagasin och hållbommar i flottlederna.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län föreslår, att det beträffande torkrummen stadgas, att de skola kunna »på tillfredsställande sätt uppvärmas och ventileras».

Sundsvallsbolagens gemensamma förvaltning aktiebolag finner bestämmelsen om torkrum i 5 § böra modifieras så, att befrielse därifrån kan erhållas för bostäder med 4—6 man mot skyldighet att öka utrymmet med exempelvis en kbm utöver minimiutrymmet. *Föreningen skogsarbeten* förordrar ett liknande alternativ.

Beträffande stadgandet i 8 § om anordningar för g e m e n s a m m a t h å l l i n g anför *riksförsäkringsanstalten*, att den finner det väl motiverat att sänka gränsen för arbetsgivarnas skyldighet att sörja för dylika anordningar till att omfatta alla bostäder, som bebos av minst åtta arbetstagare. Däremot vill anstalten ifrågasätta om man icke bör gå ett steg längre beträffande skyldigheten att anordna matrum och utesluta det föreslagna särskilda villkoret att bostaden skall vara avsedd för flera än tolv arbetstagare, detta i synnerhet som sådant rum får kombineras med köket. Att ett från sovrummet eller sovrummen avskilt utrymme för intagande av måltiderna bör finnas i en förläggning för åtta eller flera man torde icke vara något överdrivet anspråk.

Skogsyrkesinspektören i norra distriktet invänder, att det förefaller som om stadgandet i denna paragraf skulle innebära, att matrum över huvud ej får kombineras med sovrum. Det kan dock vara lämpligt och kanske ibland nödvändigt, att sovplatser anordnas i matrum, och om detta är av tillräcklig storlek behöver en dylik anordning icke innebära någon större olägenhet. I vart fall böra sovplatser för tillfälligt besökande såsom arbetsledare och tummare få anordnas i dylikt utrymme.

Den av utredningen föreslagna bestämmelsen i 9 § om maximibeläggningen per rum, finner *arbetarskyddsstyrelsen* lätt kunna misstolkas. Man kan således få den uppfattningen, att större förläggningar få uppföras utan anordningar för gemensamt hushåll, om blott bostaden uppdelas i flera rum med högst åtta man i varje. Av bestämmelserna i 8 § framgår emellertid, att bostad för åtta man och däröver skall inredas med tanke på gemensam hushållning. Bestämmelsen i 9 § synes därför vara tillämplig endast i sådana fall, då *arbetarskyddsstyrelsen* medgivit undantag från 8 §. Att stadga en särskild bestämmelse för dispensfall finner styrelsen onödigt, och styrelsen föreslår därför, att i 9 § endast föreskrives, att i bostad avsedd att användas vid i 8 § angivna arbeten ej flera än tolv arbetstagare må inkvarteras i samma rum.

Vad slutligen angår de i förslagets 8 och 15 §§ givna dispensbestämmelserna framhålles i några yttranden, att de föreslagna skärpningarna av fordringarna å de tillfälliga bostäderna med därav följande ganska omfattande konsekvenser i fråga om kostnader och arbetskraft för omändringsarbeten nödvändiggöra, att dispens meddelas i stor utsträckning, särskilt i fråga om redan befintliga byggnader. *Skogsstyrelsen* anser, att dispens bör medgivas beträffande alla under senare år färdigställda laggilla förläggningar.

Å andra sidan har, såsom tidigare berörts, i några yttranden yrkats, att i övergångsbestämmelserna bör stadgas, att den nya lagens fordringar ej alls skola tillämpas på redan uppförda bostäder av tillfredsställande beskaffenhet, vilka bostäder böra få i befintligt skick användas sin normala brukningstid ut.

Riksförsäkringsanstalten, *arbetarskyddsstyrelsen* och *länsstyrelsen i Gävleborgs län* förorda, att lagens dispensbestämmelser böra sammanföras i en paragraf. Vidare finner riksförsäkringsanstalten, att skogsyrkesinspektören bör givas direkt befogenhet att medgiva erforderliga eftergifter från lagens föreskrifter, alltså utan att först ha erhållit bemyndigande därtill från *arbetarskyddsstyrelsen*. Eftersom det inom skogsyrkesinspektionen endast finnes två skogsyrkesinspektörer, nämligen en för södra distriktet, vilken tillika är byrådirektör för skogsavdelningen inom *arbetarskyddsstyrelsen*, och en för norra distriktet, kan den föreslagna decentraliseringen knappast medföra fara för bristande enhetlighet i lagtillämpningen. Därvid bör även uppmärksammas, att skogsyrkesinspektör redan utrustats med en så betydelsefull befogenhet som att vidtaga åtgärder för genomförande tvångsvis av lagens föreskrifter. För den föreslagna förenklingen talar jämväl den av utredningen föreslagna nyheten, att framställningar om dispens skola få göras muntligen, ett förslag som riksförsäkringsanstalten finner väl grundat.

I några remissyttranden yrkas att i lagen skola upptagas vissa detaljföreskrifter utöver dem som föreslagits av utredningen. *Domänstyrelsen* anser sålunda, att en bestämmelse om enmanssängar bör införas, och *Svenska skogs- och flottningsarbetareförbundet* finner, att jämväl föreskrifter om

sångars minimistorlek samt sängbottens beskaffenhet böra inflyta i lagen. Riksförsäkringsanstalten föreslår en bestämmelse om anordnande av bastu vid skogsförläggningarna. Hushållningssällskapet i Norrbottens län och länsarbetsnämnden i samma län anse, att i lagen bör upptagas en rekommendation om anordnande av enskilt studierum i de större förläggningarna. I andra yttranden förordas bestämmelser om skyldighet för arbetsgivaren att i vissa fall tillhandahålla köksutrustning och bränsle.

Slutligen må anmärkas, att vattenöverdomstolen ifrågasatt, om icke ett genomförande av utredningens förslag i denna del bör föranleda viss jämkning av ordalagen i 10 kap. 17 § 9. vattenlagen, där det i nära anslutning till 2 § flottledshärbärgeslagen stadgas, att beskaffenheten av flottledshärbärgen vid allmän flottled skall bestämmas av vad som är skäligt med hänsyn till yrkets behov och ortens förhållanden.

Departementschefen.

När år 1937 i skogshärbärgeslagen infördes ett antal detaljbestämmelser rörande härbärgenas beskaffenhet, uttalades vissa farhågor för att man därigenom skulle komma att fastlåsa utvecklingen vid den i lagen angivna minimistandarden samt att lagtillämpningens anpassning efter de speciella behoven i varje särskilt fall skulle bli mindre smidig. Det avgörande skälet för att en dylik utbyggnad av lagstiftningen likväl genomfördes var, såsom jag redan tidigare berört, att man därigenom ansåg sig kunna förvänta att förbättringsåtgärder i vissa betydelsefulla avseenden skulle komma till stånd även utan inskridande från tillsynsorganens sida.

Enligt de erfarenheter, som vunnits under de gångna åren, har utvecklingen ingalunda stannat vid lagens minimikrav utan i många fall gått därutöver. Detaljföreskrifterna med därtill knutna dispensmöjligheter ha vidare visat sig möjliggöra en i de olika fallen väl avpassad tillämpning av lagen, samtidigt som tillsynsmyndigheterna i dessa föreskrifter haft ett gott stöd i arbetet att genomföra de uppställda standardkraven.

Under åberopande av dessa erfarenheter har utredningen förordat viss ytterligare utbyggnad av lagens detaljbestämmelser. Vid remissbehandlingen ha icke några principiella invändningar rests mot att nu gå vidare på den år 1937 inslagna vägen. För egen del anser jag mig också kunna i allt väsentligt godtaga utredningens förslag. Endast i ett par hänseenden anser jag mig med hänsyn till vad som anförts i remissyttrandena böra vidtaga vissa jämkningar i detsamma.

Bestämmelserna under 5 § första stycket i departementsförslaget avse de allmänna kraven, som ifrågavarande bostäder skola uppfylla. Stadgandena överensstämma i sak med vad nu gäller. På sätt utredningen förordat har det dock synts lämpligt att i lagen direkt utsäga, att bostad skall erbjuda goda möjligheter till vila.

I andra stycket av 5 § har upptagits ett stadgande om inkvartering i tält under den varmare årstiden. Stadgandet saknar motsvarighet i den

nuvarande härbärgeslagstiftningen. Tältförläggning synes kunna bli av betydelse vid vissa arbeten, framför allt skogsvårds- och flottningsarbeten, där den i många fall torde vara den mest ändamålsenliga formen för förläggning. Med hänsyn till de svårigheter, som bl. a. matlagning och torkning av kläder erbjuda vid sådan förläggning, synas emellertid tält ej böra godtagas annat än i sådana fall, då man icke skäligen kan påfordra, att arbetsgivaren skall tillhandahålla bostäder i vanlig mening. Utredningen har begränsat stadgandets räckvidd till arbeten av så ambulerande natur, att inkvartering erfordras endast för en eller annan natt på samma plats. I några remissyttranden har emellertid framhållits, att detta är en alltför snäv begränsning. En viss uppmjukning av stadgandet synes även mig befogad, och jag föreslår därför, att tält få användas, när det gäller inkvartering under några få nätter på samma plats.

Den nuvarande skogshärbärgeslagen upptager i 3 § olika detaljföreskrifter rörande bostäder, som användas vintertid under någon längre tid. Utredningen har funnit, att vissa bestämmelser rörande utrymme, rumshöjd och förvaringsutrymmen böra gälla alla här avsedda tillfälliga bostäder, vilka användas under någon längre tid, samt att särskilda regler böra uppställas för bostäder, som brukas under den kallare årstiden. Denna uppdelning har i remissyttrandena allmänt godtagits.

Vad angår den förstnämnda kategorien, d. v. s. de tillfälliga bostäder, som användas under någon längre tid, gäller enligt skogshärbärgeslagen i fråga om utrymmet, att detta under normala förhållanden skall uppgå till minst 5 kbm per inkvarterad arbetstagare, samt beträffande rumshöjden, att denna ej får understiga 2 meter i den del av bostaden, som ej disponeras för inredning. Utredningen har föreslagit en ökning av minimiutrymmet till 7 kbm och av rumshöjden till 2,85 meter i bostäder med sängar ovanför varandra och 2 meter i övriga bostäder, utan nyssnämnda begränsning i fråga om inredningen. I några remissyttranden har ifrågasatts, om icke förslaget här ginge väl långt. Å andra sidan har även gjorts gällande, att ur bostadshygienisk synpunkt minimiutrymmet borde vara större. Vid övervägande av denna fråga har jag ansett mig böra stanna för utredningens förslag.

Den av utredningen föreslagna föreskriften om erforderliga förvaringsutrymmen innebär viss skärpning i förhållande till nuvarande lag, i det att bestämmelsen skall gälla alla under längre tid använda bostäder, alltså ej blott såsom för närvarande sådana som användas vintertid och äro avsedda för fyra eller flera arbetstagare. Denna av utredningen föreslagna utvidgning har vid remissbehandlingen icke föranlett erinran.

Från några håll har emellertid yrkats, att de nya bestämmelserna över huvud ej skola avse redan uppförda lagenliga bostäder, vilka alltså borde undantagas antingen i lagen eller dispensvägen. Till denna fråga återkommer jag vid behandlingen av lagens övergångsbestämmelser. Redan i detta sam-

manhang vill jag dock framhålla att det icke synes komma i fråga att generellt undantaga de avsedda byggnaderna.

I 7 § i departementsförslaget återfinnas de föreskrifter, som avse tillfälliga bostäder, vilka användas under den kallare årstiden. Nuvarande lag innehåller i fråga om bostädernas varmboning regler endast rörande golv och fönster, och dessa regler avse blott bostäder, som användas under någon längre tid vintertid. Utredningen har funnit bestämmelser om varmboning erforderliga för alla under den kallare årstiden — och härmed avses ej blott den egentliga vintern — använda bostäder; dessa bestämmelser ha ansetts böra avse icke blott beskaffenheten av golv och fönster utan även väggarnas och takets konstruktion samt ytterdörrens anordnande.

Beträffande bostadens golv har utredningen föreslagit, att detta skall vara isolerat med trossbotten eller därmed likvärdig anordning, under det att utredningen i fråga om väggar och innertak förordat en bestämmelse av mera allmän innebörd. Det synes mig knappast nödvändigt att beträffande just golvisoleringen ange dess tekniska utförande. I departementsförslaget ha därför fordringarna å golvets anordnande bestämts i anslutning till vad som föreslagits beträffande väggar och tak. En motsvarande jämkning har vidtagits i utredningens förslag rörande fönstrens anordnande.

Under 7 § i departementsförslaget har upptagits en bestämmelse om torkrum, därvid den nuvarande begränsningen till bostäder, avsedda för minst fyra arbetstagare, bibehållits. I ett par remissyttranden har ifrågasatts, om icke bestämmelsen borde jämkas så, att särskilt torkrum icke skulle påfordras i bostäder med en beläggning av 4—6 man, därest i stället en viss ökning av utrymmet per person vidtoges. De fall, där en sådan lösning kan vara acceptabel, böra emellertid enligt min mening regleras dispensvägen.

I överensstämmelse med vad utredningen föreslagit innehåller 8 § i departementsförslaget en bestämmelse om att bostad vid skiljeställe och flottläggningsplats alltid skall vara försedd med torkrum. Ehuru vissa skäl kunna åberopas för att — såsom yrkats i ett remissyttrande — utsträcka skyldigheten att anordna torkrum till att gälla även andra tillfälliga bostäder, som användas under någon längre tid under den varmare årstiden, anser jag mig dock ej böra frångå utredningens förslag i denna del.

Departementsförslagets 9 § innehåller bestämmelser om bostads anordnande för gemensam mathållning. Dessa bestämmelser överensstämma i sak med vad utredningen föreslagit. Detta innebär att skyldighet att inreda tillfällig bostad för gemensam mathållning skall föreligga vid skogsavverkningsarbete samt arbete med försäkring av virke i direkt samband därmed ävensom vid kolnings-, flottläggnings-, flottledsbyggnads- och vägarbete samt vid flottningsarbete vid skiljeställe men däremot icke vid övrigt flottningsarbete och ej heller vid skogsvårds- och vattenavledningsarbete. Vidare innebär förslaget, att den gräns, som nu gäller för arbets-

givarens skyldighet att anordna gemensam mathållning — att det skall vara fråga om bostäder avsedda för minst tio arbetstagare — sänkes så att skyldigheten kommer att omfatta bostad för minst åtta arbetstagare. Dessutom ha bestämmelserna i vissa avseenden preciserats.

Gällande skogshärbärgeslag saknar föreskrift rörande *maximibeläggningen per rum* i en tillfällig förläggning. I detta hänseende har utredningen föreslagit en bestämmelse av innebörd, att vid de arbeten, som enligt vad nyss sagts omfattas av reglerna om gemensam mathållning, högst åtta man få inkvarteras i varje rum, om gemensam mathållning ej är anordnad, och i motsatt fall högst tolv man. Skillnaden har ansetts motiverad med att större utrymme kräves, då varje arbetstagare har att själv sörja för kosthåll m. m. Vad sålunda förordats anser jag mig böra i princip godtaga. I anslutning till vad arbetarskyddsstyrelsen härutinnan anfört i sitt remissyttrande torde emellertid lagregeln i detta hänseende böra erhålla en något jämkad avfattning.

Bestämmelserna under 11 § i departementsförslaget om *dricksvatten* och *avträde* motsvara 10 och 11 §§ i utredningens förslag.

I departementsförslagets 12 § ha sammanförts vissa av utredningen föreslagna *dispensbestämmelser*, motsvarande de nuvarande reglerna i 2 och 3 §§ skogshärbärgeslagen. En nyhet är att arbetarskyddsstyrelsen föreslås skola äga rätt att överlämna åt skogsyrkesinspektör att medgiva undantag från lagens föreskrifter. En motsvarande bestämmelse återfinnes i 72 § arbetarskyddslagen. Förslaget i denna del har föranlett riksförsäkringsanstalten att ifrågasätta, huruvida icke skogsyrkesinspektör borde i lagen medgivas direkt befogenhet att meddela dispens. Någon anledning att frågå det system, som gäller enligt arbetarskyddslagen, synes mig dock ej föreligga. Utan särskilt stadgande därom torde gälla, att framställning om undantag från viss bestämmelse må kunna göras muntligen.

I vissa yttranden framkomna förslag om ytterligare detaljreglering av de spörsmål, som avses i detta avsnitt, anser jag mig ej böra biträda.

Den av vattenöverdomstolen ifrågasatta ändringen i vattenlagen torde få vidtagas i samband med de ändringar i lagen, som må föranledas av ett nyligen framlagt betänkande med förslag till ny lag om flottning i allmän flottled (SOU 1950: 27).

Om stall.

Nuvarande lagstiftning.

Såsom framgår av föregående avsnitt skall enligt stadgande i 2 § tredje stycket skogshärbärgeslagen de allmänna bestämmelser angående härbärges beskaffenhet, som angivas i paragrafens första stycke, äga motsvarande tillämpning i fråga om stallrum som omfattas av lagen.

I flottledshärbärgeslagen upptages icke någon bestämmelse i detta hänseende.

Utredningens förslag.

Förslaget innehåller under rubriken »Skogsstallens anordnande» följande bestämmelser.

12 §.

1 mom. Vad i 4 §, 1 mom. stadgas om bostad skall äga motsvarande tillämpning beträffande stallrum, som avses i 1 §, 3 mom.

2 mom. Avståndet mellan spiltgolv och innertak må ej understiga 2,2 meter.

3 mom. I fråga om stallrum, som användes under den kallare årstiden, skall därjämte av arbetsgivare särskilt iakttagas:

- a) Stall avsett för flera än tre hästar skall vara uppdelat på två eller flera rum.
- b) Stall skall vara anordnat med innanfönster med dubbla rutor på tillräckligt avstånd från varandra.
- c) Stallrum skall kunna på tillfredsställande sätt ventileras.
- d) Vid stall skall finnas foderbod.

I detta sammanhang må erinras om de under 15 § upptagna och i föregående avsnitt återgivna dispensbestämmelserna, enligt vilka arbetarskyddsstyrelsen och med dess medgivande skogsyrkesinspektör äger, där det i visst fall av särskilda skäl finnes påkallat, medgiva undantag från vad i 12 § stadgas.

Såsom framgår av betänkandet del I s. 96—100 och del II s. 143—148 anser utredningen, att skogsstallen ofta i viktiga avseenden lämna mycket övrigt att önska; utredningen förordar därför, att i lagen angivas vissa krav, som böra ställas på ett skogsstall för att detta skall kunna anses ändamålsenligt.

En av de vanligaste olägenheterna i skogsstallen är — anför utredningen — att höjden från spiltgolv till innertak är otillräcklig, vilket ej sällan medför, att hästarna icke kunna intaga naturlig stående ställning. Då under senare år större hästar — av ardennertyp — börjat bli allt vanligare vid skogsarbete, har denna olägenhet blivit alltmera framträdande. Minimi-höjden i skogsstall bör enligt utredningen vara 2,2 meter.

I fråga om skogsstall, avsedda att användas under den kallare årstiden, anser utredningen särskilda fordringar beträffande varmboning m. m. böra uppställas. Stall, som är avsett för flera än tre hästar, bör således vara uppdelat på två eller flera rum. Motivet härtill är den avgörande betydelse, som stallvolymen har för hästarnas möjligheter att uppvärma stallet och därmed även för luftväxlingen i stallet. Erfarenhetsmässigt har nämligen en ensam häst, som inhyses under någon längre tid vintertid i ett stall för tre hästar svårt att tillfredsställande uppvärma stallet, varför detta bör avbalkas eller förses med uppvärmningsanordning. Vid uppdelning av större stall bör i enlighet härmed tillses att ett av rummen ej inrymmer flera än två spiltor. Vidare föreslår utredningen, att stall skall vara anordnat med fönster, som har dubbla rutor.

Som ventilationen i stall är av stor betydelse för hästarnas välbefinnande

och prestationsförmåga, förordar utredningen vidare, att i lagen intages en bestämmelse, som inskräper vikten av att stallen skall kunna tillfredsställas ventileras. Utredningen framhåller härvid, att det på veterinärhåll anses vara skadligare för en häst att stå i ett fuktigt än i ett kallt stall. Enligt utredningens mening är ventilationen i skogsstallen oftast otillfredsställande; och det är vanligt, att luften är fuktighetsmättad och väggarna invändigt våta av kondensvatten. Närmare direktiv rörande ventilationsanordningarnas utförande anser utredningen böra lämnas i arbetarskyddsstyrelsens anvisningar.

Med hänsyn till att foderbod ofta saknas vid skogsstallen — varav följer att furaget vanligen får förvaras mer eller mindre oskyddat för regn och snö — föreslår utredningen ett stadgande om att foderbod skall finnas vid stall.

Yttranden.

Veterinärstyrelsen anser de föreslagna bestämmelserna vara väl avvägda samt tillstyrker förslaget. Även *Sveriges skogsägareförbund* biträder i princip förslaget men anser, att en ej för kort övergångstid bör stadgas för dess genomförande.

Medicinalstyrelsen uttalar tvekan om lämpligheten av att i lagen intaga så detaljerade bestämmelser rörande stallens anordnande; det borde vara tillfyllest att detta ämne reglerades genom råd och anvisningar av tillsynsmyndigheten. Likaså anser *länsstyrelsen i Kopparbergs län* de föreslagna stadgandena vara alltför detaljerade, och det förefaller länsstyrelsen egendomligt, om utöver djurskyddslagens bestämmelser särskilda föreskrifter skulle behöva meddelas rörande hästar i skogsbruket. Därest beskaffenheten av djurstallar behöver ytterligare regleras, bör enligt länsstyrelsens mening sådana bestämmelser utfärdas med generell giltighet.

Departementschefen.

Frågan om beskaffenheten av de stallrum, som arbetsgivare enligt ifrågasvarande lagstiftning har att tillhandahålla, är för närvarande reglerad genom en hänvisning till det stadgande i skogshärbärgeslagen, där i allmänna ordalag anges hur ett härbärke skall vara beskaffat.

Utredningen föreslår, att lagstiftningen även i detta hänseende skall förses med vissa detaljbestämmelser. Skogsbrukets och veterinärväsendets målsmän biträda utredningens förslag i denna del, men i ett par remissyttranden ha bestämmelserna betecknats såsom obehövlige eller i vart fall för detaljerade.

Jag ansluter mig till dem som anse att lagstiftningen bör kompletteras i detta hänseende. Vad jag tidigare anfört om specialbestämmelsernas betydelse för upprustningen av skogsförläggningarna äger uppenbarligen sin motsvarande betydelse i fråga om stallrummen. De föreslagna bestämmelserna synas mig vidare på ett lämpligt sätt taga sikte på sådana detaljer,

som äro väsentliga för att ett skogsstall skall kunna anses vara ändamålsenligt inrättat. Jag finner därför beträffande förevarande avsnitt ej anledning till erinran i sak mot vad utredningen föreslagit. Utredningens förslag torde dock böra göras till föremål för ett par smärre redaktionella jämkningar.

I fråga om lagstiftningens genomförande och möjligheterna till dispens från ifrågavarande bestämmelser hänvisar jag till den allmänna motiveringen och det följande avsnitt, som avser lagens övergångsbestämmelser.

Om skyddsombud.

Nuvarande lagstiftning.

I 6 § skogshärbärgeslagen upptagas följande bestämmelser.

Å arbetsställe, som i denna lag avses, bör bland arbetarna utses ett eller flera skyddsombud att till vederbörande inspektionsförrättare framföra arbetarnas önskemål beträffande härbärke eller stall. Val av skyddsombud förrättas av arbetarna eller på framställning av dem av facklig organisation, genom vilken de närmast kunna anses företrädde. Om dylikt val skall underrättelse lämnas arbetsgivaren samt skogs- och flottledsinspektören.

Skyddsombud må icke hindras att fullgöra sina uppgifter.

Vid inspektion å arbetsställe, där skyddsombud finnes, skall inspektionsförrättaren om möjligt träda i förbindelse med ombudet.

Vederbörande tillsynsorgan är pliktigt att kostnadsfritt tillställa skyddsombud avskrift av anvisning, råd eller annat skriftligt meddelande, som avlåtits rörande härbärke eller stall vid arbetsstället.

I flottledshärbärgeslagen återfinnas motsvarande bestämmelser i 6 § andra stycket, som är av följande lydelse.

Hava flottningsarbetarna inom sig utsett ett eller flera ombud att till vederbörande inspektionsförrättare framföra arbetarnas önskemål beträffande härbärgenas beskaffenhet eller rörande anordnande av nya sådana, åligger det inspektionsförrättaren vid undersökning utefter flottleden att lämna ombuden tillfälle att fullgöra detta uppdrag. Anmälan om sådant val bör göras hos arbetsgivaren, och vare denne eller den, som förestår flottningen, pliktig att, när undersökning enligt denna lag företages, underrätta såväl inspektionsförrättaren om arbetarnas berörda åtgärd som ock arbetarnas ombud om inspektionsförrättarens besök vid arbetsplatsen.

Utredningens förslag.

Utredningen har i detta avseende föreslagit följande under 19 § i utredningens förslag upptagna regler.

Å arbetsställe, som i denna lag avses, bör bland arbetstagarna utses skyddsombud.

Val av sådant ombud förrättas av arbetstagarna eller på framställning av dem av lokal organisation, genom vilken de kunna anses företrädde.

Där förhållandena det påkalla, må arbetarskyddsstyrelsen medgiva, att organisation, som ovan sägs, utser skyddsombud utanför kretsen av arbetstagare å visst arbetsställe ävensom meddela de föreskrifter, som därvid skola iakttagas. Vad nu stadgats utgör ej hinder för att skyddsombud tillika utses enligt andra stycket.

Om val av skyddsombud skall underrättelse lämnas arbetsgivaren samt skogsyrkesinspektör.

Skyddsombud må icke hindras att fullgöra sina uppgifter.

Skyddsombud har att framföra arbetstagarnas önskemål rörande de tillfälliga bostädernas och stallens beskaffenhet samt rörande anordnande av nya sådana. Ombuden böra jämväl verka för främjande av goda levnadsförhållanden inom bostäderna samt söka vinna arbetstagarnas medverkan därtill.

Skyddsombud, som finner att viss åtgärd i fråga om bostadsbehovets tillgodo-seende bör vidtagas, har att hos arbetsgivaren eller den, som å arbetsstället före-träder honom, göra framställning därom. Den, som från skyddsombud mottagit sådan hänvändelse, har att utan dröjsmål lämna ombudet besked i frågan. Har av skyddsombud gjord framställning icke inom skälig tid beaktats, äger ombudet påkalla skogsyrkesinspektörs ingripande.

Skyddsombud äger att inom sitt verksamhetsområde närvara vid tillsynsorgans förrättning och då så finnes påkallat deltaga i undersökning, som av tillsynsorgan eller arbetsgivare verkställs i avseende å arbetstagarnas bostads- och levnads-förhållanden å visst arbetsställe.

Vid inspektion skall inspektionsförrättaren om möjligt bereda skyddsombud tillfälle att närvara vid förrättningen.

Tillsynsorgan är pliktigt att på begäran kostnadsfritt tillställa skyddsombud avskrift av anvisning, råd eller annat skriftligt meddelande, som avlåtits rörande bostad och stall vid arbetsstället.

Utredningens förslag innebär i huvudsak, att de nuvarande bestämmel-serna i vissa hänseenden kompletterats, därvid de anpassats till motsvarande bestämmelser i arbetarskyddslagen och arbetarskyddskungörelsen.

Beträffande motiveringen för utredningens förslag hänvisas till betän-kandet del II s. 160—162.

Yttranden.

De av utredningen föreslagna bestämmelserna om utseende av skydds-ombud och om skyddsombuds uppgifter m. m. ha i remissyttrandena genom-gående lämnats utan erinran. I några remissyttranden ifrågasattes dock, huruvida några bestämmelser i detta hänseende böra upptagas i skogsför-läggningsslagen.

Arbetarskyddsstyrelsen uttalar sålunda, att det icke är nödvändigt att i lagen intaga speciella regler om skyddsombud, eftersom de uppgifter, som åligga skyddsombud enligt denna lag och enligt arbetarskyddslagen, ehuru icke identiska, ligga mycket nära varandra, i det att bostadsförhållandena vid de avlägset belägna arbetsplatserna torde kunna räknas som en del av arbetsförhållandena i vidsträckt mening. Härtill kommer att ofta samma person torde komma att utses som skyddsombud enligt båda lagarna. Enligt styrelsens mening bör det därför vara tillräckligt, om i skogsförläggningss-lagen upptages ett stadgande av innebörd att, om vid arbetsställe, som avses i lagen, utsetts skyddsombud enligt arbetarskyddslagen, tillämpliga bestäm-melser i arbetarskyddslagen och arbetarskyddskungörelsen — närmast 39 § och 42—44 §§ i arbetarskyddslagen samt 62—67 §§ i arbetarskyddskungö-relsen — skola äga motsvarande giltighet å förhållanden, som regleras i skogsförläggningsslagen.

Domänstyrelsen, Föreningen skogsarbeten samt Värmlands och västra Bergslagens skogsarbetsgivareförening uttala sig i liknande riktning.

Departementschefen.

Vid tillkomsten av den gällande skogshärbärgeslagen ansåg man sig böra utgå från den principen, att lagen borde innehålla alla tillämpliga stadganden i ämnet. Av denna anledning överflyttades till lagen innehållet, såvitt detsamma var tillämpligt, i de paragrafer i då gällande arbetarskyddslag, till vilka hänvisning gjorts i den äldre skogshärbärgeslagen. Bland de regler, som sålunda upptogos i 1937 års skogshärbärgeslag, märkas reglerna om skyddsombud.

Skogshärbärgesutredningen har icke funnit sig böra föreslå något ändrat system härutinnan. Utredningen har endast ansett, att de nuvarande reglerna borde i vissa avseenden jämkas med hänsyn till den utformning, som motsvarande bestämmelser erhållit i den nya arbetarskyddslagen och den med stöd därav utfärdade arbetarskyddskungörelsen, därvid utredningen dock i några hänseenden ansett sig böra giva hithörande föreskrifter en efter förhållandena mera avpassad formulering.

Jag finner icke anledning till principiell erinran mot utredningens förslag på denna punkt. Jag kan alltså ej biträda den av bl. a. arbetarskyddsstyrelsen framförda meningen att det vore onödigt med särskilda bestämmelser om skyddsombud i skogsförläggningsslagen med hänsyn till att den allmänna arbetarskyddslagstiftningen i detta hänseende hade utförliga bestämmelser, vilka genom en enkel hänvisning kunde göras tillämpliga även på skogsförläggningarna. Väl må vara att i fråga om det verksamhetsområde det här gäller, stundom och kanske som regel samma person utses till skyddsombud både beträffande det allmänna arbetarskyddet och rörande förläggningsfrågan. Fall torde dock kunna ifrågakomma, då anledning finnes att utse ett särskilt skyddsombud enligt den nu föreslagna lagstiftningen. Att märka är vidare att ifrågavarande lagstiftning i övrigt är avsedd att vara uttömmande. Det lokala skyddsarbetet är här liksom eljest av stor betydelse, när det gäller att få till stånd sunda förhållanden i samband med arbetet. Icke minst ur psykologiska skäl förefaller det därför olämpligt att i detta hänseende återgå till den före år 1937 gällande ordningen och inskränka sig till en hänvisning till den allmänna arbetarskyddslagstiftningen.

De bestämmelser, som upptagits i departementsförslaget, överensstämma i allt väsentligt med vad som i hithörande delar stadgas i 40 § samt 42—44 §§ arbetarskyddslagen ävensom 64 och 67 §§ arbetarskyddskungörelsen; dock har det i den föreslagna lagstiftningen ansetts tillräckligt med en föreskrift att skyddsombud »bör» utses. Den skillnad i formuleringen, som eljest förefinnes, är helt betingad av de förhållanden, som regleras av den föreslagna lagstiftningen. Någon anledning att — såsom utredningen gjort —

utesluta arbetarskyddslagens bestämmelser om rättsskydd för skyddsombud synes mig ej föreligga.

Om tillsyn å lagens efterlevnad.

Nuvarande lagstiftning.

Skogshärbärgeslagen upptager i 4, 5 och 7 §§ samt 11 § andra och tredje styckena följande bestämmelser rörande tillsynen.

4 §.

Tillsyn å efterlevnaden av denna lag utövas, på sätt Konungen närmare föreskriver, under överinseende och ledning av yrkesinspektionens chefsmyndighet, av befattningshavare vid yrkesinspektionen samt i det allmännas tjänst för skogsvård anställd personal.

5 §.

De, som hava att taga befattning med tillsyn å efterlevnaden av denna lag, skola, när helst de så påfordra, äga tillträde till de härbärgen och stall, som finnas anordnade, ävensom rätt att där företaga undersökningar, vartill deras tjänsteåligganden kunna giva anledning; och vare arbetsgivaren pliktig att för tillsynens behöriga utövande på anfordran tillhandagå med alla nödiga upplysningar.

7 §.

1 mom. Underlåter arbetsgivare att ställa sig till efterrättelse föreskrifterna i 1, 2 eller 3 §, äger skogs- och flottledsinspektören, där så provas nödigt, skriftligen förbjuda arbetsgivaren, sedan denne blivit i saken hörd, att efter utsatt skälig tid använda visst härbärke eller stall eller bedriva visst arbete utan att hava vidtagit av skogs- och flottledsinspektören vid förbudets meddelande angivna åtgärder.

Över dylikt förbud må arbetsgivaren inom fjorton dagar från den dag han därav erhållit del föra klagan hos yrkesinspektionens chefsmyndighet. Vid förbudets meddelande skall givas tillkänna, vad arbetsgivaren har att iakttaga, därest han vill föra sådan klagan.

Förbud, som i första stycket sägs, må jämväl meddelas av yrkesinspektionens chefsmyndighet.

2 mom. Är i fall, då arbetsgivare underlåter att ställa sig till efterrättelse föreskrifterna i 1, 2 eller 3 §, synnerlig olägenhet för handen, skall skogs- och flottledsinspektören, i stället för att vidtaga åtgärd jämlikt 1 mom. första stycket, därom göra anmälan till yrkesinspektionens chefsmyndighet. Har sådan anmälan gjorts eller här avsett förhållande eljest kommit till chefsmyndighetens kännedom, må chefsmyndigheten, utan att avbida arbetsgivarens yttrande, meddela förbud, som ovan sagts, att träda i kraft omedelbart och gälla tills vidare, intill dess anordnande förordnas, ävensom, där så finnes påkallat, låta genom polismyndighetens försorg på arbetsgivarens bekostnad vidtaga nödig anordning till säkerställande av förbudets upprätthållande.

3 mom. Är i fall, som i 1 eller 2 mom. avses, fråga om åtgärd beträffande härbärke eller stall, som arbetsgivaren fått till sig upplåtet, bör jämväl upplåtaren höras. Chefsmyndigheten äger att meddela förbud mot upplåtande av härbärget

för inkvartering av arbetare eller av stallet för inhysande av hästar utan att med härbärgets eller stallet vidtagits viss angiven åtgärd.

11 § (2 och 3 st.).

Föreskrifterna i 7 § skola icke äga tillämpning å verksamhet, som bedrivs av staten, utan skall i avseende å sådan verksamhet gälla följande bestämmelse:

Skulle skogs- och flottledsinspektören finna förhållande i fråga om härbärke eller stall vid visst arbetsställe påkalla åtgärd, som avses i 7 §, skall han därom göra anmälan hos den myndighet, vilken över verksamheten har överinseende, varefter denna myndighet har att, efter omständigheterna, antingen vidtaga den påkallade åtgärden eller ock underställa ärendet Konungens prövning.

Flottledshärbärgeslagen innehåller i 3—5 §§ samt 6 § första stycket följande bestämmelser.

3 §.

Fråga, huruvida och varest härbärke efter ty ovan sagts skall anordnas vid allmän flottled, skall avgöras av vattendomstolen på sätt angående prövning av vattenmål är stadgat i vattenlagen; och skall, där med stöd av denna lag mot flottningsförening väckes påstående om skyldighet att uppföra härbärke vid allmän flottled, sådan talan behandlas i den ordning, som i 6 kap. 17 § vattenlagen stadgas beträffande där omförmäld talan.

Angående underhåll av härbärke, som nu sagts, gälle vad i lagen om flottning i allmän flottled stadgas om underhåll av skyddsbyggnader vid allmän flottled.

4 §.

Skulle beträffande enskild flottled den, som där innehar flottningsrätten, underlåta att ställa sig till efterrättelse föreskrifterna i 1 och 2 §§, äger Kungl. Maj:ts befallningshavande, när så prövas nödigt, vid vite förbjuda honom, sedan han blivit i saken hörd, att efter utsatt skälig tid vidare bedriva flottning i flottleden utan att hava vidtagit de av Kungl. Maj:ts befallningshavande vid förbudets meddelande angivna åtgärder.

Vad i första stycket av denna § stadgas äge icke tillämpning å enskild flottled, som innehaves av kronan, utan skall, när Kungl. Maj:ts befallningshavande beträffande sådan led finner åtgärd, som nu sagts, erforderlig, frågan härom anmälas hos domänstyrelsen, som har att efter omständigheterna antingen vidtaga den påkallade åtgärden eller ock underställa ärendet Konungens prövning.

5 §.

Tillsyn å efterlevnaden av denna lag utövas av Kungl. Maj:ts befallningshavande, som därvid åtnjuter biträde av befattningshavare vid yrkesinspektionen samt i det allmännas tjänst för skogsvård anställd personal, på sätt Konungen därom närmare bestämmer.

6 § (1 st.).

De, som hava att taga befattning med tillsyn å efterlevnaden av denna lag, skola, när helst de så påfordra, äga tillträde till de härbärgen, som finnas anordnade, ävensom rätt att där företaga undersökningar, vartill deras tjänsteåliggan-
5 — *Bihang till riksdagens protokoll 1951. 1 saml. Nr 169.*

den kunna giva anledning; och vare arbetsgivaren pliktig att för tillsynens behöriga utövande på anfordran tillhandagå med alla nödiga upplysningar.

Utredningens förslag.

Ifrågavarande bestämmelser motsvaras i förslaget av stadgandena i 17, 18, 20 och 21 §§ samt 22 § andra och tredje styckena, vilka stadganden äro så lydande.

17 §.

Tillsyn å efterlevnaden av denna lag utövas av arbetarskyddsstyrelsen samt, under dess överinseende och ledning, av skogsyrkesinspektionens befattningshavare.

18 §.

Den, som har att utöva tillsyn å efterlevnaden av denna lag, skall, närhelst han så påfordrar, äga tillträde till bostad och skogsstall, som äro underkastade hans tillsyn, ävensom rätt att där företaga undersökning, vartill hans tjänsteåligganden kunna giva anledning.

Arbetsgivare så ock den som å arbetsställe företräder honom är pliktig att på anfordran lämna tillsynsorgan de upplysningar, som erfordras för tillsynens behöriga utövande.

20 §.

1 mom. Underlåter annan arbetsgivare än flottningförening att ställa sig till efterrättelse föreskrifterna i 1 §, 4 §, 1 mom., 5—12 §§, äger skogsyrkesinspektör, när så prövas nödigt, skriftligen förelägga arbetsgivaren att inom utsatt skälig tid vidtaga viss anvisad åtgärd eller ock skriftligen förbjuda honom att efter utsatt skälig tid använda viss bostad eller visst skogsstall eller bedriva visst arbete utan att hava vidtagit av skogsyrkesinspektör vid förbudets meddelande angivna åtgärder.

2 mom. Innan föreläggande eller förbud, som ovan sagts, meddelas, skall tillfälle att avgiva yttrande beredas arbetsgivaren och, där fråga är om åtgärd beträffande bostad eller stall, som upplåtits till arbetsgivaren, jämväl upplåtaren.

3 mom. Är i fall, då arbetsgivare underlåter att ställa sig till efterrättelse föreskrifterna i 1 §, 1 och 3 mom., 4 §, 1 mom., 5, 6 och 12 §§ synnerlig olägenhet för handen, må skogsyrkesinspektör, utan att avbida arbetsgivarens yttrande, meddela förbud, som ovan sagts, att träda i kraft omedelbart och gälla tillsvidare, intill dess annorlunda förordnas, ävensom, där så finnes påkallat, låta genom polismyndighetens försorg på arbetsgivarens bekostnad vidtaga nödig anordning till säkerställande av förbudets upprätthållande.

4 mom. Är i fall, som i 1 mom. avses, fråga om åtgärd beträffande bostad eller stall, som upplåtits till arbetsgivaren, äger skogsyrkesinspektör att meddela förbud jämväl mot upplåtande av sådana byggnader för inkvartering av arbetstagare eller inhysande av hästar utan att med bostaden eller stallet vidtagits viss angiven åtgärd.

5 mom. Arbetarskyddsstyrelsen må utan föregående beslut av skogsyrkesinspektör förordna om åtgärd, som avses i denna paragraf.

6 mom. Över föreläggande eller förbud, som meddelats av skogsyrkesinspektör, må klagan föras hos arbetarskyddsstyrelsen inom fjorton dagar från den dag, klaganden därav erhållit del. Vid förbudets meddelande skall givas tillkänna, vad vid förande av sådan klagan skall iakttagas.

21 §.

1 mom. Underlåter flottningsförening att ställa sig till efterrättelse av skogsyrkesinspektör lämnad anvisning beträffande uppförande av bostad för flottningsarbetare, äger arbetarskyddsstyrelsen mot föreningen föra talan vid vattendomstol och skall sådan talan behandlas i den ordning, som i 6 kap. 17 § vattenslagen stadgas beträffande där omförmäld talan.

2 mom. Underlåter flottningsförening att ställa sig till efterrättelse av skogsyrkesinspektör lämnad anvisning beträffande underhåll av bostad för flottningsarbetare, äger skogsyrkesinspektör därom göra anmälan till länsstyrelsen och skall beträffande länsstyrelses handhavande av sådan anmälan gälla, vad i lagen om flottning i allmän flottled stadgas angående underhåll av skyddsbyggnader.

22 § (2 och 3 st.).

Föreskrifterna i 20 § skola icke äga tillämpning å verksamhet, som bedrives av staten, utan skall i avseende å sådan verksamhet gälla följande bestämmelser:

Finner arbetarskyddsstyrelsen, i anledning av anmälan från skogsyrkesinspektör eller eljest, i avseende å sådan verksamhet missförhållande föreligga som i nämnda lagrum sägs, skall styrelsen hos den myndighet, vilken har överinseende över verksamheten, påkalla erforderlig åtgärd. Vidtages ej sådan åtgärd, må styrelsen underställa ärendet Konungens prövning.

I sin motivering till de föreslagna tillsynsbestämmelserna — vilken återfinnes å s. 155—159 och 162—165 i betänkandet del II — erinrar utredningen om att tillsynen å efterlevnaden av skogshärbärgeslagen utövas, under överinseende av yrkesinspektionens chefsmyndighet, d. v. s. arbetarskyddsstyrelsen, av befattningshavare vid yrkesinspektionen samt i det allmännas tjänst för skogsvård anställd personal, medan övervakandet av flottledshärbärgeslagens efterlevnad åvilar länsstyrelserna, vilka därvid åtnjuta biträde av nyssnämnda befattningshavare.

Även om det sålunda formellt ankommer på länsstyrelserna att öva tillsyn å flottledshärbärgeslagens efterlevnad, har emellertid, enligt vad utredningen uppger, denna tillsyn i realiteten utövats av skogsyrkesinspektionen. Inspektionen har sålunda föranstaltat om besiktningar efter flottlederna och, i mån av behov, hos vederbörande hemställt om vidtagande av erforderliga åtgärder; och dessa åtgärder ha brukat vidtagas utan att vare sig vattendomstol eller länsstyrelse befattat sig med saken. Vidare har den tillsyn, som utövats av de lokala biträdande tillsynsorganen — statens revirförvaltare och vissa länsjägmästare med biträdande personal — under senare år varit mycket obetydlig.

Utredningen föreslår därför, att det även formellt bör överlämnas åt arbetarskyddsstyrelsen samt, under dess överinseende och ledning, åt skogsyrkesinspektionens befattningshavare att övervaka efterlevnaden av den nya

skogsförläggningsslagen jämväl i vad den avser bostäder vid allmänna och enskilda flottleder. Vidare föreslår utredningen, att revirförvaltarna och de övriga lokala organ, som för närvarande biträda vid tillsynen, befrias från ifrågavarande verksamhet.

Vad tillsynens utövande beträffar är det utredningens uppfattning, att det med skogsförläggningsslagen avsedda syftet bäst tillgodoses genom tillsynsverksamhetens bedrivande enligt de principer, som hittills varit vägledande. Den rådgivande verksamheten, som måste anses utgöra ett viktigt komplement till den inspekterande verksamheten, bör sålunda såsom hittills tillmätas stor betydelse. Skogsyrkesinspektionens befattningshavare böra därför även framdeles gå arbetsgivare och arbetare tillhanda med upplysningar, råd och anvisningar, varvid de städse böra akta på huru i varje särskilt fall ändamålet med skogsförläggningsslagen må vinnas med minsta möjliga olägenhet och kostnad för arbetsgivaren.

Därest arbetsgivare skulle underlåta att rätta sig efter de anvisningar, som lämnas av skogsyrkesinspektionen, riskerar han enligt nu gällande lagstiftning, att förbud meddelas antingen att använda bostad eller stall eller att bedriva visst arbete. Sådana förbud medföra enligt utredningens mening allvarliga konsekvenser icke blott för arbetsgivaren utan även för arbetstagarna, i det att förbudet i allmänhet förorsakar uppehåll i eller inställande av arbetet. Utredningen föreslår därför, att lagstiftningen på denna punkt kompletteras så, att rätt införes för skogsyrkesinspektör att förelägga arbetsgivare att inom utsatt skäligen tid vidtaga anvisade åtgärder. Utredningen framhåller, att möjligheten att meddela dylikt föreläggande bör bli av särskilt stor betydelse inom skogshanteringen, där det på grund av arbetenas relativa kortvarighet gäller att få anvisade åtgärder vidtagna med kort tidsfrist.

En följd av utredningens förslag om tillsynens överflyttande från länsstyrelserna till arbetarskyddsstyrelsen, när det gäller förläggningar för flottningsarbetare, är, att länsstyrelses befogenhet att föreskriva tvångsåtgärder beträffande förläggningar vid de enskilda flottlederna slopas. Innehavare av flottningsrätt i enskild flottled skall således, såvitt nu är i fråga, bli jämställd med annan enskild arbetsgivare.

I fråga om tvångsförfarande mot flottningsförening föreslår utredningen icke någon saklig ändring i den ordning, som nu gäller enligt flottledshärbärgeslagen men som — enligt vad utredningen uppgiver — hittills aldrig behövt tillämpas. När det gäller uppförande av bostäder för flottningsarbetarnas inkvartering skall sålunda i sista hand talan föras mot föreningen vid vattendomstol i den ordning, som i 6 kap. 17 § vattenlagen stadgas beträffande där omförmäld talan, d. v. s. medelst stämning. Sådan talan skall enligt förslaget föras av arbetarskyddsstyrelsen. Vid fråga om bristande underhåll av dylika bostäder skall det ankomma på länsstyrelse att efter anmälan av arbetarskyddsstyrelsen handhava ärendet på sätt som

är stadgat i lagen om flottning i allmän flottled angående underhåll av skyddsbyggnader. Enligt 72 § första stycket sagda lag äger länsstyrelsen antingen tillhålla flottningsstyrelsen att fullgöra underhållet eller också genast låta avhjälpa bristerna på föreningens bekostnad. Jämlikt 75 § samma lag äger vidare länsstyrelse, om rättelse ej vinnes efter flottningsstyrelsens hörande, pröva under vilka villkor flottningen i flottleden vidare må tillåtas.

Yttranden.

Utredningens förslag om att skogsyrkesinspektionen skall, under arbetarskyddsstyrelsens överinseende och ledning, omhänderhava tillsynsverksamheten enligt ifrågavarande lagstiftning har vunnit allmänt gillande. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* framhåller dock, att länsstyrelse även efter ett genomförande av utredningens förslag torde komma att utöva viss verksamhet inom förslaget tillämpningsområde, nämligen såsom tillsynsmyndighet över hälsovårdsnämndernas verksamhet. Enligt hälsovårdsstadgan och djurskyddslagen åvilar dessa nämnder en allmän skyldighet att öva tillsyn över bostäder och stall inom området, alltså även över nu ifrågavarande byggnader, åtminstone då förhållandena äro sådana att fara för epidemisk sjukdom föreligger. Länsstyrelsen finner det angeläget, att denna kompetensfråga närmare klarlägges i detta sammanhang. Ifrågavarande spørsmål beröres även av *länsstyrelsen i Kopparbergs län*, som anser att — ehuru tjänsteläkare och hälsovårdsnämnder trots avsaknad av bestämmelser härom i den föreslagna lagen även i fortsättningen torde bli berättigade att ingripa då sanitära missförhållanden uppstått — det bör angivas i lagen, att dessa myndigheter skola utöva en fortlöpande kontroll i sanitärt avseende över bostäderna i skogarna.

Frågan om flottningsförenings ställning i förevarande hänseende har uppmärksamrats i några remissyttranden.

Vattenöverdomstolen vitsordar lämpligheten av den föreslagna ordningen för vattendomstolarnas befattning med tvångsätgärder mot flottningsförening såvitt angår bostäder för flottningsarbetare. Samma ordning bör enligt vattenöverdomstolens mening gälla även i fråga om raststugor, som flottningsförening tillhandahåller flottningsarbetarna. Vattenöverdomstolen framhåller vidare, att flottningsförening ofta kan vara arbetsgivare även vid flottledsbyggnadsarbeten och vågarbeten. Där saknas emellertid anledning att behandla flottningsförening annorlunda än andra arbetsgivare, d. v. s. enligt de allmänna reglerna i 20 § i utredningsförslaget.

Länsstyrelsen i Västerbottens län uttalar, att det ej hör möta något hinder att beträffande flottningsförening tillämpa samma ordning som i fråga om andra arbetsgivare, möjligen dock med den inskränkningen, att skogsyrkesinspektör icke skall äga meddela förbud mot flottningsarbetets bedrivande. *Svenska skogs- och flottningsarbetareförbundet* anser det önskt

vårt, att skogsyrkesinspektör får rätt att meddela föreläggande och förbud även gentemot flottningsförening.

Av innehållet i remissyttrandena i övrigt må nämnas, att *arbetarskyddsstyrelsen* i anslutning till det föreslagna stadgandet om förbud mot upplåtande av viss byggnad för i lagen avsett ändamål, framhåller, att sådant förbud bör kunna meddelas, även då byggnaden icke är upplåten för begagnande. Arbetets säsongbetonade karaktär kan nämligen medföra, att ett förbudsförfarande ej hinner genomföras under det byggnaden begagnas.

Vidare må framhållas, att *Sveriges skogsägareförbund* finner den av utredningen föreslagna tiden för överklagande av skogsyrkesinspektörs föreläggande eller förbud — fjorton dagar — vara för kort. På grund av de stora avstånden till arbetsplatserna i skogarna kan det nämligen möta svårigheter att på två veckor göra de undersökningar och förebringa den utredning, som kräves för ett överklagande. Förbundet föreslår, att klagotiden utsträcker till 30 dagar. Även *Värmlands och västra Bergslagens skogsarbetsgivareförening* anser den föreslagna klagotiden vara i knäpasta laget.

Departementschefen.

Jag biträder utredningens förslag att koncentrera tillsynsverksamheten till arbetarskyddsstyrelsen och skogsyrkesinspektionen. Därigenom lagfästes en ordning, som redan utbildat sig i praktiken; länsstyrelserna komma således att även formellt så gott som helt befrias från uppgiften att befatta sig med frågor avseende tillsyn å skogsförläggningsslågstiftningens efterlevnad.

I ett par remissyttrandena har dock framförts den tanken, att länsstyrelserna på grund av föreskrifterna i främst hälsovårdsstadgan fortfarande skulle ha skyldighet att övervaka de sanitära förhållandena även i skogsförläggningarna. Härutinnan vill jag erinra om att, såsom jag redan tidigare framhållit, hälsovårdsstadgan för närvarande är föremål för översyn av särskilt tillkallade sakkunniga samt att, enligt direktiven för de sakkunniga, frågan om gränsdragningen mellan arbetarskyddslagstiftningens och hälsovårdsstadgans tillämpningsområde skall uppmärksammas. Med hänsyn härtill och då frågan om hälsovårdsstadgans tillämpning å skogsförläggningar därvid torde bli föremål för uppmärksamhet anser jag mig sakna anledning att vidare uppehålla mig vid detta spörsmål.

Utredningen har funnit sig böra bibehålla det nuvarande systemet i fråga om tvångsngripanden mot flottningsförening. Då detta ansluter sig till gällande bestämmelser i vattenlagen och lagen om flottning i allmän flottled samt behov av omläggning av nuvarande ordning i detta hänseende icke visats föreligga, saknar jag anledning att frångå utredningens förslag i denna del.

Vad utredningen anfört om de principer, som böra vara vägledande vid tillsynens utövande, finner jag böra beaktas.

Beträffande detaljerna i departementsförslaget må framhållas att bestämmelserna i 21 § motsvara föreskrifterna i 50 § första och andra styckena arbetarskyddslagen och att innehållet i 22 § i förslaget överensstämmer med vad som stadgas i 53 § arbetarskyddslagen. Den begränsning av tillämpningsområdet för 22 §, som gjorts i förhållande till utredningens förslag, har föranletts av vad vattenöverdomstolen anfört. Att — såsom arbetarskyddsstyrelsen ifrågasatt — i den nu föreslagna lagstiftningen vidga ramen för ifrågavarande bestämmelser anser jag mig ej kunna tillstyrka.

I 23 § upptagas med vissa jämkningar de av utredningen föreslagna reglerna om tvångsingripande mot flottningsförening. Såsom vattenöverdomstolen förordat, böra reglerna avse ej blott bostäder utan även raststugor. Bestämmelserna i 24 § om verksamhet, som bedrivs av staten, och i 25 § om klagan över skogsyrkesinspektörs beslut överensstämmer helt med motsvarande föreskrifter i 60 resp. 61 § arbetarskyddslagen. Tillräckliga skäl att stadga en längre klagotid enligt den nu föreslagna lagstiftningen än enligt arbetarskyddslagen torde ej föreligga.

Särskilda bestämmelser.

Nuvarande lagstiftning.

Utöver de bestämmelser, vilka återgivits i det föregående, upptager skogs-härbärgeslagen följande stadganden.

8 §.

Underlåter arbetsgivare att ställa sig till efterrättelse förbud, som meddelats med stöd av 7 § 1 mom. första eller tredje stycket eller 7 § 2 mom., straffes med dagsböter, dock ej under tio, eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårande, med fängelse i högst sex månader. Till samma straff dömes, där uppåtare överträder förbud, som meddelats med stöd av 7 § 3 mom.

Den, som under tid, då han är ställd under tilltal för förseelse, varom i denna paragraf förmåles, fortsätter samma förseelse, skall, när han varder därtill lagligen förvunnen, för varje gång stämning därför utfärdats och delgivits, fällas till det ansvar som är bestämt för sådan förseelse.

9 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

10 §.

Över beslut av yrkesinspektionens chefsmyndighet i fråga, som omförmåles i denna lag, må klagan föras hos Konungen i vederbörande statsdepartement inom tid, som för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut är bestämd.

11 § (1 st.).

Beträffande verksamhet, som bedrivs av staten eller kommun, skall vad i denna lag är stadgat om arbetsgivare gälla arbetsföreståndaren.

Flottledshärbärgeslagen innehåller under 7 § en bestämmelse om fullföljd av talan mot länsstyrelsens beslut, vilken svarar mot 10 § skogshärbärgeslagen.

Utredningens förslag.

Under rubriken »Särskilda stadganden» upptager utredningens förslag under 13—16 §§ — förutom de i det föregående återgivna reglerna om beviljande av dispens (15 §) och ett stadgande om rätt för arbetarskyddsstyrelsen att till ledning för tillämpningen av lagen meddela råd och anvisningar (16 §) — vissa föreskrifter, till vilka motsvarighet saknas i den nuvarande lagstiftningen.

Enligt förslaget 13 § skall, om skogsyrkesinspektör beträffande viss bostad eller visst stall lämnat anvisning enligt lagen om förbättringsåtgärder, som avse byggnadernas användning under den kallare årstiden, och bostaden eller stallet upplåtes för användning under sådan tid, ägaren vara skyldig att underrätta brukaren om anvisade åtgärder, i den mån desamma ej kommit till utförande. I 14 § föreslås skyldighet för tillverkare av monteringsfärdiga byggnader avsedda att användas såsom bostäder eller stall vid i lagen avsedda arbeten att tillse, att byggnaderna vid leverans äro anordnade i överensstämmelse med lagens föreskrifter samt att monteringsbeskrivning medföljer.

Vidare innehåller förslaget i avsnittet med rubriken »Tillsyn å lagens efterlevnad» i 22 § första stycket en bestämmelse av följande lydelse.

Beträffande verksamhet, som bedrivs av staten eller kommun, skall vad i denna lag är stadgat om arbetsgivare gälla arbetsföreståndaren.

Under rubriken »Ansvarsbestämmelser m. m.» upptager utredningens förslag följande stadganden.

23 §.

Underlåter arbetsgivare att ställa sig till efterrättelse förbud eller föreläggande, som meddelats med stöd av 20 §, 1, 3 och 5 mom., straffes med dagsböter, dock ej under tio, eller, där omständigheterna äro synnerligen försvärande, med fängelse i högst sex månader. Till samma straff dömes, där upplåtare överträder förbud, som meddelats med stöd av 20 §, 4 mom.

24 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan.

25 §.

Över beslut av arbetarskyddsstyrelsen i fråga, som omförmåles i denna lag, må klagan föras genom besvär hos Konungen i den ordning som är bestämd för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut.

Utredningens förslag om skyldighet för ägare till bostad eller stall att vid upplåtelse därav för användning under den kallare årstiden underrätta brukaren om sådana av skogsyrkesinspektör anvisade åtgärder, som ej

ännu blivit utförda, motiveras av utredningen med att man eljest har små möjligheter att få förbättringsåtgärder utförda i de fall, då ägaren själv ej tager byggnaden i bruk utan överlåter den för kortare tider till olika arbetsgivare, utan att dessa få kännedom om de anbefallda åtgärderna.

I fråga om det under 14 § föreslagna stadgandet påpekar utredningen, att olika typer av monteringsfärdiga skogsstugor, som kommit i marknaden, icke äro tillräckligt varmbonade. Stadgandet utgör enligt utredningen en garanti för att byggnaderna bli tillfredsställande i fråga om konstruktion och inredning och kommer sannolikt att medföra att tillverkarna inhämta råd och anvisningar från tillsynsmyndigheternas sida.

Beträffande motiveringen i övrigt för utredningens förslag i detta avsnitt hänvisas till betänkandet del II s. 148—155 och 165.

Yttranden.

Ifrågavarande bestämmelser ha berörts endast i ett fåtal yttranden.

Rörande den under 13 § föreslagna bestämmelsen förklarar *riksförsäkringsanstalten* sålunda, att bestämmelsen kan bli av praktiskt värde om den kompletteras med en straffbestämmelse och ett stadgande om skyldighet för skogsyrkesinspektör att, när beslut om förbättringsåtgärder delgives ägaren, underrätta denne om hans åligganden i förevarande avseende. *Sveriges skogsägareföreningars riksförbund* anser, att det i stället bör åläggas brukaren att av ägaren inhämta besked, huruvida några förbättringsåtgärder anvisats, samt att brukaren, om ägaren ej på anmodan meddelar detta, bör vara skyddad för förläggningens iståndsättande.

Stadgandet i 14 § i utredningens förslag har föranlett tvekan hos *länsstyrelsen i Norrbottens län*, som ifrågasätter om man icke, därest man vill reglera tillverkningen och försäljningen av ifrågavarande monteringsfärdiga hus, i stället bör stadga, att dylika hus ej få saluföras annat än om de blivit till typen godkända av yrkesinspektionen.

Beträffande ansvarsbestämmelserna uttalar *länsstyrelsen i Gävleborgs län*, att de hittillsvarande erfarenheterna av härbärgeslagstiftningen borde leda till att fängelsestraff får utgå ur straffskalan.

Departementschefen.

I förevarande avsnitt av departementsförslaget ha under 26 och 27 §§ upptagits ansvarsbestämmelser motsvarande straffbestämmelserna i 63 § samt 65 § första och tredje styckena arbetarskyddslagen. Straffskalan vid underlåtenhet att ställa sig till efterrättelse förbud eller föreläggande, som meddelats med stöd av någondera av dessa lagar, synes mig böra vara densamma.

Utredningen har föreslagit, att beträffande verksamhet, som bedrives av stat eller kommun, vad i lagen sägs om arbetsgivare skall gälla arbets-

föreståndaren. I anslutning härtill må erinras att enligt 70 § arbetarskyddslagen i fråga om verksamhet, som bedrivs av kommun, omfattningen av arbetsföreståndares ansvar för lagens efterlevnad i motsvarande fall reglerats efter samma linjer som beträffande enskilda arbetsgivare. De skäl, som föranlett nämnda ståndpunktstagande, synas äga giltighet i förevarande fall. I enlighet härmed avser 28 § i departementsförslaget allenast den statliga verksamheten.

De under 29 och 30 §§ i departementsförslaget upptagna bestämmelserna torde icke behöva närmare beröras.

I departementsförslaget saknas motsvarighet till de bestämmelser, som återfinnas under 13, 14 och 24 §§ i utredningens förslag. I 13 § av nämnda förslag föreslås viss underrättelseskyldighet för ägare av bostad eller stall, som skola omfattas av lagstiftningen. Någon påföljd för underlåtenhet att fullgöra denna skyldighet föreslås dock icke. Enligt min mening torde en bestämmelse av denna karaktär icke bli av någon större praktisk betydelse. Med hänsyn härtill och då en utökning av det straffbara området här icke förefaller mig motiverad har jag funnit bestämmelsen böra utgå.

Med de problem, som avses i 14 § av utredningens förslag, anser jag att man bör kunna komma till rätta genom lämplig upplysningsverksamhet. Lagstiftning synes här kunna undvikas.

I anslutning till att till årets riksdag framlagts proposition nr 90 med förslag till lag med vissa bestämmelser om böter och viten — vari bl. a. stadgas, att böter skola tillfalla kronan, där ej annat är föreskrivet — har bestämmelsen under 24 § i utredningens förslag icke upptagits i departementsförslaget.

Övergångsbestämmelser.

Utredningens förslag.

Rörande lagstiftningens ikraftträdande föreslår utredningen följande.

Denna lag träder i kraft den _____, från och med vilken dag skogshärbärgeslagen den 21 maj 1937 (nr 286) samt lagen den 19 juni 1919 (nr 428) om skyldighet i vissa fall att vid flottled anordna härbärgen åt flottningsarbetarna upphöra att gälla.

Med avseende å bostad, som avses i denna lag och som uppförts före lagens ikraftträdande, skall under en tid av två år från nyssnämnda tidpunkt ej på grund av vad i 8 § föreskrivits påfordras, att bostaden skall anordnas för gemensam mathållning i annat fall, än där densamma är avsedd för 10 eller flera arbetstagare. Föreskrifterna i 8 § angående kök och matrum samt i 9 § skola ej heller under sagda tid äga tillämpning beträffande vid lagens ikraftträdande uppförd bostad.

Förbud eller föreskrift, som meddelats med stöd av 7 § skogshärbärgeslagen, skall såvitt angår tid efter ikraftträdandet av denna lag anses hava meddelats jämlikt motsvarande bestämmelse i denna lag.

Utredningen förklarar sig vid utformandet av sitt lagförslag ha sökt följa den principen att vid komplettering av gällande bestämmelser föreslå lagfästade av sådana åtgärder, vilka på grund av vunna erfarenheter befun-

nits påkallade och som i praktiken visat sig lämpliga. Med hänsyn till tidens krav i fråga om de tillfälliga bostädernas standard har det därvid icke kunnat undvikas, att vissa i lagförslaget ingående mera betydelsefulla föreskrifter i många fall komma att föranleda sådana ändringar och kompletteringar av bostäder, vilka uppförts före lagens ikraftträdande, att en övergångstid måste anses vara av behovet påkallad, vad tillämpningen av dessa föreskrifter beträffar. Utredningen har funnit, att så är fallet i fråga om den bestämmelse, genom vilken skyldigheten att anordna bostad för gemensam mathållning föreslagits gälla i fråga om bostad avsedd för minst åtta arbetstagare i stället för som hittills för tio arbetstagare samt i fråga om bestämmelserna angående maximibeläggning per rum. Ifrågavarande föreskrifter torde i många fall komma att föranleda avsevärda om- och tillbyggnader, och har utredningen med hänsyn härtill beträffande nämnda lagrum ansett sig böra föreslå en övergångstid av två år med avseende på bostäder, vilka uppförts före lagens ikraftträdande. Övergångsbestämmelserna skola sålunda icke gälla bostäder, som uppföras efter lagens ikraftträdande, och utredningen framhåller, att övergångstiden ej heller synes böra avse vid lagens ikraftträdande uppförda bostäder, vilka under övergångstiden undergå så omfattande ombyggnad eller reparation, att åtgärden kan likställas med nybyggnad.

Yttranden.

Såsom redan framgår av den allmänna motiveringen göres i många remissyttranden gällande, att övergångstiden är för kort och att den avser för få av lagens skärpta bestämmelser.

Domänstyrelsen, länsstyrelsen i Gävleborgs län och Kopparbergs läns hushållningssällskap förorda, att övergångstiden bestämmas till minst tre år. *Länsstyrelsen i Kopparbergs län samt skogsvårdsstyrelsen och hushållningssällskapet i Gävleborgs län* föreslå en övergångstid av fyra år, under det att *skogsstyrelsen, länsstyrelsen i Västernorrlands län, Sveriges skogsägareföreningars riksförbund, Värmlands och västra Bergslagens skogsarbetsgivareförening* samt *Riksförbundet landsbygdens folk* förorda en förlängning av övergångstiden till fem år.

Skogsstyrelsen förordar vidare, att dispens tills vidare bör meddelas beträffande alla under senare år färdigställda laggilla förläggningar. *Länsstyrelsen i Värmlands län* är av samma uppfattning.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län förordar, att övergångsbestämmelserna böra omfatta även föreskrifterna om rumshöjd, och *arbetarskyddsstyrelsen* finner, att övergångsbestämmelserna böra utsträckas att gälla såväl nämnda föreskrifter som stadgandena om förvaringsutrymmen och viss höjd i stallet.

Sveriges skogsägareförbund förklarar, att en tämligen lång övergångstid

måste stadgas samt att bostäder av nu tillfredsställande beskaffenhet böra få nyttjas sin normala brukningstid ut. Denna mening delas av *Svenska arbetsgivareföreningen*, *Svenska lantarbetsgivareföreningen*, *Föreningen skogsarbeten* och *Forss aktiebolag*.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen förordar, att för vägunderhållsarbeten dispensmöjligheter beredas från föreskrifterna i 1 § 1 mom. under en tid av två år från lagens ikraftträdande.

Departementschefen.

Den nu föreslagna lagstiftningen synes böra träda i kraft den 1 januari 1952. Av praktiska skäl torde dock redan före nämnda dag böra få avgöras framställningar om dispens från lagen.

Genom den nya lagen upphävas 1919 års flottledshärbärgeslag och 1937 års skogshärbärgeslag. I anslutning till att dessa lagar upphävas bör bland övergångsbestämmelserna upptagas ett stadgande att, där i lag eller författning förekommer hänvisning till lagrum som ersatts genom bestämmelse i den nya lagen, denna bestämmelse i stället skall tillämpas.

Utredningen har föreslagit, att vissa av lagens föreskrifter icke skola tillämpas förrän två år förflutit från lagens ikraftträdande. De bestämmelser, som sålunda icke anses böra omedelbart vinna tillämpning, avse bostäders förseende med kök och matrum samt maximibeläggningen per rum. Vidare skall enligt utredningens förslag under en övergångstid av två år ej på grund av förslaget kunna påfordras att bostad anordnas för gemensam mathållning annat än där den är avsedd för tio eller flera arbetstagare. I det sammanhanget bör erinras om att enligt gällande skogshärbärgeslag bostäder avsedda för minst tio arbetstagare skola inredas för gemensam mathållning, såvida ej arbetarskyddsstyrelsen medgivit undantag.

I flera remissyttranden har yrkats, att de sålunda föreslagna övergångsbestämmelserna uppmjukas i olika avseenden.

Enligt min uppfattning är det emellertid ur såväl sociala som arbetsmarknadspolitiska synpunkter angeläget, att den nya lagstiftningen utan alltför långt dröjsmål blir omsatt i praktiken. Jag är därför icke beredd, att, utöver vad utredningen föreslagit, i lagen generellt förordna om dispens från dess tillämpning. Såsom jag redan tidigare framhållit, kunna dock olika omständigheter föranleda att viss försiktighet iakttages vid den nya lagens genomförande. Jag hänvisar i detta sammanhang till vad jag anfört om de principer, som böra vara vägledande vid tillsynen å lagens efterlevnad, och om nödvändigheten av att vid dispensprövningen taga hänsyn till alla förekommande omständigheter. Dispens bör sålunda kunna medgivas t. ex. i fall där en bostad är tämligen nyuppförd och uppfyller nu gällande standardbestämmelser och där en omändring med hänsyn till de redan nedlagda kostnaderna samt förhållandena i övrigt icke skäligen bör påfordras.

Departementschefens hemställan.

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet lagrådets utlåtande måtte genom utdrag av protokollet inhämtas över ett i enlighet med det anförda inom socialdepartementet upprättat förslag till *lag om tillfälliga bostäder vid skogs- eller flottningsarbete m. m. (skogsförläggningsslag)* av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

J. O. Widman.

F ö r s l a g

till

L a g

**om tillfälliga bostäder vid skogs- eller flottningsarbete m. m.
(skogsförläggningstag).**

Härigenom förordnas som följer.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

Denna lag äger enligt vad nedan sägs tillämpning å arbete med skogsavverkning eller försågning av virke i direkt samband därmed ävensom å skogsvårds-, kolnings-, flottnings-, flottläggnings-, flottledsbyggnads-, väg- eller vattenavledningsarbete.

2 §.

Bedrives arbete, som avses i denna lag, på sådant avstånd från ställe, där bostad finnes att tillgå, att det icke skäligen kan påfordras att arbetstagarna skola begiva sig dit för att erhålla inkvartering, skall arbetsgivaren sörja för att arbetstagarna äga tillgång till bostad å eller invid arbetsstället.

Där arbetet bedrives på sådant avstånd från bostaden, att arbetstagarna icke lämpligen kunna där intaga middagsmålet, samt det kan anses påkallat jämväl med hänsyn till omständigheterna i övrigt, åligger det arbetsgivaren att tillhandahålla raststuga å eller invid plats där arbetet bedrives.

Användas hästar vid arbetet, skall genom arbetsgivarens försorg å eller invid arbetsstället tillhandahållas stallrum för hästarna.

3 §.

Lagen gäller varje av arbetsgivaren för inkvartering av arbetstagare anvisad bostad inom byggnad, som icke stadigvarande användes för bostadsändamål.

Vad i första stycket sägs skall äga motsvarande tillämpning med avseende å stallrum.

4 §.

I denna lag förstås med arbetstagare envar, som utför arbete för annans räkning utan att i förhållande till denne vara att anse såsom självständig företagare, och med arbetsgivare envar, för vilkens räkning arbete utföres av sådan arbetstagare utan att mellan dem står någon tredje person, vilken

såsom självständig företagare åtagit sig att ombesörja arbetets utförande. Vid flottningsarbete skall dock såsom arbetsgivare städse anses flottningsförening, när flottning sker i allmän flottled, samt eljest den som i flottleden innehar flottningsrätten.

Om bostäder.

5 §.

Bostad, som avses i denna lag, skall erbjuda tillräckligt utrymme, tillfredsställande skydd mot köld och fukt ävensom goda möjligheter till vila samt skall i övrigt motsvara de fordringar, som med hänsyn till yrkets behov samt den tid och de förhållanden, under vilka bostaden kan förväntas bli använd, skäligen kunna ställas på en tillfällig bostad.

Vad i första stycket sägs utgör ej hinder för att, där under den varmare årstiden inkvartering på samma plats erfordras endast några få nätter, inkvartering sker i tält.

6 §.

I fråga om bostad, som användes under någon längre tid, skall särskilt iakttagas följande:

- a) På varje inkvarterad person skall under normala förhållanden komma ett utrymme av minst 7 kubikmeter.
- b) Avståndet mellan golv och innertak får ej understiga 2 meter; finnas under- och översängar, får rumshöjden ej understiga 2,35 meter.
- c) Bostad skall vara försedd med erforderligt utrymme för förvaring av livsmedel samt kläder och övriga personliga tillhörigheter.

7 §.

Beträffande bostad, som användes under den kallare årstiden, skall särskilt iakttagas följande:

- a) Bostad skall vara försedd med tillfredsställande anordningar för uppvärmning och luftväxling.
- b) Vägg, golv och tak skola vara utförda och anordnade så, att tillfredsställande varmboning erhålles.
- c) Fönster skola vara anordnade med dubbla rutor.
- d) Bostad skall hava förstuga eller dubbla ytterdörrar.
- e) Till bostad, som är avsedd för fyra eller flera arbetstagare, skall höra varmbonat torkrum av erforderlig storlek och försett med tillfredsställande anordningar för luftväxling.

8 §.

Bostad vid skiljeställe eller flottlägningsplats skall vara försedd med torkrum av erforderlig storlek.

9 §.

Bostad, som användes vid arbete med skogsavverkning eller försågning av virke i direkt samband därmed eller vid kolnings-, flottläggnings-, flottledsbyggnads- eller vägarbete eller ock vid flottningsarbete vid skiljeställe och som är avsedd att bebos av åtta eller flera arbetstagare, skall vara försedd med kök och avskilt utrymme för kocka samt inredd så, att gemensam mathållning kan anordnas i bostaden. Är bostaden avsedd för flera än tolv arbetstagare, skall den hava matrum som, där så finnes böra ske, får förenas med köket.

10 §.

I bostad, som användes vid arbete varom sägs i 9 §, få i varje rum in- kvarteras högst tolv arbetstagare.

11 §.

Dricksvatten av lämplig beskaffenhet skall tillhandahållas inom skäligt avstånd från bostad och stall.

På lämpligt avstånd från bostad skall finnas avträde.

12 §.

När i visst fall särskilda skäl föranleda därtill, äger arbetarskyddsstyrelsen medgiva undantag från vad i 6, 7, 8 och 10 §§ är stadgat.

Om skäl äro därtill, äger arbetarskyddsstyrelsen medgiva undantag från vad i 9 § sägs.

Arbetarskyddsstyrelsen äger i den utsträckning styrelsen finner lämpligt överlämna åt skogsyrkesinspektör att enligt de närmare föreskrifter styrelsen utfärdar medgiva undantag, som avses i denna paragraf.

Om stall.

13 §.

Stall, som avses i denna lag, skall, allt efter vad som kan anses påkallat med hänsyn till omständigheterna, erbjuda tillräckligt utrymme och tillfredsställande skydd mot köld och fukt. Avståndet mellan spiltgolv och in- nertak får ej understiga 2,2 meter.

I fråga om stall, som användes under den kallare årstiden, skall särskilt iakttagas följande:

a) Stall, som är avsett för flera än tre hästar, skall vara uppdelat på två eller flera rum.

b) Stall skall hava fönster anordnade med dubbla rutor.

c) Stall skall hava tillfredsställande anordningar för luftväxling.

d) Vid stall skall finnas foderbod.

14 §.

Vad i 12 § första och tredje styckena är föreskrivet skall äga motsvarande tillämpning såvitt angår 13 §.

Om skyddsombud.

15 §.

Å arbetsställe, som avses i denna lag, bör bland arbetstagarna utses ett eller flera skyddsombud.

Val av skyddsombud förrättas av arbetstagarna eller, på framställning av dem, av lokal organisation, genom vilken de kunna anses företrädla.

Där förhållandena påkalla det, äger arbetarskyddsstyrelsen medgiva, att organisation som ovan sägs utser skyddsombud utanför kretsen av arbetstagare vid visst arbetsställe ävensom meddela de föreskrifter, som därvid skola iakttagas. Vad nu stadgats utgör ej hinder för att skyddsombud tillika utses enligt andra stycket.

Om val av skyddsombud skall arbetsgivaren och skogsyrkesinspektören underrättas.

16 §.

Skyddsombud har att framföra arbetstagarnas önskemål beträffande bostad och stall, som avses i denna lag, och bör verka för goda levnadsförhållanden inom förläggningen samt söka vinna arbetstagarnas medverkan därtill. Finner skyddsombud viss åtgärd böra vidtagas, har ombudet att hos arbetsgivaren eller den som å arbetsstället företräder arbetsgivaren göra framställning därom. Den som från skyddsombud mottagit sådan hänvändelse har att utan dröjsmål lämna ombudet besked i frågan. Har av skyddsombud gjord framställning icke inom skäligen tid beaktats, äger ombudet påkalla skogsyrkesinspektörens ingripande.

Vid inspektion skall tillsynsorgan om möjligt bereda skyddsombud tillfälle att närvara vid förrättningen.

Tillsynsorgan är pliktigt att kostnadsfritt tillställa skyddsombud avskrift av råd, anvisning eller annat skriftligt meddelande rörande arbetsstället, som avlåtits till arbetsgivaren.

17 §.

Skyddsombud får icke hindras att fullgöra sina uppgifter. Arbetstagare får ej på den grund att han utsetts till skyddsombud eller i anledning av hans verksamhet som skyddsombud tillskyndas försämrade arbetsförhållanden, ej heller får arbetsgivare av sådan orsak skilja honom från anställningen eller försämma hans anställningsvillkor.

Bryter arbetsgivare eller arbetstagare mot vad i första stycket stadgats, är han skyldig ersätta därav uppkommen skada. Vid bedömande om och i

vad mån skada uppstått skall hänsyn tagas även till omständigheter av annan än rent ekonomisk betydelse. Om det med hänsyn till den skadevållandes ringa skuld, den skadelidandes förhållande i avseende å tvisten, skadans storlek i jämförelse med den skadevållandes tillgångar eller till omständigheterna i övrigt finnes skäligt, må skadeståndets belopp nedsättas; fullständig befrielse från skadeståndsskyldighet må ock äga rum. Äro flera ansvariga för skada, skall skadeståndsskyldigheten dem emellan fördelas efter vad som prövas skäligt med hänsyn till den större eller mindre skuld, som finnes ligga envar till last, samt till omständigheterna i övrigt.

Avtalsuppsägning eller annan rättshandling, som sker i strid mot vad i första stycket är stadgat, är ogill.

18 §.

Talan på grund av 17 § skall väckas inom sex månader från avslutandet av den åtgärd, varpå anspråket grundas. Försummas det, är talan förlorad.

19 §.

Mål, som avse tillämpningen av 17 §, upptagas och avgöras av arbetsdomstolen; dock skall talan mot arbetstagare väckas vid allmän domstol.

Fackförening eller annan liknande förening av arbetstagare äger vid arbetsdomstolen väcka och utföra talan för medlem i föreningen; och må denne ej själv kära med mindre han visar, att föreningen undandrager sig att tala å hans vägnar. Vad som finnes stadgat om part med hänsyn till jävsförhållande, personlig inställelse, hörande under sanningsförsäkran och andra frågor som röra bevisningen skall ock gälla den för vilken förening kärar.

Om tillsyn å lagens efterlevnad.

20 §.

Tillsyn å efterlevnaden av denna lag utövas av arbetarskyddsstyrelsen samt, under dess överinseende och ledning, av skogsyrkesinspektionens befattningshavare.

Närmare bestämmelser om tillsynens organisation meddelas av Konungen.

21 §.

Den som har att utöva tillsyn å efterlevnaden av denna lag skall, närhelst han så påfordrar, äga tillträde till bostad och stall, som äro underkastade hans tillsyn, ävensom rätt att där företaga undersökning, vartill hans tjänsteåligganden kunna giva anledning.

Arbetsgivare så ock den som å arbetsställe företräder honom är pliktig att på anfordran lämna tillsynsorgan de upplysningar, som erfordras för tillsynens behöriga utövande.

22 §.

Åsidosätter i annat fall än som avses i 23 § arbetsgivare något av vad i 2 §, 5 § första stycket, 6—11 §§ eller 13 § stadgas, äger skogsyrkesinspektören, där så provas nödigt, skriftligen förelägga arbetsgivaren att inom utsatt skäligen tid vidtaga sådan åtgärd att det åsidosatta stadgandet iakttages eller ock skriftligen förbjuda honom att efter utsatt skäligen tid bedriva visst arbete eller använda viss bostad eller visst stall utan att iakttaga visst vid förbudets meddelande angivet villkor. Innan föreläggande eller förbud meddelas, skall tillfälle att avgiva yttrande beredas arbetsgivaren och, där fråga är om åtgärd beträffande bostad eller stall, som upplåtits till arbetsgivaren, jämväl upplåtaren.

Medför arbetsgivares underlåtenhet att iakttaga vad enligt 2 § första och tredje styckena, 5 § första stycket, 6, 7 eller 13 § åligger honom synnerlig olägenhet, äger skogsyrkesinspektören utan att avbida vederbörandes yttrande meddela förbud, som avses i första stycket, att träda i kraft omedelbart och gälla tills vidare, intill dess annorlunda förordnas, ävensom där så finnes påkallat låta genom polismyndighetens försorg på arbetsgivarens bekostnad vidtaga nödiga åtgärder för att säkerställa att förbudet upprätthålles.

Är i fall, som avses i första eller andra stycket, fråga om åtgärd beträffande bostad eller stall, som upplåtits till arbetsgivaren, äger skogsyrkesinspektören meddela förbud mot upplåtelse av bostaden för inkvartering av arbetstagare eller av stallet för inhysande av hästar, intill dess med bostaden eller stallet vidtagits viss angiven åtgärd.

Arbetarskyddsstyrelsen äger utan föregående beslut av skogsyrkesinspektör förordna om åtgärd som avses i denna paragraf.

23 §.

Underlåter flottningsförening att enligt vad i denna lag sägs uppföra bostad eller raststuga för flottningsarbetare, skall skogsyrkesinspektören, där så provas nödigt, anmäla förhållandet till arbetarskyddsstyrelsen, som mot föreningen äger föra talan vid vattendomstol. Om sådan talan skall gälla vad i 6 kap. 17 § vattenlagen är stadgat.

Försummar flottningsförening att underhålla bostad eller raststuga för flottningsarbetare, har skogsyrkesinspektören att göra anmälan härom till länsstyrelsen; och skall i fråga om länsstyrelses behandling av sådan anmälan gälla vad i lagen om allmän flottled stadgas om underhåll av skyddsbyggnader.

24 §.

I fall, som avses i 22 §, skall vad däri stadgats icke äga tillämpning å verksamhet, som bedrivs av staten. Finner arbetarskyddsstyrelsen, i an-

ledning av anmälan från skogsyrkesinspektör eller eljest, i avseende å sådan verksamhet missförhållande föreligga som i nämnda lagrum sägs, skall styrelsen hos den myndighet, vilken har överinseende över verksamheten, påkalla erforderlig åtgärd. Vidtages ej sådan åtgärd, äger styrelsen underställa ärendet Konungens prövning.

25 §.

Över föreläggande eller förbud, som meddelats av skogsyrkesinspektör, får klagan föras hos arbetarskyddsstyrelsen inom två veckor från den dag, klaganden erhöll del av detsamma. Underrättelse härom skall lämnas, då föreläggandet eller förbudet meddelas.

Angående klagan över arbetarskyddsstyrelsens beslut stadgas i 29 §.

Särskilda bestämmelser.

26 §.

Underlåter någon att ställa sig till efterrättelse förbud eller föreläggande, som meddelats med stöd av 22 §, straffes med dagsböter eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårande, med fängelse i högst sex månader.

27 §.

Där någon mot bättre vetande lämnar arbetarskyddsstyrelsen eller skogsyrkesinspektör oriktig uppgift angående vidtagande av åtgärd, varom anvisning lämnats honom jämlikt denna lag, straffes med dagsböter.

Har någon för annans räkning mot bättre vetande lämnat oriktig uppgift, som avses i denna paragraf, vare ock han förfallen till ansvar som nu sagts.

28 §.

Beträffande verksamhet, som bedrivs av staten, skall vad i denna lag är stadgat om arbetsgivare gälla arbetsföreståndaren.

29 §.

Talan mot beslut av arbetarskyddsstyrelsen i ärende, som avses i denna lag, föres genom besvär hos Konungen i den ordning som är bestämd för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut.

30 §.

Till ledning vid tillämpningen av denna lag äger arbetarskyddsstyrelsen meddela råd och anvisningar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1952. Fråga om eftergift med stöd av lagen må dock behandlas redan före nämnda dag.

Genom denna lag upphävas skogshärbärgeslagen den 21 maj 1937 (nr 268) samt lagen den 19 juni 1919 (nr 428) om skyldighet i vissa fall att vid flottled anordna härbärgen åt flottningsarbetarna.

Där i lag eller författning förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i den nya lagen, skall den bestämmelsen i stället tillämpas.

Bostad, som uppförts före den nya lagens ikraftträdande, må utan hinder av vad som stadgats i 9 § om kök och matrum samt i 10 § användas för sitt ändamål under två år efter lagens ikraftträdande. Är bostaden avsedd för mindre än tio arbetstagare, skall under samma tid ej på grund av vad i 9 § sägs påfordras att bostaden anordnas för gemensam mathållning.

Förbud, som meddelats med stöd av 7 § skogshärbärgeslagen, skall såvitt angår tid efter den nya lagens ikraftträdande anses hava meddelats jämligt motsvarande bestämmelse i den nya lagen.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 3 april 1951.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden EKBERG,
STRANDBERG,
LJUNGGREN,
regeringsrådet BJÖRKHOLM.

Enligt lagrådet den 29 mars 1951 tillhandakommet utdrag av protokoll över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 9 mars 1951, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag om tillfälliga bostäder vid skogs- eller flottningsarbete m. m. (skogsförlägningslag)*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av e. o. hovrättsassessorn L. M. Granqvist.

Lagrådet yttrade:

Rubriken.

I rubriken samt jämväl i 1 § läres ordet »eller» i förekommande fall böra utbytas mot ordet »och».

1 §.

Beträffande denna paragraf hänvisas till vad som anförts under rubriken.

2 §.

Enligt första stycket åligger det arbetsgivaren att under där angiven förutsättning sörja för att arbetstagarna äga tillgång till bostad »å eller invid» arbetsstället. Denna föreskrift innefattar enligt lagrådets mening en alltför sträng fordran i fråga om bostadens belägenhet. Särskilt i sådana fall, då arbetsgivaren finner det ändamålsenligt att inom ett större skogskomplex enligt en bestämd plan uppföra fasta bostäder, kan det mången gång vara lämpligare att förlägga en bostad på ett visst avstånd från ett skogsområde, som vid tiden i fråga utgör arbetsställe; detta framför allt med tanke på att bostaden skall komma till användning även framdeles, då arbetet bedrivs inom andra områden i samma trakt. Jämväl svårighet att å eller invid arbetsstället tillhandahålla dricksvatten av lämplig beskaffenhet kan understundom utgöra ett viktigt skäl för att icke just

där förlägga den erforderliga bostaden. Det vill därför synas som om den nu gällande skogshärbärgeslagens föreskrift beträffande platsen för bostaden, innebärande att den skall vara belägen »å eller i närheten av» arbetsstället, vore ur synpunkten att främja en rationell planering av bostadsbyggandet lämpligare avfattad än motsvarande bestämmelse i det remitterade förslaget. Det må också anmärkas, att i utredningens förslag gällande lags stadgande i förevarande avseende bibehållits.

Mot den föreslagna bestämmelsen i andra stycket, att raststuga skall tillhandahållas å eller invid arbetsstället, har lagrådet däremot icke någon erinran att framställa. Till skillnad från natthärbärget måste nämligen raststugan för att verkligen fylla sitt ändamål vara att tillgå utan att arbetstagaren skall behöva använda någon mera nämnvärd tid för att uppnå den. I detta sammanhang vill lagrådet understryka, att man naturligen icke får ställa fordringarna för högt i fråga om raststugas beskaffenhet. Där det med hänsyn till temperatur och vägförhållanden m. m. lämpligen låter sig göra att som raststuga använda ett fordon, exempelvis en buss eller bil, bör även en dylik anordning kunna godtagas.

Vad angår föreskriften i tredje stycket, att därest hästar användas vid arbetet, genom arbetsgivarens försorg stallrum för hästarna skall tillhandahållas å eller invid arbetsstället, må anmärkas, att vad angående bostad ovan anförts om uttrycket »å eller invid arbetsstället» äger motsvarande tillämpning beträffande stallrum. Men även i övrigt synes stadgandet vara av beskaffenhet att föranleda erinringar. Med den kortfattade och kategoriska formulering bestämmelsen har skulle däri, strängt efter ordalydelsen, kunna inläggas en skyldighet för arbetsgivaren att tillhandahålla stallrum å eller invid arbetsstället även i vissa fall, då sådan skyldighet icke torde vara påkallad, t. ex. om arbetet försiggår under sommaren eller om disponibelt stallrum finnes, som visserligen icke ligger å eller invid arbetsstället men dock ej längre bort än att det skäligen kan fordras, att hästarna dagligen föras dit. Samma anmärkning kan i viss mån riktas jämväl mot gällande lags föreskrift i ämnet. Emellertid är att märka, att sistnämnda stadgande följer omedelbart efter bestämmelsen om tillhandahållande av natthärbärke, medan i det remitterade förslaget mellan motsvarande båda föreskrifter inryckts ett stycke, som handlar om raststugas tillhandahållande. Till följd härav framträder behovet av en något utförligare avfattning av det föreslagna tredje stycket mera än vad eljest skulle varit fallet. Lämpligen bör detta stycke inrymmas i första stycket.

3 §.

Medan enligt första stycket av 2 § i förslaget skyldighet stadgas för arbetsgivaren att sörja för att på eller invid arbetsplatsen beredes bostad för arbetstagarna, när arbetet bedrives på sådant avstånd från ställe, där bostad finnes, att det icke skäligen kan fordras, att dessa skola begiva sig

dit för att erhålla inkvartering, regleras i förevarande paragraf ett annat fall, då lagen skall äga tillämpning. Innebörden av sistnämnda stadgande lär vara, att de bestämmelser om bostads beskaffenhet m. m., som givas i lagen, skola tillämpas jämväl, då arbetet bedrivs på så kort avstånd från ställe, där bostad finnes, att det skäligen kan fordras att arbetstagarna skola begiva sig dit för erhållande av inkvartering och bostaden anvisas av arbetsgivaren i byggnad, som icke stadigvarande användes för bostadsändamål. Av remissprotokollet framgår, att man företrädesvis haft i åtanke att arbetsgivaren anvisar bostad i ödegårdar, bagarstugor och andra dylika utrymmen, som stundom nyttjas såsom skogsförläggningar. Med den avfattning, som första stycket i 2 § erhållit, bör emellertid förevarande stadgande ha en vidsträcktare innebörd, i det att detsamma bör omfatta även det fall, då anvisning sker till ett redan befintligt skogshärbärge på så kort avstånd från arbetsplatsen, att det skäligen kan fordras, att arbetstagarna skola inkvartera sig därstädes. Visserligen utesluta icke ordalagen i 3 § en tolkning, som inrymmer båda nu berörda fall, men avfattningen är ganska oklar. Icke utan visst fog kan sålunda den, som ej tagit del av motiven, få den felaktiga uppfattningen, att bestämmelsen endast utgör en närmare utveckling av huvudregeln i 2 § första stycket, i det att man velat uttryckligen fastslå dels att lagen skulle gälla icke blott nyuppförda skogshärbärgen utan jämväl varje av arbetsgivaren för inkvartering av arbetstagare anvisad bostad inom en *på eller invid arbetsplatsen* redan befintlig byggnad, som ej stadigvarande användes för bostadsändamål, dels ock att bostad i byggnad, som stadigvarande nyttjas för sådant ändamål, skulle vara undantagen från lagens tillämpning. Det framgår med andra ord icke så otvetydigt som är önskvärt, att här är fråga om ett i förhållande till 2 § första stycket fullt fristående fall.

Även i ett annat hänseende är avfattningen mindre tillfredsställande. I lagrummet utsäges nämligen allenast, att lagen skall gälla vissa av arbetsgivaren för inkvartering anvisade bostäder. Härav kan emellertid ej härledas någon förpliktelse för arbetsgivaren att svara för att bostaden uppfyller lagens föreskrifter. Av en jämförelse med 22 § kan väl dragas den slutsatsen, att meningen är att sådan förpliktelse skall åvila arbetsgivaren och icke byggnadens ägare eller bådadera (jfr 8 § 8 mom. hälsovårdsstadgan). Detta är dock en så viktig grundsats i lagen, att den bör komma till klart uttryck redan i förevarande paragraf.

Vad ovan sagts om bostad äger motsvarande tillämpning i fråga om stallrum.

Med hänsyn till vad sålunda anförts bör förslaget undergå omarbetning i förtydligande syfte. Bestämmelsen kan förslagsvis erhålla det innehåll, att därest arbetsgivare, ändå att sådant fall som i 2 § första eller tredje stycket avses ej föreligger, åt arbetstagare anvisar bostad i byggnad, som icke stadigvarande användes för bostadsändamål, eller stallrum i byggnad,

som icke stadigvarande nyttjas till stall, arbetsgivaren är pliktig sörja för att bostaden eller stallet uppfyller föreskrifterna i denna lag.

Gives åt stadgandet den avfattning, som nu föreslagits, är det ur lagteknisk synpunkt sett att förorda, att stadgandet på grund av det samband, vari det står till föreskrifterna i första stycket av 2 §, får sin plats såsom ett andra stycke i sagda paragraf. Beaktas detta, kunna bestämmelserna angående anordnande av raststuga, vilka äro fullt fristående, lämpligen överföras till 3 §.

7 §.

Det synes uppenbart, att en mindre bostad, avsedd för allenast ett fåtal arbetstagare, icke med nödvändighet måste vara försedd med flera fönster. Då den i punkten c) använda pluralformen av verbet »skola» med hänsyn härtill synes kunna verka vilseledande, torde densamma böra utbytas mot singularform och punkten givas den avfattningen, att fönster skall vara anordnat med dubbla rutor.

9 §.

Enligt andra punkten i denna paragraf skall där avsedd bostad hava matrum som, därest så finnes böra ske, får förenas med köket. Huruvida sådant förenande må äga rum, skall uppenbarligen bero på en lämplighetsprövning i varje särskilt fall. I tydlighetens intresse synes önskvärt att detta kommer till uttryck i lagtexten.

10 §.

Det i förevarande paragraf upptagna stadgandet lär lämpligen böra, i anslutning till 9 § andra punkten i utredningens förslag, avfattas i negativ form.

13 §.

Punkten b) i andra stycket synes i enlighet med vad som anförts under 7 § böra så avfattas, att fönster skall vara anordnat med dubbla rutor.

17 §.

Beträffande första satsen i andra punkten i första stycket anmärkes, att predikatet bör stå i pluralform, eftersom subjektet, försämrade arbetsförhållanden, har denna form. Härvid torde lämpligen ordet »får» böra utbytas mot det i lagstil allmänt brukade ordet »må», då i sådant fall ordföljden kan bibehållas. Detta ord synes vid avfattandet av lagförslaget ha undvikits, dock ej undantagslöst. Det är dock fullt tydligt till sin innebörd, i all synnerhet när det användes i förening med en negation.

22 §.

Flyttas i enlighet med lagrådets hemställan vid 3 § bestämmelserna i 2 § andra stycket till 3 §, erfordras jämkning beträffande de hänvisningar, som givas i första och andra styckena av förevarande paragraf.

Ur protokollet:

Bengt Larson.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 6 april
1951.*

N ä r v a r a n d e :

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, NYGREN.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie-, kommunikations-, finans- och jordbruksdepartementen anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, lagrådets den 3 april 1951 avgivna utlåtande över det den 9 mars 1951 till lagrådet remitterade förslaget till *lag om tillfälliga bostäder vid skogs- eller flottningsarbete m. m. (skogsförläggningslag)*.

Efter redogörelse för lagrådets utlåtande anför föredraganden.

De erinringar från lagrådets sida, som föranletts av det remitterade förslaget, äro så gott som helt av formell natur. Vad lagrådet anfört har jag funnit böra godtagas, varjämte även i övrigt vissa redaktionella jämkningar gjorts i förslaget. Beträffande skälen för de vidtagna ändringarna får jag hänvisa till lagrådets utlåtande. I detta sammanhang vill jag, i anslutning till vad lagrådet anfört vid 2 §, allenast framhålla, att det i remitterade förslaget använda uttrycket »å eller invid arbetsstället» hämtats från arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 — jfr 9 § nämnda lag — utan att därmed avsetts någon skärpning i förhållande till vad som i förevarande hänseende gäller enligt nuvarande skogshärbärgeslag. Då emellertid det använda uttryckssättet synes kunna giva anledning till tveksamhet på denna punkt, bör det, i överensstämmelse med vad 1945 års skogshärbärgesutredning föreslagit och lagrådet förordat, i 2 § utbytas mot den gällande lagens formulering »å eller i närheten av arbetsstället». Med anledning av vad lagrådet anfört om raststugas beskaffenhet må erinras om att enligt skogshärbärgesutredningen raststuga bör vara lätt transportabel; i övrigt torde det få ankomma på arbetarskyddsstyrelsen att härutinnan utfärda erforderliga anvisningar.

Föredraganden hemställer härefter, att det sålunda ändrade förslaget till *lag om tillfälliga bostäder vid skogs- och flottningsarbete m. m. (skogs-*

föreläggingslag) måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Lars Lemne.
